

Міністерство внутрішніх справ України
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**Д О В І Д Н И К
П РАЦІВНИКА ПОЛІЦІЇ
П РЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Навчальний посібник

Колектив авторів

Керівник авторського колективу –

кандидат юридичних наук,
Заслужений юрист України

А.Є. Фоменко

Дніпро
2018

УДК 342.95+351.74
Д 58

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ (протокол № 3 від 22.11.2018)*

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Легеза Є.О., професор кафедри адміністративного та митного права
Університету митної справи та фінансів, доктор юридичних наук, доцент;
Очеретяний М.А., начальник управління превентивної діяльності
ГУНП в Дніпропетровській області, кандидат юридичних наук.

Д 58 Довідник працівника поліції превентивної діяльності: навч. посібник / кол. авт.; кер. авт. кол. канд. юрид. наук, Засл. юрист України А.Є. Фоменко. Дніпро: ДДУВС, 2018. 180 с.

ISBN 978-617-7665-50-1

Визначено правові засади, завдання, форми, методи та алгоритми діяльності поліції превентивної діяльності як одного найбільш значимих підрозділів Національної поліції України, на який покладено багатофункціональне завдання застосування заходів загальної та спеціальної превенції з метою вжиття системних заходів щодо організації та забезпечення правопорядку, попередження й припинення правопорушень на вулицях та в інших публічних місцях, недопущення вчинення протиправних діянь, їх виявлення, фіксації та створення умов ефективної діяльності органів досудового розслідування з притягнення осіб до кримінальної відповідальності.

Для працівників поліції превентивної діяльності як щоденний та доступний інструментарій їх діяльності з метою надання ними більш якісних правоохоронних послуг населенню України.

ISBN 978-617-7665-50-1

УДК 342.95+351.74

© Автори, 2018
© ДДУВС, 2018

Авторський колектив:

Жбанчик Андрій Васильович – кандидат юридичних наук, декан факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (*передмова*);

Миرونюк Роман Вікторович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (*розділ 1*);

Миرونюк Станіслава Анатоліївна – кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (*розділ 2*);

Кучук Андрій Миколайович – доктор юридичних наук, професор кафедри теорії та історії держави і права Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (*розділ 3*);

Гаркуша В'ячеслав Вікторович – кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (*розділ 4*);

Логвиненко Борис Олексійович – доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (*розділ 4*);

Ігнатов Сергій Олександрович – викладач кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (*розділ 4*);

Покайчук Віталій Ярославович – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (*розділ 5*);

Кравченко Ірина Сергіївна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (*розділ 6*);

Голобородько Денис Віталійович – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (*розділ 7*);

Репан Микола Іванович – старший викладач кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (*розділ 8*);

Кононець Віта Петрівна – кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (*розділ 9*).

ЗМІСТ

Передмова	7
Розділ 1. Правові засади діяльності підрозділів поліції превентивної діяльності	9
1.1. Нормативні акти, які регулюють діяльність підрозділів поліції превентивної діяльності	9
1.2. Принципи діяльності підрозділів поліції превентивної служби	10
1.3. Завдання підрозділів поліції превентивної діяльності	11
1.4. Повноваження працівника підрозділів поліції превентивної діяльності	12
Розділ 2. Структура підрозділів поліції превентивної діяльності	16
2.1. Загальна структура підрозділів поліції превентивної діяльності центрального апарату Національної поліції України	16
2.2. Загальна структура підрозділів поліції превентивної діяльності Головних (територіальних) управлінь Національної поліції України в областях	18
Розділ 3. Організація діяльності підрозділів поліції превентивної діяльності щодо забезпечення прав людини	20
3.1. Правові засади діяльності підрозділів поліції превентивної діяльності щодо забезпечення прав людини	20
3.2. Міжнародні стандарти дотримання прав людини в діяльності поліції превентивної діяльності	22
3.3. Напрямки взаємодії підрозділів поліції превентивної діяльності з громадськістю	28
3.4. Перелік громадських організацій міжнародного та національного рівня, які взаємодіють з підрозділами поліції превентивної діяльності	31
Розділ 4. Організація діяльності підрозділів патрульної поліції відокремлених структурних підрозділів (відділів, відділень поліції) територіальних органів Національної поліції України	34
4.1. Загальні положення діяльності підрозділів патрульної поліції відокремлених структурних підрозділів	34
4.2. Завдання та повноваження груп реагування підрозділів поліції превентивної діяльності	37

4.3. Напрямки та алгоритми діяльності груп реагування підрозділів поліції превентивної діяльності	42
Розділ 5. Організація діяльності підрозділів поліції превентивної діяльності щодо охорони публічного порядку	58
5.1. Основні завдання діяльності підрозділів поліції превентивної діяльності щодо охорони публічного порядку	58
5.2. Сили та засоби, що залучаються до забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку та їх взаємодія	61
5.3. Особливості діяльності підрозділів поліції превентивної діяльності щодо забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку в окремих районах Донецької та Луганської областей	67
Розділ 6. Організація діяльності дільничних офіцерів поліції	74
6.1. Правові засади та основні завдання діяльності дільничних офіцерів поліції	74
6.2. Напрямки та форми діяльності дільничних офіцерів поліції	81
6.3. Особливості організації роботи дільничних офіцерів поліції на поліцейській дільниці	89
Розділ 7. Організація діяльності підрозділів поліції превентивної діяльності щодо здійснення контролю за обігом зброї у сфері дозвільної системи	96
7.1. Дозвільна система: поняття та особливості	96
7.2. Порядок здійснення поліцією контролю у сфері дозвільної системи	103
7.3. Адміністративна відповідальність за порушення правил дозвільної системи	120
Розділ 8. Організація діяльності підрозділів поліції превентивної діяльності щодо запобігання та припинення насильства в сім'ї	130
8.1. Правові засади діяльності підрозділів поліції превентивної діяльності щодо запобігання та протидії домашньому насильству ...	130
8.2. Форми та засоби діяльності підрозділів поліції превентивної діяльності щодо запобігання та припинення домашнього насильства	138
8.3. Особливості діяльності інтерактивної «класної кімнати з протидії домашньому насильству» на базі Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ	144

Розділ 9. Організації діяльності підрозділів ювенальної превенції поліції превентивної діяльності	153
9.1. Правові засади діяльності підрозділів ювенальної превенції поліції превентивної діяльності	153
9.2. Напрямки діяльності підрозділів ювенальної превенції поліції превентивної діяльності	155
9.3. Основні завдання, форми та методи діяльності «зелених кімнат» для дітей, функціонування та діяльність яких забезпечують підрозділи ювенальної превенції поліції превентивної діяльності ...	159
9.4. Особливості діяльності тренінгового центру «Зелена кімната ювенальної превенції» на базі Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ	168
Рекомендовані джерела	173

ПЕРЕДМОВА

Основною метою діяльності Національної поліції України, визначеної Законом України «Про Національну поліцію» (далі – Закон) від 2 липня 2015 року, є служіння суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Основоположними засадами (принципами) діяльності поліції з-поміж інших визначено відкритість та прозорість, а також взаємодію з населенням на засадах партнерства, що в свою чергу закладає основи для повернення довіри до цього правоохоронного органу та його законної діяльності, направленої в першу чергу на обслуговування громадян у правоохоронній сфері.

Національна поліція має формуватися з урахуванням міжнародних стандартів, а саме Рекомендації Комітету Міністрів державам – учасникам Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики», ухваленої Комітетом міністрів 19 вересня 2001 на 765-му засіданні заступників міністрів, відповідно до якої цілями поліції визначено: підтримка публічного спокою, забезпечення права і порядку в суспільстві; захист і дотримання основоположних прав і свобод особи, закріплених, зокрема, в Європейській конвенції про права людини; запобігання та подолання злочинності; надання допомоги і послуг суспільству. Органи Національної поліції України відіграють важливу роль у реалізації функцій демократичної, соціальної, правової держави. Особам, що перебувають на службі в цих органах, надаються владні повноваження, здійснюючи які вони представляють державу, а тому тільки відповідальне їх ставлення до виконання наданих повноважень забезпечує нормальну реалізацію поставлених перед органами завдань.

Основними, базовими структурними підрозділами сучасної Національної поліції є підрозділи поліції превентивної діяльності, які виконують найважливіше правоохоронне завдання – системне вжиття максимально можливих законних заходів, спрямованих на недопущення вчинення в суспільстві протиправних діянь (адміністративних та кримінальних правопорушень).

Сучасний стан превентивної діяльності Національної поліції України потребує розроблення та впровадження у життя рекомендацій щодо реформування та удосконалення підрозділів превентивної служби, зокрема їх нормативно-правової бази, організації діяльності та взаємодії з іншими правоохоронними і державними органами, громадськими формуваннями.

Слід зазначити, що серед нормативно-правової бази забезпечення організації діяльності підрозділів превентивної служби Національної

поліції України сьогодні взагалі відсутнє Положення про превентивну діяльність підрозділів Національної поліції України, яке б передбачало чітку інструкцію з організації діяльності превентивної служби Національної поліції, їх взаємодії з іншими державними та громадськими органами, завдання, функції та тактику дій щодо превентивної діяльності різних підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України.

Для колективу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, який має потужний науковий потенціал, головним завданням було й залишається розроблення законопроектів щодо різних сфер діяльності Національної поліції, а тому постала нагальна проблема щодо розроблення нормативно-правових актів, які регламентують превентивну діяльність, реформування підрозділів превентивної служби Національної поліції, вироблення оптимальних і раціональних рекомендацій щодо діяльності працівників поліції превентивної діяльності, спрямованої на виконання завдань, які покладає народ України на даний підрозділ.

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ є провідним вищим навчальним закладом, флагманом відомчої освіти у підготовці фахівців для Національної поліції України як регіону, так і країни в цілому, зокрема працівників превентивної служби, а також у розробленні багатьох нормативно-правових актів, що регламентують діяльність правоохоронних органів, зокрема превентивну діяльність Національної поліції України.

Наукові здобутки фахівців університету у сфері забезпечення та захисту прав людини і реформування підрозділів Національної поліції України, зокрема їх превентивної діяльності, знаходять своє відображення у монографічних та дисертаційних дослідженнях, підручниках, навчальних і навчально-методичних посібниках, методичних рекомендаціях та наукових статтях у фахових виданнях і тезах науково-практичних конференцій.

В університеті сформувалися та успішно розвиваються наукові школи, зокрема з проблем конституціоналізму, теоретичних основ забезпечення прав і свобод людини, адміністративного права та процесу, кримінального права, кримінального процесу, теорії та практики оперативно-розшукової діяльності, криміналістичного забезпечення розкриття та розслідування злочинів, філософії права та юридичної психології, кримінально-виконавчого права та кримінологічної віктимології, адміністративної діяльності підрозділів Національної поліції України.

Сподіваємось, що підготовлений колективом авторів університету Довідник працівника поліції превентивної діяльності стане дієвим інструментарієм у роботі працівників поліції превентивної діяльності з метою надання ними більш якісних правоохоронних послуг населенню України.

Розділ 1

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ПОЛІЦІЇ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Нормативні акти, які регулюють діяльність підрозділів поліції превентивної діяльності

Основними нормативно-правовими актами, які регламентують роботу підрозділів поліції превентивної діяльності, є:

- Закон України «Про Національну поліцію» від 02 липня 2015 р. № 580-VIII¹;
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження положення про Національну поліцію» від 28 жовтня 2015 р. № 877²;
- Наказ МВС України № 123 від 27 листопада 2015 р. «Про затвердження положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України»;³
- Наказ МВС України від 28.07.2017 № 650 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції»⁴;
- Наказ МВС України від 02.07.2015 № 796 «Про затвердження Положення про патрульну службу МВС»⁵;
- Наказ Національної поліції України від 6 листопада 2015 року № 73 «Про затвердження Положення про Департамент патрульної поліції»;
- Наказ МВС України від 04.12.2017 № 987 «Про затвердження Положення про підрозділи поліції особливого призначення»⁶;
- Наказ МВС України від 19.12.2012 № 1176 «Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів кримінальної міліції у справах

¹ Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 р. № 580-VIII. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

² Про затвердження Положення про Національну поліцію: постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 878. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/877-2015>.

³ Про затвердження положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України: наказ МВС України № 123 від 27 листопада 2015 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>.

⁴ Офіційний вісник України від 08.09.2017. № 70. Стор. 471, стаття 2136.

⁵ Там само. Від 17.07.2015. № 54. Стор. 203, стаття 1767.

⁶ Там само. Від 06.02.2018. № 11. Стор. 144, стаття 405.

дітей»⁷;

- Наказ МВС України «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення» від 06 листопада 2015 р. № 1376⁸;

- Наказ МВС України «Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі» від 07 листопада 2015 р. № 1395⁹;

- Наказ МВС України «Про затвердження Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події» від 06 листопада 2016 р. № 1377¹⁰;

- Наказ МВС України від 29 грудня 2015 р. № 1644 «Про реалізацію повноважень Національної поліції України з питань видачі та анулювання дозволів»¹¹.

1.2. Принципи діяльності підрозділів поліції превентивної служби

Основними принципами діяльності підрозділів поліції превентивної служби (відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» від 02 липня 2015 р.) є:

- верховенство права (означає, що в діяльності поліції людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями й визначають зміст і спрямованість діяльності держави);
- дотримання прав і свобод людини (означає, що під час виконання своїх завдань поліція забезпечує дотримання прав і свобод людини,

⁷ Офіційний вісник України від 08.02.2013. № 8. Стор. 48, стаття 288.

⁸ Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення: наказ МВС України від 06 листопада 2015 р. № 1376. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15>.

⁹ Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі: наказ МВС України від 07 листопада 2015 р. № 1395. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1408-15>.

¹⁰ Про затвердження Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події: наказ МВС України від 06 листопада 2016 р. № 1377. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1498-15>.

¹¹ Про реалізацію повноважень Національної поліції України з питань видачі та анулювання дозволів: наказ МВС України від 29 грудня 2015 р. № 1644. URL: <http://zbroya.info>.

гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяє їх реалізації);

- законність (означає, що поліція діє виключно на підставі, у межах повноважень і у спосіб, що визначені Конституцією та законами України; поліцейському заборонено виконувати злочинні або явно незаконні розпорядження й накази);

- відкритість та прозорість (означає, що поліція здійснює свою діяльність на засадах гласності, тобто забезпечує постійне інформування органів державної влади й органів місцевого самоврядування, а також громадськості про свою діяльність у сфері охорони та захисту прав і свобод людини, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки й порядку);

- політична нейтральність (означає, що поліція забезпечує захист прав і свобод людини незалежно від політичних переконань та партійної належності; поліція у своїй діяльності є незалежною від рішень, заяв чи позицій політичних партій та громадських об'єднань);

- взаємодія з населенням на засадах партнерства (означає, що діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами й громадськими об'єднаннями на засадах партнерства й спрямована на задоволення їхніх потреб);

- безперервність (означає, що поліція забезпечує безперервне й цілодобове виконання своїх завдань; кожен має право в будь-який час звернутися за допомогою до поліції або поліцейського).

1.3. Завдання підрозділів поліції превентивної діяльності

Основними завданнями підрозділів поліції превентивної діяльності (відповідно до Положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України) є:

- узагальнення практики застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції;

- підготовка пропозицій щодо вдосконалення законодавства з питань забезпечення охорони порядку й охорони публічної безпеки;

- здійснення контролю й організація роботи та діяльності патрульної поліції, ювенальної превенції, відділів охорони порядку, дозвільної системи та дільничних офіцерів поліції;

- забезпечення готовності Управління превентивної діяльності до дій під час надзвичайних ситуацій техногенного, економічного, природ-

ного та воєнного характеру;

- організація та забезпечення правопорядку, попередження й припинення правопорушень на вулицях та в інших публічних місцях, розкриття злочинів;

- організація роботи щодо видачі відповідно до законодавства дозволів на придбання, зберігання, носіння та перевезення зброї, боєприпасів, вибухових речовин та матеріалів, інших предметів і речовин, на використання яких встановлено спеціальні правила, а також на відкриття об'єктів дозвільної системи, де вони використовуються, та щодо контролю за додержанням цих правил і функціонуванням цих об'єктів та ін.

1.4. Повноваження працівника підрозділів поліції превентивної діяльності

Права й обов'язки, які входять у зміст повноважень підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України, об'єднуються тим, що їхні права водночас є обов'язками, тому що такі права повинні використовуватися в інтересах служби.

До повноважень працівника підрозділів поліції превентивної діяльності можна віднести:

- 1) організацію в межах компетенції проведення превентивної та профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню правопорушень;

- 2) виявлення причин та умови, що призводять до вчинення кримінальних та адміністративних правопорушень, вжиття у межах компетенції заходів з їх усунення;

- 3) вжиття заходів з організації забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських і річкових портах, інших публічних місцях, зокрема під час проведення масових (мирних зібрань, культурно-видовищних і публічних релігійних заходів, виборів і референдумів) та спортивних (футбольних матчів та інших масштабних спортивних змагань) заходів, організації формування відповідних обліків, запобігання та припинення групових порушень (громадського) порядку, масових заворушень;

- 4) організацію забезпечення публічної безпеки та порядку, безпеки дорожнього руху в місцях перебування та на маршрутах руху посадових осіб, щодо яких здійснюється державна охорона;

- 5) здійснення контролю за додержанням вимог законів та інших

нормативно-правових актів щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, вжиття заходів із запобігання дитячій бездоглядності, правопорушенням у дитячому середовищі, а також соціального патронажу щодо дітей, які відбували покарання у вигляді позбавлення волі;

6) вжиття заходів із запобігання та припинення насильства в сім'ї;

7) вжиття заходів, спрямованих на соціальну адаптацію осіб, які звільнилися з місць позбавлення волі;

8) здійснення контролю за дотриманням фізичними й юридичними особами спеціальних правил і порядку зберігання та використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту й активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів і речовин, на які поширюється дозвільна система;

9) організацію приймання, зберігання та знищення вилученої, добровільно зданої або знайденої вогнепальної, газової, холодної та іншої зброї, боєприпасів, набоїв, вибухових речовин і пристроїв.

10) здійснення моніторингу оперативної обстановки у державі, вивчення, аналіз та узагальнення результатів ефективності поліцейської діяльності, інформування в порядку та у спосіб, які передбачені законом, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, а також громадськості про здійснення державної політики у сферах забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку;

11) здійснення розгляду звернень, запитів і скарг громадян, органів виконавчої влади, народних депутатів України, підприємств, установ, організацій, трудових колективів, публікацій у пресі з питань, пов'язаних з діяльністю ППД;

12) здійснення заходів із запобігання корупції, порушенням законності, службової дисципліни і контролю за їх реалізацією в ППД;

13) здійснення регулювання дорожнього руху, контролю за додержанням Правил дорожнього руху його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі;

14) здійснення супроводження транспортних засобів у випадках, передбачених законом;

15) організацію і контроль за своєчасним внесенням відомостей про дорожньо-транспортні пригоди, загиблих і потерпілих у них осіб до єдиної централізованої бази даних, розробку та здійснення заходів із профілактики таких пригод і запобігання їх учиненню;

16) здійснення аналізу й узагальнення результатів та ефективності фіксації правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху в автоматич-

ному режимі, інформування в порядку та у спосіб, які передбачені законом, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, а також громадськості про здійснення державної політики у сфері впровадження автоматичної фіксації правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху;

17) здійснення серед населення роз'яснення законів, інших нормативних актів з питань безпеки дорожнього руху, залучення з цією метою засобів масової інформації, кіно-, відео- і друковану продукцію;

18) вжиття разом з відповідними центральними і місцевими органами виконавчої влади та іншими установами й організаціями заходів із запобігання дитячому дорожньо-транспортному травматизму та порушенням Правил дорожнього руху неповнолітніми;

19) видачу дозволів на участь у дорожньому русі транспортних засобів, вагові або габаритні параметри яких перевищують нормативні, та визначення порядку дорожнього перевезення окремих вантажів; здійснення контролю за безпекою дорожнього руху під час надання послуг з перевезення пасажирів чи вантажів, у тому числі, небезпечних, додержанням законодавства у зазначеній сфері, розроблення і видача в установленому порядку документів щодо погодження маршрутів руху транспортних засобів під час дорожнього перевезення небезпечних вантажів;

20) здійснення контролю за дотриманням власниками (володільцями) транспортних засобів, а також громадянами, посадовими і службовими особами вимог Закону України «Про дорожній рух», правил, норм і стандартів з питань забезпечення безпеки дорожнього руху, які регламентують вимоги щодо технічного стану транспортних засобів та охорони довкілля від шкідливого їх впливу;

21) взаємодія з іншими службами Національної поліції з розшуку викраденого транспорту і транспортних засобів, що зникли з місць скоєння дорожньо-транспортних пригод з потерпілими;

22) здійснення видачі та анулювання відповідно до законодавства дозволів на придбання, зберігання, носіння, перевезення і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів і речовин, щодо зберігання і використання яких встановлено спеціальні правила, порядок та на які поширюється дія дозвільної системи, а також на відкриття та функціонування об'єктів, де вони зберігаються чи використовуються, діяльність стрілецьких тирів, стрільбищ невійськового призначення та мисливських стендів, підприємств і майстерень з виготовлення та ремонту зброї, спеціальних засобів індивідуального за-

хисту та активної оборони, боєприпасів, магазинів, в яких здійснюється їх продаж, піротехнічних майстерень, пунктів вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, правил поводження з ними та їх застосування;

23) здійснення індивідуально-превентивної роботи з особами, які перебувають на профілактичних обліках у підпорядкованих підрозділах, насамперед з особами, звільненими з місць позбавлення волі, та тими, хто вчиняє насильство в сім'ї (домашнє насильство);

24) організацію роботи із взаємодії з населенням і громадськими формуваннями з охорони (громадського) порядку.

25) організацію взаємодії з дільничними інспекторами прикордонної служби Державної прикордонної служби України у забезпеченні правопорядку в межах контрольованих прикордонних районів і з охорони державного кордону;

26) запобігання вчиненню дітьми правопорушень, організація індивідуальної превентивної роботи з неповнолітніми, які перебувають у конфлікті із законом, роботу з протидії втягненню дітей у злочинну діяльність, пияцтво, заняття жебрацтвом та іншу протиправну діяльність;

27) організацію загальної превентивної роботи з дітьми, у тому числі за місцем проживання, у навчальних і виховних закладах;

28) вжиття заходів з попередження жорстокого поводження з дітьми, вчинення стосовно них насильства, у тому числі батьками, законними представниками, а також своєчасного вилучення дитини в разі загрози її життю і здоров'ю, влаштування її до спеціальних установ;

29) запобігання дитячій бездоглядності, здійснення профілактики причин самовільного залишення дітьми домівок чи навчально-виховних закладів, забезпечення дотримання вимог законів щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, які позбавлені батьківського піклування;

30) вжиття заходів з охорони затриманих за підозрою у скоєнні злочинів, узятих під варту осіб, їх конвоювання під час досудового слідства, розгляду справ у судах, забезпечення виконання постанов суду про адміністративний арешт;

31) організацію та контроль за роботою груп швидкого реагування (до початку повноцінної роботи на території області підрозділів патрульної поліції).

Розділ 2

СТРУКТУРА ПІДРОЗДІЛІВ ПОЛІЦІЇ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1. Загальна структура підрозділів поліції превентивної діяльності центрального апарату Національної поліції України

Структурним підрозділом Національної поліції України, який у межах своєї компетенції реалізує державну політику у сферах забезпечення публічної безпеки і порядку, безпеки дорожнього руху, організації роботи дозвільної системи, превентивної та профілактичної діяльності, запобігання та припинення насильства в сім'ї, є *Департамент поліції превентивної діяльності*.

Департамент поліції превентивної діяльності у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, указами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, іншими нормативно-правовими актами та Положенням про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України, затвердженим наказом НПУ від 27.11.2015 № 123.

До основних завдань та функцій Департаменту поліції превентивної діяльності слід віднести:

1) вжиття заходів з організації забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях, зокрема під час проведення масових (мирних зібрань, культурно-видовищних та публічних релігійних заходів, виборів та референдумів) та спортивних (футбольних матчів та інших масштабних спортивних змагань) заходів, організації формування відповідних обліків, запобігання та припинення групових порушень (громадського) порядку, масових заворушень;

2) організацію та здійснення регулювання дорожнього руху, контроль за додержанням Правил дорожнього руху його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі, а також забезпечення супроводження транспортних засобів у випадках, передбачених законом. Аналіз обставин і причин виникнення

дорожньо-транспортних пригод на вулично-дорожній мережі. Контроль за дотриманням власниками (володільцями) транспортних засобів, а також громадянами, посадовими і службовими особами вимог Закону України «Про дорожній рух», правил, норм та стандартів з питань забезпечення безпеки дорожнього руху, які регламентують вимоги щодо технічного стану транспортних засобів, та охорони довкілля від шкідливого їх впливу;

3) контроль за дотриманням фізичними і юридичними особами спеціальних правил і порядку зберігання та використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту й активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система;

4) контроль за додержанням вимог законів та інших нормативно-правових актів щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, вжиття заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, правопорушенням у дитячому середовищі, а також соціального патронажу щодо дітей, які відбували покарання у виді позбавлення волі. Вжиття заходів із запобігання та припинення насильства в сім'ї. Організацію індивідуальної превентивної роботи з неповнолітніми, які перебувають у конфлікті із законом, роботу з протидії втягненню дітей у злочинну діяльність, пияцтво, зайняття жебрацтвом та іншу протиправну діяльність.

До структури Департаменту поліції превентивної діяльності центрального апарату Національної поліції України віднесено:

- управління груп реагування патрульної поліції;
- управління порядку та публічної безпеки;
- управління офіцерів поліції;
- управління ювенальної превенції;
- управління масових і охоронних заходів;
- управління контролю за обігом у сфері дозвільної системи;
- управління аналізу та планування спеціальних заходів;
- управління забезпечення безпеки дорожнього руху;
- відділ впровадження системи автоматичної фіксації порушень правил дорожнього руху та аналізу стану доріг.

2.2. Загальна структура підрозділів поліції превентивної діяльності головних (територіальних) управлінь Національної поліції України в областях

Самостійним структурним підрозділом Головних (територіальних) управлінь Національної поліції України в областях, який у межах своєї компетенції реалізує державну політику у сферах забезпечення публічної безпеки і порядку, безпеки дорожнього руху, організації роботи дозвільної системи, превентивної та профілактичної діяльності, запобігання та припинення насильства в сім'ї, є *Управління поліції превентивної діяльності*.

У своїй діяльності управління керується Конституцією України, чинними законами України, указами, актами та розпорядженнями Президента України, Кабінету Міністрів України, нормативними документами МВС України, ГУНП в області.

Діяльність управління ґрунтується на принципах законності, гуманізму, поваги до особи, дотримання прав і свобод громадян, довіри, відкритості та взаємодії з органами державної влади, місцевого самоврядування та громадськості.

Основними функціями Управління поліції превентивної діяльності є:

- захист прав, свобод, та законних інтересів громадян, запобігання правопорушенням та їх припинення;
- забезпечення охорони громадського порядку та громадської безпеки на вулицях та інших громадських місцях (у тому числі у місцях проведення масових заходів), профілактика правопорушень у взаємодії з іншими службами і підрозділами національної поліції, органами державної влади та місцевого самоврядування, а також об'єднаннями громадян;
- організація проведення загальної та профілактичної роботи серед населення, взаємодії з громадськими формуваннями щодо охорони громадського порядку, участі разом з іншими службами та підрозділами національної поліції у виявленні, попередженні та припиненні правопорушень;
- здійснення ліцензування певних видів господарської діяльності, забезпечення дозвільної системи та державного охоронного нагляду;
- забезпечення охорони затриманих і взятих під варту осіб під час їх тримання у спеціальних установах міліції та конвоювання до органів

суду, прокуратури та досудового слідства;

- організація і контроль за станом виконання підпорядкованими підрозділами превентивної діяльності нормативно-правових актів.

- реалізація в межах своєї компетенції державної політики щодо забезпечення безпеки дорожнього руху;

- організація контролю за додержанням законів, інших нормативних актів з питань безпеки дорожнього руху та охорони навколишнього середовища від шкідливого впливу автотранспортних засобів (далі – транспортних засобів);

- удосконалення регулювання дорожнього руху з метою забезпечення його безпеки та підвищення ефективності використання транспортних засобів;

- виявлення та припинення фактів порушення безпеки дорожнього руху, а також виявлення причин і умов, що сприяють їх вчиненню.

До структури *Управління поліції превентивної діяльності Головного (територіального) управління Національної поліції України* в області віднесено:

- відділ аналізу та організації діяльності груп реагування;
- відділ дільничних офіцерів поліції;
- відділ ювенальної превенції;
- відділ забезпечення публічної безпеки;
- відділ масових і охоронних заходів;
- відділ контролю за обігом у сфері дозвільної системи;
- відділ аналізу та планування спеціальних заходів;
- відділ забезпечення безпеки дорожнього руху;
- відділ впровадження системи автоматичної фіксації порушень правил дорожнього руху та аналізу за станом доріг.

Розділ 3

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ПОЛІЦІЇ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

3.1. Правові засади діяльності підрозділів поліції превентивної діяльності щодо забезпечення прав людини

Основним завданням діяльності підрозділів поліції превентивної діяльності Національної поліції України є *охорона прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави.*

Правові засади такої діяльності визначено у різних нормативно-правових актах як права України, так і міжнародного права, зокрема:

- Конституції України;
- Законі України «Про національну поліцію» від 2 липня 2015 р.;
- Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність» від 18 лютого 1992 р.;
- Законі України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» від 22 вересня 2011 р.;
- Законі України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» від 23 грудня 1993 р.;
- Загальній декларації прав людини від 10 грудня 1948 р.;
- Конвенції про боротьбу з торгівлею людьми та експлуатацією проституції третіми особами від 2 грудня 1949 р.;
- Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод від 4 листопада 1950 р.;
- Міжнародному пакті про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 р.;
- Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права від 16 грудня 1966 р.;
- Декларації про поліцію від 8 травня 1979 р.;
- Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок від 18 грудня 1979 р.;
- Конвенції ООН про заборону катувань та інших нелюдських, чи таких, що принижують гідність, видів поводження чи покарання від 10

грудня 1984 р.;

- Конвенції про права дитини від 20 листопада 1989 р.;
- Європейському кодексі поліцейської етики від 19 вересня 2001 р. тощо.

Забезпечення прав людини в діяльності підрозділів поліції превентивної діяльності здійснюється за рахунок дотримання таких стандартів:

- підрозділи поліції превентивної діяльності у своїй роботі керуються принципом верховенства права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Принцип верховенства права застосовується з урахуванням практики Європейського суду з прав людини;
- під час виконання своїх завдань підрозділи поліції превентивної діяльності забезпечують дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяють їх реалізації;
- підрозділи поліції превентивної діяльності забезпечують захист прав та свобод людини незалежно від політичних переконань та партійної належності;
- обмеження прав і свобод людини допускається виключно на підставах та в порядку, визначених Конституцією і законами України, за нагальної необхідності і в обсязі, необхідному для виконання завдань поліції;
- здійснення заходів, що обмежують права та свободи людини, має бути негайно припинене, якщо мета застосування таких заходів досягнута або немає необхідності подальшого їх застосування;
- підрозділи поліції превентивної діяльності забезпечують постійне інформування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також громадськості про свою діяльність у сфері охорони та захисту прав і свобод людини, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку. Проекти нормативно-правових актів, що стосуються прав та свобод людини, обов'язково проходять громадське обговорення в порядку, визначеному Міністром внутрішніх справ України;
- у своїй діяльності поліцейські підрозділи поліції превентивної діяльності повинні: поважати право на життя кожного; за жодних обставин не вчиняти, підбурювати або терпимо ставитися до будь-яких форм

катування або нелюдського, або такого, що принижує гідність, пово-дження чи покарання; виконувати свої завдання справедливо, керуючись, зокрема, принципами неупередженості та недискримінації; завжди пам'ятати про основоположні права кожного, такі як свобода думки, совісті, релігії, висловлення поглядів, мирні зібрання, пересування і безперешкодне користування своїм майном; діяти чесно і з повагою до суспільства і з особливою увагою до становища осіб, які належать до найбільш уразливих груп; виконувати накази, правомірно прийняті їх керівництвом, та утримуватися від виконання наказів, які є явно протиправними, і доповідати про такі накази без страху покарання; застосовувати силу тільки у разі суворої необхідності і тільки в обсязі, необхідному для досягнення легітимної мети; протистояти всім формам корупції всередині поліції; дотримуватися тих принципів, що кожен обвинувачений у вчиненні кримінального правопорушення, вважається невинуватим, доки його вина не буде визнана судом, і що кожен обвинувачений у вчиненні кримінального правопорушення має певні права, зокрема право бути невідкладно повідомленим про обвинувачення проти нього/неї, і підготувати свій захист або особисто, або за сприяння правової допомоги за своїм власним вибором тощо;

- підрозділи поліції превентивної діяльності не мають права відмовити в розгляді або відкласти розгляд звернень стосовно забезпечення прав і свобод людини, юридичних осіб, інтересів суспільства та держави від протиправних посягань з посиланням на вихідний, святковий чи неробочий день або закінчення робочого дня;

- підрозділи поліції превентивної діяльності для охорони прав і свобод людини, запобігання загрозам публічній безпеці і порядку або припинення їх порушення також застосовують в межах своєї компетенції поліцейські превентивні заходи та заходи примусу, визначені Законом України «Про Національну поліцію».

3.2. Міжнародні стандарти дотримання прав людини в діяльності поліції превентивної діяльності

Міжнародні акти з прав людини, на яких базується діяльність поліції превентивної діяльності щодо захисту прав громадян:

- Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р.;
- Конвенція про боротьбу з торгівлею людьми і з експлуатацією проституції третіми особами від 2 грудня 1949 р.;
- Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод

від 4 листопада 1950 р.;

- Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 р.;

- Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16 грудня 1966 р.;

- Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських, або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання від 10 грудня 1984 р.

Наближення стандартів професійної підготовки та службової діяльності підрозділів поліції превентивної діяльності Національної поліції України до загальноновизнаних у міжнародних відносинах норм і стандартів, а також до відповідних стандартів європейських та інших країн, є одним з основних напрямів реформування системи правоохоронних органів України.

Описати усі міжнародні стандарти дотримання прав людини в діяльності поліції превентивної діяльності в рамках цієї праці не можливо, тому пропонуємо ознайомитись із загальною характеристикою найбільш відомих з них.

Діяльність поліції превентивної діяльності у сфері забезпечення реалізації міжнародних стандартів прав людини здійснюється відповідно до ч. 2 ст. 3 Конституції України, яка зазначає, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави¹².

На поліцейських покладено завдання служіння народу шляхом виконання своїх повноважень, пов'язаних із регулюванням і наглядом за різними сферами життєдіяльності суспільства.

До послуг, які відповідно до ст. 2 Закону України «Про Національну поліцію» надає поліція превентивної діяльності, належать:

- 1) забезпечення публічної безпеки і порядку;
- 2) охорона прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;
- 3) протидія злочинності;
- 4) надання в межах, визначених законом, послуг із допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги¹³.

Перелічені послуги утворюють специфіку і особливий характер

¹² Конституція України від 28 червня 1996 року (зі змінами та доп.) // Офіц. веб-сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua>.

¹³ Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

діяльності поліцейського, який зобов'язаний професійно виконувати свої службові обов'язки відповідно до вимог нормативно-правових актів, посадових (функціональних) обов'язків і наказів керівництва.

Свою діяльність поліція превентивної діяльності здійснює на засадах:

- верховенства права;
- незалежності від рішень, заяв чи позицій політичних партій та громадських об'єднань;
- забезпечення захисту прав і свобод людини незалежно від політичних переконань та партійної належності;
- здійснення діяльності у взаємодії з населенням на засадах партнерства;
- громадського контролю.

В основу діяльності підрозділів поліції превентивної діяльності Національної поліції покладено правові норми, що містяться у:

- Рекомендації Rec. (2001) 10 Комітету Міністрів державам-учасницям Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики»¹⁴;
- Кодексі поведінки посадових осіб із підтримання правопорядку, Резолюції Парламентської Асамблеї Ради Європи № 690;
- Декларації про поліцію;
- Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.;
- Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання 1984 р.;
- Основоположних принципів застосування сили та вогнепальної зброї службовцями органів правопорядку 1990 р.

Міжнародні стандарти дотримання прав людини в діяльності поліції превентивної діяльності передбачають необхідність виконання поліцією таких вимог:

- поліція і вся поліцейська діяльність повинні поважати право людини на життя;
- поліція не повинна за жодних обставин вчиняти, підбурювати або терпимо ставитися до будь-яких форм катування або нелюдського,

¹⁴ Європейський кодекс поліцейської етики: рекомендація Rec. (2001) 10 прийнята Комітетом міністрів Ради Європи 19 вересня 2001 року на 765-му засіданні заступників міністрів. URL: <http://www.cm.coe.int/ta/rec/2001/2001r10.htm>.

або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання. Поліція повинна виконувати свої завдання справедливо, керуючись, зокрема, принципами неупередженості та недискримінації;

- поліція може застосовувати силу тільки у разі суворої необхідності і тільки в обсязі, необхідному для досягнення легітимної мети. Поліція завжди повинна пересвідчуватися у правомірності своїх дій;

- офіцери поліції повинні виконувати накази, правомірно прийняті їх керівництвом, але вони зобов'язані утримуватися від виконання наказів, які є явно протиправними, і доповідати про такі накази без страху покарання;

- поліція може втручатися в право особи на недоторканність приватного життя тільки у разі суворої необхідності і тільки для легітимної мети;

- поліція у своїй діяльності повинна завжди пам'ятати про основоположні права кожного, такі як свобода думки, совісті, релігії, висловлення поглядів, мирні зібрання, пересування і безперешкодне користування своїм майном;

- офіцери поліції повинні діяти чесно, з повагою до суспільства і особливою увагою до осіб, які належать до найбільш уразливих груп;

- під час поліцейського втручання персонал поліції повинен зазвичай бути в змозі надати підтвердження свого поліцейського статусу і службове посвідчення, негайно поінформувати кожного заарештованого зрозумілою для нього мовою про підстави його арешту і про будь-яке обвинувачення;

- поліцейський, який здійснює затримання особи, арешт або проводи розслідування, здійснює лише повноваження, надані йому законом;

- поліція повинна дотримуватися тих принципів, що кожен обвинувачений у вчиненні кримінального правопорушення, вважається невинуватим, доки його вина не буде визнана судом, і що кожен обвинувачений у вчиненні кримінального правопорушення має певні права, зокрема право бути невідкладно повідомленим про обвинувачення проти нього/неї, і підготувати свій захист або особисто, або за сприяння правової допомоги за своїм власним вибором;

- поліцейські розслідування повинні бути об'єктивними і справедливими Вони повинні бути чутливими і гнучкими до особливих потреб осіб, таких як дітей, підлітків, жінок, меншин, включаючи етнічні меншини і вразливих осіб;

- керівні принципи належної поведінки і чесності допитів у полі-

ції повинні, зокрема, передбачати чесний допит, під час якого допитані повинні знати про причини допиту, а також іншу необхідну інформацію;

- поліція повинна забезпечувати необхідну підтримку, допомогу та інформацію для жертв злочинів без будь-якої дискримінації;
- обмеження свободи осіб має бути настільки обмеженою, наскільки це можливо, і проводитися з урахуванням гідності, уразливості і особистих потреб кожного затриманого;
- поліція повинна, наскільки це можливо згідно з національним правом, негайно інформувати осіб, чия свобода була обмежена, про причини обмеження їх свободи і про будь-яке обвинувачення проти них, а також негайно інформувати таких осіб про процедуру, що стосується їх справи.

Примітка

Зазначені положення щодо дотримання прав людини в діяльності поліції превентивної діяльності знайшли своє відображення у ст. 29 Закону України «Про Національну поліцію» щодо застосування поліцейських заходів. Поліцейський захід – це дія або комплекс дій превентивного або примусового характеру, що обмежує певні права і свободи людини та застосовується поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень.

Міжнародні стандарти дотримання прав людини в діяльності поліції превентивної діяльності знаходять свій прояв під час застосування поліцейських заходів і реалізуються через дотримання таких принципів:

- поліцейський захід має бути законним, тобто визначений у чинному законодавчому акті;
- поліцейський захід застосовуються у виключних випадках: 1) якщо для виконання повноважень поліції неможливо використати інший захід; 2) якщо застосування іншого засобу буде неефективним; 3) якщо такий захід заподіяв би найменшу шкоду як адресату заходу, так і іншим особам;
- поліцейський захід повинен бути пропорційним тобто, якщо шкода, заподіяна охоронюваним законом правам і свободам людини або інтересам суспільства чи держави, не перевищує блага, для захисту якого він був застосований, або створеної загрози заподіяння шкоди;
- поліцейський захід має бути ефективним, тобто таким, що його застосування забезпечує виконання повноважень поліції;

- поліцейський захід вживається виключно для виконання повноважень поліції, і повинен бути припинений, якщо: 1) досягнуто мету його застосування; 2) очевидно, що мету заходу неможливо досягнути; 3) немає необхідності в подальшому застосуванні такого заходу.

Міру застосування фізичного та психологічного впливу з боку працівника поліції превентивної діяльності визначено і у ст. 40 Кримінального кодексу України «Фізичний або психічний примус», ст. 39 «Крайня необхідність», п. 1 ст. 38 «Затримання особи, що вчинила злочин». Тобто тут ідеться про правове застосування фізичної сили і психологічного тиску на правопорушника. Але якщо працівник поліції при затриманні правопорушника перевищує міру необхідної оборони (п. 3 ст. 38), межі крайньої необхідності (п. 2 ст. 39), то він підлягає кримінальній відповідальності¹⁵.

Працівники поліції превентивної діяльності при застосуванні фізичної сили, спецзасобів або вогнепальної зброї повинні звертати увагу на дотримання визначеного законодавством порядку їхнього застосування, оскільки використання усіх їх поза межами, встановленими законодавством, становить собою порушення особистої фізичної недоторканості особи, що може бути кваліфіковано як форма нелюдського поводження чи, навіть, застосування тортур до осіб і їх катування, що є однозначно заборонено як форма незаконного та антигуманного впливу, що не може бути санкціонований жодною правовою системою (ст. 3 Конвенції про захист прав та основоположних свобод людини)¹⁶. Більше того, у разі, якщо в результаті застосування вказаних засобів працівниками поліції при виконанні ними своїх службових обов'язків поза встановленими законодавством підставами та порядком, особу було вбито, міжнародні судові та правозахисні інституції однозначно констатують порушення фундаментального права – права на життя.

Досягнення розумного балансу між превентивними і силовими діями щодо правопорушень завжди є і буде однією з головних проблем стратегії поліцейської діяльності, тому встановлення обмежень прав і свобод, що можливі при застосуванні поліцейських заходів, повинно бути пропорційним цінностям правової держави, що захищається як основним законом, так й іншими законами держави.

¹⁵ Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25-26. Ст. 131.

¹⁶ Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: офіц. текст // Антологія лібералізму: політико-правничі вчення та верховенство права. К., 2008. С. 542-566.

3.3. Напрямки взаємодії підрозділів поліції превентивної діяльності з громадськістю

Взаємодія поліції та інститутів громадськості – це врегульовані переважно нормами адміністративного права суспільні відносини рівноправних суб'єктів на засадах партнерства, які складаються у процесі їх погодженої спільної діяльності щодо виявлення, запобігання та припинення правопорушень, реалізації планів, програм та проектів правоохоронної спрямованості з ефективним використанням засобів, ресурсів та можливостей кожного із суб'єктів.

До факторів, що впливають на формування партнерських відносин поліції превентивної діяльності та громадськості, належать:

- спільність цілей, інтересів та дій;
- усвідомлення можливості реалізації цілей, планів та програм тільки через спільну діяльність;
- довіра суб'єктів партнерства один до одного, яка є результатом сформованого позитивного іміджу кожного суб'єкта;
- мінімізація ризику спільних дій;
- взаєморозуміння.

Відповідно до норм Положення про Національну поліцію, що затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 877, Національна поліція під час виконання покладених на неї завдань взаємодіє з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, громадськими спілками, профспілками та організаціями роботодавців, відповідними органами іноземних держав і міжнародних організацій, а також підприємствами, установами та організаціями.

Важливим нормативно-правовим актом національного законодавства, що затверджує порядок залучення громадськості до різних проектів, які реалізуються з боку органів державної влади (в тому числі поліції) є постанова Кабінету Міністрів України «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» від 03.11.2010 № 996 (зі змінами 2015 року), якою затверджено Порядок проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики. Відповідно до нього консультації з громадськістю проводяться з питань, що стосуються суспільно-економічного розвитку держави, реалізації та захисту прав і свобод громадян, задоволення їх політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів. Результати проведення консультацій з громадськістю врахову-

ються органом виконавчої влади під час прийняття остаточного рішення або в подальшій його роботі. Консультації з громадськістю організує і проводить орган виконавчої влади, який є головним розробником проекту нормативно-правового акта або готує пропозиції щодо реалізації державної політики у відповідній сфері державного і суспільного життя.

До основних спільних заходів поліції превентивної діяльності та громадськості щодо задоволення потреб населення та покращення ефективності виконання поліцією покладених на неї завдань можна віднести:

- а) спільне планування та проведення сумісних дій щодо запобігання та виявлення правопорушень;
- б) обмін інформацією та досвідом щодо запобігання та припинення адміністративних правопорушень та злочинів;
- в) проведення спільних семінарів, навчань, зборів, консультацій і нарад правоохоронної спрямованості з питань покращання організації протидії правопорушенням.

До спільних проектів поліції превентивної діяльності і громадськості можна віднести:

- 1) проведення спільних наукових досліджень;
- 2) спільну розробку інструкцій, програм, проектів законів тощо;
- 3) проведення сумісної експертизи нормативно-правових актів;
- 4) участь поліцейських у роботі громадських приймалень та центрів правової допомоги населенню;
- 5) організацію і проведення спільних телефонних «гарячих ліній», виступів та публікацій в засобах масової інформації.

До спільних програм поліції превентивної діяльності і громадськості можна віднести:

- співробітництво поліції з міжнародними та зарубіжними неурядовими громадськими організаціями з питань виконання поліцейських завдань та функцій;
- участь в програмах правового виховання та освіти населення, молоді, учнів загальноосвітніх шкіл, а також студентів, курсантів і слухачів вищих навчальних закладів.
- заснування та забезпечення діяльності сумісних друкованих ЗМІ (газет, журналів тощо) та інтернет-видань з метою висвітлення питань поліцейської діяльності, результатів проведення спільних заходів, опублікування звітів керівництва, спільних проектів, наукових досліджень тощо.

Відповідно до Концепції партнерських відносин правоохоронних органів і суспільства, що розроблена Асоціацією українських моніторів дотримання прав людини в діяльності правоохоронних органів, можливо виділити такі **напрямки взаємодії поліції превентивної діяльності з громадськістю**:

- 1) просвітницька робота з питань правоохоронної діяльності;
- 2) участь у розробці та впровадженні програм, концепцій, ініціатив громадян, планів з актуальних питань діяльності правоохоронних органів;
- 3) сприяння в охороні правопорядку, контролю правопорядку в громадських місцях (наприклад, спільне патрулювання з працівниками поліції);
- 4) сприяння в розкритті та розслідуванні злочинів;
- 5) участь у правовій та виховній роботі з особовим складом, профілактика порушень закону з боку правоохоронців;
- 6) вивчення громадської думки населення, в т.ч. шляхом проведення опитувань, анкетувань;
- 7) залучення громадськості до інших ініціатив для більш ефектвної роботи правоохоронної системи;
- 8) участь у комплектуванні кадрового складу, відборі претендентів на зайняття посад, моніторинг та вивчення вакансій.

Концепція передбачає такі форми взаємодії підрозділів Національної поліції та інститутів громадськості:

- а) громадські та експертні ради (в тому числі територіальні на місцях);
- б) робочі групи для здійснення різних заходів;
- в) організація навчання з різними групами населення з проблематики безпеки і підтримання правопорядку;
- г) проведення тематичних круглих столів, семінарів, тренінгів, конференцій;
- д) організація тематичних олімпіад серед молоді з правоохоронної проблематики;
- є) організація навчальних семінарів для громадських активістів, які беруть активну участь у правоохоронній діяльності.

3.4. Перелік громадських організацій міжнародного та національного рівня, які взаємодіють з підрозділами поліції превентивної діяльності

МІЖНАРОДНІ ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ:

1. Міжнародна громадська організація «Міжнародна поліцейська корпорація громадської безпеки» (м. Київ, вул. Архітектора Городецького, буд.11-Б);
2. Громадська організація «Міжнародний Центр Муніципальної Поліції» («International Centre of Municipal POLICE») (88000, Закарпатська обл., м. Ужгород, вулиця Лінтура, буд. 10);
3. Міжнародна громадська організація «Українська Секція Міжнародної Поліцейської Асоціації» (03035, м. Київ, вул. Солом'янська, 1);
4. Міжнародна асоціація ветеранів, пенсіонерів та працівників підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю «Єдність патріотів» (Адреса: 04119, м. Київ, вул. Сім'ї Хохлових, 8);
5. Міжнародна молодіжна громадська організація «Товариство захисту дітей» (м. Київ, проспект Московський, 8, корп. 6, офіс 1);
6. Міжнародна громадська організація «Міжнародна асоціація з дослідження проблем неповнолітніх та молоді, що є у конфлікті з законом» (м. Київ, майдан Л. Українки, 1, к. 214).

ВСЕУКРАЇНСЬКІ ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ:

1. Всеукраїнська громадська організація «Координаційний центр громадської безпеки України» (04071, м. Київ, провулок Хоревий, буд. 1, к. 3);
2. Всеукраїнська громадська організація «Рада Громадської Безпеки України» (68600, Одеська обл., м. Ізмаїл, вул. Чапаєва, буд. 65);
3. Всеукраїнська координаційна Рада громадської безпеки (02192, м. Київ, Дніпровський р., вул. О. Бойченка, буд.4, кв. 201);
4. Громадська організація «Всеукраїнський центр протидії корупції та сприяння правоохоронним органам» (04071, Україна, м. Київ, пров. Ярославський, буд. 7\9; тел.\факс: + 38 (044) 379-17-40);
5. Український національний комітет сприяння правоохоронним органам та органам державної влади у сфері боротьби з корупцією та організованою злочинністю (01001, м. Київ, вул. Банкова, 1/10, к. 15, +38(073)312-13-88);
6. Всеукраїнська спілка громадських організацій «Рух протидії наркоманії та наркокорупції» (04208, м. Київ, проспект Героїв Горнгадзе,

буд. 20-д, кв. 72);

7. Громадська організація «Асоціація українських моніторів дотримання прав людини в діяльності правоохоронних органів» (03062, м. Київ, проспект Перемоги, будинок 71/2, к. 31);

8. Громадська організація «Всеукраїнське об'єднання протидії торгівлі людьми» (04075, м. Київ, вулиця Федора Максименка, будинок 4А, к. 65);

9. Всеукраїнська громадська організація «Служба захисту дітей» (м. Київ, вул. Інститутська, буд. 17/5, кв. 12);

10. Громадська організація «Всеукраїнський фонд реабілітації засуджених» (01601, м. Київ, вул. Бульварно-Кудрявська, буд. 22 А, офіс. 430);

11. Всеукраїнська молодіжна громадська організація «Молодь проти злочинності і наркоманії» (м. Київ, бульвар. Л. Українки, 9, кв. 131);

12. Всеукраїнська громадська організація «Асоціація безпеки дорожнього руху» (м. Київ, вул. Шмідта Отто, 2/6).

РЕГІОНАЛЬНІ ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ:

1. Громадська організація правоохоронців «Щит» (25006, Кіровоградська обл., місто Кропивницький, вулиця Тараса Кирпи, буд. 42);

2. Молодіжна громадська організація «Одеський обласний центр сприяння правоохоронним органам» (Одеська обл., м. Одеса, вул. Ільфа і Петрова, 11 а);

3. Запорізька обласна громадська організація «Асоціація сприяння правоохоронним органам» (69063, Запорізька обл., м. Запоріжжя, пр. Леніна, буд. 58, кв. 11);

4. Харківська обласна громадська організація «Служба громадського рятунку та допомоги правоохоронним органам «РаДа» (Харківська обл., м. Харків, вул. Гуданова, б. 9/11);

5. Громадська організація «Криворізька асоціація сприяння правоохоронним органам» (50099, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, Центрально-Міський р., вул. Леніна буд. 60; +38(097)768-84-41);

6. Львівська обласна громадська організація Коаліція «Сім'я без насильства» (Львівська обл., м. Львів, вул. Грабовського, 11);

7. Громадська організація «Херсонський Центр «Чоловіки проти насильства» (73000, Херсонська обл., м. Херсон, вул. 40 років Жовтня, 108, кв.13);

8. Громадська організація «Чернігівський центр соціальної адаптації бездомних та безпритульних» (14000, Чернігівська обл., м. Чернігів, вул. Святомиколаївська, буд. 33);

9. Громадська організація «Комітет захисту малозабезпечених дітей, сиріт та інвалідів» (м. Київ, вул. Обсерваторна, буд. 11/1);

10. Хмельницька обласна громадська організація «Асоціація з сприяння адаптації засуджених у суспільстві «Доля» (Хмельницька обл., м. Хмельницький, пр. Миру, 54, к. 28).

11. Громадська спілка «Координаційний штаб по роботі зі сприяння протидії корупції та профілактики правопорушень у м. Києві» (03058, м. Київ, Солом'янський р., проспект Комарова, буд. 1);

12. Молодіжна громадська організація «Молодь проти наркоманії та злочинності» (Київська обл., Києво-Святошинський р., м. Боярка, вул. Б. Хмельницького, 57-а);

13. Громадська організація «Департамент запобігання злочинності та правової допомоги» (08298, Київська обл., м. Ірпінь, смт. Коцюбинське, вулиця Лісова, будинок 20 А, офіс 2. тел. 0673252629);

14. Громадська організація сприяння правоохоронним органам Жовтневого району (м. Дніпро) (49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пл. Шевченка, 7);

15. Громадське формування з охорони громадського порядку і державного кордону «Шериф» (67308, Одеська обл., Березівський р., с. Новоселівка, вул. Нова, 77);

16. Харківська обласна громадська організація «Фонд сприяння боротьбі з корупцією та охороні громадського порядку «Порядок та Безпека» (Харківська обл., м. Харків, вул. Салтівське шосе, б.240-Г, кв.14);

17. Громадська організація «Рада громадської безпеки» (Одеська обл., м. Одеса, вул. Базарна, буд.28);

18. Миколаївська громадська організація «Корпорація громадської безпеки» (Миколаївська обл., м. Миколаїв, вул. Велика Морська, 49);

19. Громадське формування з охорони громадського порядку «Спеціальний загін громадської безпеки «Каскад» (49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Каверіна, буд. 1);

20. Хмельницька обласна організація «Департамент безпеки та координації діяльності силових структур» (Хмельницька обл., м. Хмельницький, вул. Залізняка, 14, кв.122);

21. Громадська організація «Загін сприяння міліції» (м. Київ, Печерська пл., буд. 1А);

22. Громадська організація «Головне управління поліцейської комісії» (01054, м. Київ, Шевченківський р., вул. Тургенєвська, буд. 2 А).

Розділ 4

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ВІДОКРЕМЛЕНИХ СТРУКТУРНИХ ПІДРОЗДІЛІВ (ВІДДІЛІВ, ВІДДІЛЕНЬ ПОЛІЦІЇ) ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

4.1. Загальні положення діяльності підрозділів патрульної поліції відокремлених структурних підрозділів

Діяльність підрозділів патрульної поліції відокремлених структурних підрозділів базується на таких засадах:

➤ підрозділи патрульної поліції відокремлених структурних підрозділів створюються на території районів, міст, районів у містах, де не створено підрозділи патрульної поліції Департаменту патрульної поліції Національної поліції України, поліцейські послуги надаються відокремленими структурними підрозділами головних управлінь Національної поліції в областях (далі – відділи, відділення поліції), які функціонують за новою структурною побудовою;

➤ структурна побудова відділів та відділень поліції ґрунтується на створенні принципово нових (нетипових для колишніх органів внутрішніх справ) підрозділів патрульної поліції, кожен з яких складається з 4 однакових за штатною побудовою секторів реагування патрульної поліції (далі – СРПП) та сектору превенції. Очолює патрульну поліцію заступник начальника відділу (відділення) поліції – керівник патрульної поліції;

➤ СРПП цілодобово забезпечують оперативне реагування на повідомлення про правопорушення та інші події, у межах компетенції здійснюють їх розгляд, а також комплекс превентивних заходів шляхом патрулювання території обслуговування, виявлення та припинення правопорушень, застосування визначених законодавством поліцейських та інших заходів;

➤ СРПП виконують функції чергових частин шляхом покладання на окремих, визначених начальником СРПП, працівників чергової зміни обов'язків інспектора-чергового та помічника чергового, при цьому в таких відділах, відділеннях поліції чергова частина, як самостійний під-

розділ, ліквідується;

- сектор превенції організовує заходи із забезпечення публічної безпеки та безпеки дорожнього руху, координує діяльність дільничних офіцерів поліції, забезпечує роботу дозвільної системи, а також профілактики злочинності у дитячому середовищі (ювенальної превенції);

- відділ (сектор) моніторингу (далі – підрозділ моніторингу) створюється виключно у відділах поліції та здійснює, в межах своєї компетенції, функції щодо координації, аналізу, планування, контролю та узгодження дій відділу поліції та відділень поліції у складі «куща» з питань забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони та захисту прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, а також надання поліцейських послуг;

- до штату підрозділів моніторингу включений працівник, який здійснює функцію інформування населення про діяльність поліції (прес-офіцер);

- діяльність підрозділу моніторингу спрямовує і контролює безпосередньо начальник відділу поліції;

- штатна чисельність підрозділів патрульної поліції та моніторингу вираховується згідно з визначеним навантаженням та формується з наявного тимчасового штату відділів та відділень поліції, а також шляхом перерозподілу штатної чисельності апарату ГУНП.

Сектори реагування патрульної поліції створюються у такому порядку:

1) сектори реагування патрульної поліції утворюються у відділах, відділеннях поліції ГУНП на території обслуговування яких не передбачено створення підрозділів патрульної поліції Департаменту патрульної поліції Національної поліції України;

2) для кожного відділу, відділення поліції необхідна кількість груп реагування патрульної поліції (далі – ГРПП) визначається таким шляхом:

а) мінімальна кількість ГРПП утворюється із розрахунку 1 ГРПП на 25 тис. населення;

б) оптимальна кількість ГРПП вираховується з урахуванням коефіцієнту, помноженого на мінімальну кількість необхідних ГРПП (таблиця додається) $(K=1+((1/\text{щільність}) \cdot 100 - 1)/3)$, де К – коефіцієнт, 100 – максимально допустима щільність населення, а 3 – різниця між максимальною і мінімальною щільністю населення в різних областях України);

3) до складу ГРПП призначається не менше 2-х працівників (як

правило інспектор та поліцейський);

4) орієнтовна штатна чисельність ГРПП повинна складати для відділу поліції – близько 40 % від загальної штатної чисельності підрозділу, для відділення поліції – близько 60 %.

5) начальник відділу, відділення поліції з урахуванням змін оперативної обстановки на території обслуговування (на час курортного періоду; у зв'язку з необхідністю проведення оперативно-профілактичного відпрацювання; для перекриття каналів надходження зброї, у тому числі із зони АТО (блокпости); у зв'язку з уведенням надзвичайного стану, епідеміями, необхідністю виставлення карантинних та інших постів тощо) може клопотати перед начальником ГУНП про тимчасове збільшення кількості ГРПП та інших нарядів поліції шляхом тимчасового покладання цих обов'язків на працівників інших структурних підрозділів відділів, відділень поліції, або залучення додаткових сил та засобів.

Організація роботи секторів реагування патрульної поліції здійснюється на таких засадах:

до патрульної поліції як відділу так і відділення поліції входять 4 СРПП та сектор превенції;

1) СРПП несуть службу цілодобово (у чотири зміни по 12 год. кожна);

2) функції чергової частини передаються до СРПП;

3) у кожному відділі, відділенні поліції формуються чотири однакових за штатною побудовою СРПП № 1, 2, 3, 4 (кожен сектор – це окрема чергова зміна) до складу якої входять:

– начальник СРПП – старший чергової зміни, є штатним відповідальним від керівництва, здійснює керування силами та засобами, які знаходяться на чергуванні, та забезпечує їх взаємодію з іншими підрозділами поліції;

– заступник начальника СРПП (посада вводиться у разі створення 5 і більше ГРПП), або старший інспектор-черговий за якими функціонально закріплюється обов'язки чергового відділу, відділення;

– помічник чергового;

– інспектори, поліцейські – не менше двох, у разі створення однієї ГРПП;

4) за необхідності в складі СРПП можуть створюватися додаткові наряди для виконання завдань із забезпечення публічної безпеки та безпеки дорожнього руху;

5) наряди сформовані для забезпечення публічної безпеки і порядку з числа приданих сил включаються до розрахунку сил і засобів чер-

гової зміни, під час несення служби організаційно підпорядковуються начальникові відповідного СРПП та керуються ним;

б) територія обслуговування відділу, відділення поліції поділяється на зони реагування з урахуванням кількості населених пунктів, специфіки регіону, запитів територіальних громад, щільності населення, особливостей наявного дорожнього сполучення тощо, та заноситься до Плану дислокації нарядів патрульної поліції, який затверджується начальником відділу (відділення) поліції та є складовою Плану комплексного використання сил та засобів;

7) за кожною зоною реагування закріплюється не менше ніж одна ГРПП, при цьому закріплення ГРПП за зоною реагування є умовним, а рішення про направлення конкретної ГРПП на місце події приймає начальник СРПП;

8) керівники відділів (відділень) поліції створюють умови для належного виконання працівниками СРПП покладених на них завдань та функцій, забезпечують їх автотранспортом у робочому стані (іншими транспортними засобами: велосипедами, мотоциклами, катерами тощо), необхідною кількістю пального, одностроєм, засобами озброєння та індивідуального захисту, засобами зв'язку та іншими технічними засобами згідно із нормами належності, робочим місцем, оргтехнікою, канцелярським приладдям, доступом до інформації та інформаційних ресурсів МВС та Національної поліції, інших органів державної влади з обов'язковим дотриманням Закону України "Про захист персональних даних", забезпечують матеріальне стимулювання їх ефективної роботи.

4.2. Завдання та повноваження груп реагування підрозділів поліції превентивної діяльності

До основних завдань груп реагування підрозділів поліції превентивної діяльності слід віднести:

- забезпечення публічного порядку і безпеки; забезпечення безпеки осіб, захисту їх прав, свобод та законних інтересів; створення стану захищеності життєво важливих інтересів суспільства, сконцентрованих у його матеріальних і духовних цінностях, нормальних умов життєдіяльності людини, діяльності підприємств, установ, організацій;
- запобігання кримінальним, адміністративним правопорушенням; попередження, виявлення та припинення кримінальних та адміністративних правопорушень, випадків насильства у сім'ї, а також виявлення причин і умов, що сприяють їх учиненню;

- взаємодію із суспільством: реалізація підходу «поліція та громада», що полягає у співпраці та взаємодії із населенням, громадськими організаціями, іншими підрозділами поліції, органами публічної влади, з метою запобігання правопорушенням, забезпечення безпеки, зниження рівня злочинності, а також установавання довірливих відносин між поліцією та населенням;
- надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин, або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги;
- забезпечення безпеки дорожнього руху; організація контролю за дотриманням законів, інших нормативно-правових актів з питань безпеки дорожнього руху.

До основних функцій груп реагування підрозділів поліції превентивної діяльності слід віднести:

- 1) своєчасне реагування на заяви й повідомлення про вчинені правопорушення та інші події з метою прибуття на місце події у найкоротший термін;
- 2) припинення правопорушень, надання допомоги громадянам, які її потребують;
- 3) установавання на місці події обставин учинення правопорушення, інформування про результати перевірки уповноваженого працівника СРПП;
- 4) ужиття заходів щодо встановлення особи, яка вчинила правопорушення та його затримання у порядку, визначеному законодавством;
- 5) охорону місця вчинення кримінального правопорушення до прибуття слідчо-оперативної групи з метою збереження речових доказів та інших слідів;
- 6) установавання свідків та очевидців учинення правопорушення та отримання первинної інформації про обставини його скоєння;
- 7) у разі необхідності – надання практичної допомоги членам слідчо-оперативної групи (далі - СОГ) у здійсненні заходів щодо розкриття кримінального правопорушення в найкоротший термін;
- 8) розгляд звернень громадян у порядку, визначеному Законом України «Про звернення громадян»;
- 9) складання, у межах компетенції, протоколів про адміністративні правопорушення та здійснення, у визначених законом випадках, провадження у справах про адміністративні правопорушення;
- 10) патрулювання території обслуговування з метою проведення превентивних заходів з попередження та виявлення правопорушень, за-

безпечення безпеки дорожнього руху, публічної безпеки та порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, інших публічних місцях;

11) налагодження та підтримка партнерських стосунків з населенням, територіальними громадами, органами влади для ефективного виконання поліцейських функцій та підвищення рівня довіри громадян до поліції;

12) надання невідкладної, зокрема домедичної і медичної, допомоги особам, які постраждали внаслідок правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їхнього життя чи здоров'я;

13) запобігання та припинення насильства в сім'ї;

14) доставляння, у випадках і порядку, визначених законом, затриманих осіб, підозрюваних у вчиненні кримінального правопорушення, та осіб, які вчинили адміністративне правопорушення;

15) здійснення контролю за дотриманням Правил дорожнього руху його учасниками та правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі, регулювання дорожнього руху;

16) проведення заходів контролю за місцем проживання громадян – власників мисливської вогнепальної зброї, спеціальних засобів та боеприпасів до них з метою забезпечення дотримання ними встановлених правил її зберігання та використання;

17) проведення профілактичної роботи з особами, які у встановленому законом порядку знаходяться на профілактичних обліках поліції, з метою здійснення функції превенції щодо таких осіб;

18) у разі необхідності забезпечення виконання ухвал слідчого судді, суду, органу досудового розслідування щодо приводу підозрюваного, обвинуваченого або свідка;

19) взаємодія з населенням, з метою отримання інформації про проблеми, які хвилюють громадян, вирішення яких відноситься до компетенції поліції, відомостей про осіб, які можливо причетні до скоєння правопорушень тощо;

20) виявлення та затримання транспортних засобів, що розшуковуються, організація, у випадках, передбачених законом, їх доставляння до відділів, відділень поліції чи/або на спеціальні майданчики та стоянки для зберігання тимчасово затриманих транспортних засобів;

21) своєчасний облік результатів діяльності ГРПП та наповнення відомчих баз (банків даних) шляхом збирання мультимедійної інформації (фото, відео-, звукозапис) та біометричних даних, у тому дактилокарт осіб, які затримані за підозрою у вчиненні правопорушень;

22) виявлення та затримання транспортних засобів, що розшуковуються, організація, у випадках, передбачених законом, їх доставляння до відділів, відділень поліції чи/або на спеціальні майданчики та стоянки для зберігання тимчасово затриманих транспортних засобів;

23) контроль стану утримання дорожнього покриття вулиць і доріг, дорожніх споруд на них, технічних засобів регулювання дорожнього руху, транспортних та пішохідних огорожень, дорожньої розмітки, зовнішнього освітлення тощо, документування (у тому числі за допомогою засобів фото- та відеофіксації) виявлених недоліків та порушень у цій сфері для подальшого інформування відповідальних працівників сектору превенції відділу, відділення поліції;

24) виявлення перешкод у дорожньому русі, ужиття в межах компетенції заходів щодо їх усунення та забезпечення інформування про це учасників дорожнього руху, обмеження або перекриття, у визначених законом випадках, дорожнього руху для забезпечення безпеки громадян, збереження їх життя та здоров'я.

Працівники груп реагування підрозділів поліції превентивної діяльності наділені такими правами:

- 1) вимагати від громадян дотримання громадського порядку;
- 2) вимагати від осіб, які порушують громадський порядок, припинення правопорушень;
- 3) перевіряти у громадян при підозрі в учиненні ними правопорушень документи, що посвідчують їх особу, а також інші документи у передбачених законом випадках і способами;
- 4) здійснювати в установленому законодавством порядку особистий огляд, огляд речей і документів, транспортного засобу і вантажу;
- 5) вилучати у громадян та службових осіб предмети і речі, заборонені або обмежені в обігу, а також документи з ознаками підробки;
- 6) застосовувати заходи фізичного впливу, спеціальні засоби та вогнепальну зброю у випадках і в порядку, передбачених законодавством;
- 7) при здійсненні патрулювання на транспортному засобі включати спеціальні світлові, звукові сигнали, а також у виняткових випадках не дотримуватися вимог правил дорожнього руху;
- 8) тимчасово обмежити або заборонити доступ особам до визначеної тери- торії або об'єктів, якщо це необхідно для забезпечення публічного порядку та громадської безпеки, охорони життя і здоров'я людей, а також для проведення окремих слідчих дій відповідно до законодавства;
- 9) обмежувати або забороняти у випадках затримання правопору-

шників при аваріях, інших надзвичайних обставинах, що загрожують життю і здоров'ю людей, рух транспортних засобів і пішоходів на окремих ділянках вулиць і автомобільних доріг відповідно до законодавства;

10) використовувати технічні засоби та технічні прилади для виявлення і фіксації правопорушень відповідно до законодавства;

11) затримувати громадян за передбачених законом підстав і в спосіб та здійснювати їх доставлення до органів поліції відповідно до законодавства;

12) затримувати та забезпечувати доставлення транспортних засобів для тимчасового зберігання відповідно до законодавства. Працівники патрульної служби мають інші права, передбачені законодавством, у тому числі відомчими нормативно-правовими актами.

На працівників груп реагування підрозділів поліції превентивної діяльності покладено такі обов'язки:

1) поважати і не порушувати права та свободи людини і громадянина;

2) обмежувати права і свободи людини лише в спосіб та у випадках, що встановлені законом;

3) звертаючись до людини, привітатися, прикласти праву руку до головного убору, назвати своє прізвище, посаду, спеціальне звання та пред'явити на її вимогу службове посвідчення, надавши можливість ознайомитися з викладеною в ньому інформацією, при цьому не випускати його з рук;

4) під час спілкування з особою чітко дотримуватися норм службової етики;

5) попередити водіїв транспортних засобів про небезпеку, що виникла на шляху їх руху, та вжити заходів для їх усунення;

6) у разі отримання інформації про можливе вчинення правопорушення негайно інформувати безпосереднього керівника, чергового та/або службу моніторингу і вжити всіх передбачених законом заходів для його запобігання;

7) надавати допомогу особам, які постраждали від правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в безпорадному стані або стані, не-безпечному для їх життя та здоров'я;

8) під час проведення ремонтно-будівельних та інших видів робіт на вулицях і дорогах забезпечувати оптимізацію дорожнього руху і контролювати дотримання правил безпеки дорожнього руху;

9) за можливості надати допомогу водію в разі несправності його транспортного засобу;

10) виконувати інші обов'язки відповідно до законодавства, в тому числі нормативно-правових актів МВС.

4.3. Напрямки та алгоритми діяльності груп реагування підрозділів поліції превентивної діяльності

Алгоритм дій працівників поліції у складі ГРПП у разі повідомлення про правопорушення або іншу подію

1) працівникам поліції, які перебувають у складі ГРПП, у разі отримання інформації про правопорушення або іншу подію необхідно невідкладно прибути на місце події:

- час прибуття у містах складає до 5 хв. – за умови перебування ГРПП на дільниці, визначеній для несення служби, та до 7 хв. – у разі, якщо задіяна ГРПП з іншої дільниці;

- час прибуття у сільській місцевості складає до 15 хв. – при перебуванні ГРПП на дільниці, визначеній для несення служби, та до 20 хв. – у разі, якщо задіяна ГРПП з іншої дільниці;

- у випадках ускладнення погодних умов, дорожньої обстановки та особливостей місцевості або інших непередбачуваних обставин загальний час прибуття ГРПП на місце вчинення правопорушень та інших подій не повинен перевищувати часу, мінімально необхідного для подолання відстані від місця перебування наряду до місця події;

2) старший групи РПП, яка першою прибула на місце події, негайно інформує начальника СРПП (заступника начальника СРПП, старшого інспектора) про прибуття та візуальне обстеження місця події, та у подальшому доповідає про вжиті заходи з охорони місця події, стан здоров'я осіб, які отримали тілесні ушкодження, ступінь пошкодження об'єктів, майна, заходи, вжиті для встановлення особи правопорушника та його затримання, необхідність направлення на місце події СОГ, та іншу інформацію;

3) ГРПП вживають необхідних заходів для забезпечення охорони місця події;

4) за наявності на місці події заявника або інших осіб – учасників події працівники ГРПП з'ясовують їхній стан здоров'я (за необхідності надають домедичну допомогу постраждалим або викликають швидку медичну допомогу) та уточнюють обставини вчинення правопорушення. Обов'язково з'ясовують у заявника номер телефону та e-mail, а також зручний для нього спосіб отримання відповіді про результати розгляду його заяви чи повідомлення (поштою, на електронну скриньку, за

допомогою стаціонарного або мобільного телефонного зв'язку);

5) ГРПП повинні установити свідків, прикмети осіб, які вчинили правопорушення, вжити заходів для їх затримання;

6) при реагуванні на кримінальні правопорушення ГРПП, після прибуття СОГ, за необхідності, повинні виконувати усні доручення старшого СОГ;

7) при реагуванні на повідомлення, що не містять ознак кримінального правопорушення, працівники ГРПП вживають, у межах повноважень, вичерпних заходів для розгляду його по суті, забезпечують повне та всебічне вивчення інформації, збір необхідних матеріалів (відбирають пояснення, складають рапорти та довідки), за необхідності, складають протокол про адміністративне правопорушення, здійснюють у визначених законом випадках провадження у справах про адміністративні правопорушення, оформляють офіційне застереження або попередження, проводять профілактичні бесіди тощо;

8) якщо подія не потребує проведення додаткової перевірки старший ГРПП складає рапорт, у якому викладає обставини події, вжиті заходи та зазначає про результати розгляду звернення, готує письмову відповідь громадянину про результати перевірки заяви чи скарги і суть прийнятого рішення.

Схеми алгоритму дій працівників поліції у складі ГРПП у різних типових ситуаціях (див: схема 1, 2, 3, 4)

СИТУАЦІЯ № 1

Дії працівників поліції ГРПП НПУ при виїзді на місце події або правопорушення

СИТУАЦІЯ № 2

план-схема реагування на повідомлення про факт вчинення правопорушення

СИТУАЦІЯ № 3

план-схема реагування на повідомлення про факт вчинення правопорушення

СИТУАЦІЯ № 4

план-схема реагування на повідомлення про факт вчинення правопорушення

Працівників поліції у складі ГРПП у спілкуванні з громадянами мають дотримуватись таких норм професійної етики:

- ✓ поводитися з почуттям власної гідності, доброзичливо і відкрито, уважно і ввічливо, викликаючи у громадян повагу до НП і готовність співпрацювати з ними;
- ✓ контролювати свою поведінку, почуття і емоції, не дозволяючи особистим симпатіям або антипатіям, неприязні, недоброму настрою або дружнім почуттям впливати на службові рішення, уміти передбачати наслідки своїх вчинків і дій;
- ✓ поводитись з усіма категоріями громадян однаково коректно;
- ✓ виявляти повагу та увагу до старших за званням чи віком;
- ✓ простоту і скромність, уміти щиро радіти успіхам товаришів по службі, сприяти успішному виконанню ними службових доручень.
- ✓ зберігати витримку і гідність, контролювати свій емоційний стан, своїм виглядом і діями демонструвати впевненість і спокій;
- ✓ виявляти емоційно-психологічну стійкість при провокації конфліктної ситуації, не дозволяти втягнути себе в конфлікт;
- ✓ встановлювати психологічний контакт з громадянами, залишаючись принциповим, рішучим та авторитетним представником влади;
- ✓ роз'яснювати правопорушнику про неправомірність дій доброзичливо, переконливо і ясно, посилаючись нормативно-правові акти;
- ✓ утримуватись від жорстких дій і різких висловлювань.

Дії працівників поліції у складі ГРПП у спілкуванні з громадянами за наявності конфлікту (стресу, агресії, невдоволення роботою поліцейського та ін.):

- ✓ заспокоїти знервованого заявника;
- ✓ знизити рівень невизначеності;
- ✓ швидко зрозуміти сутність ситуації, в якій опинився заявник;
- ✓ знизити загальний рівень агресії або хвилювання заявника;
- ✓ отримати максимальну кількість інформації стосовно справжніх причин стресу замовника;
- ✓ вчинити необхідні дії стосовно вирішення проблемної ситуації, покращення рівня контакту та довіри до Національної поліції;
- ✓ дати поради заявнику стосовно найбільш доцільної поведінки у проблемній ситуації, що склалась;
- ✓ якщо ситуація не стосується функції Національної поліції – у доброзичливій манері із збереженням якості обслуговування – дати інформацію стосовно рекомендованих для заявника дій державних орга-

нів, відповідальних за вирішення ситуації.

Типові помилки в діяльності працівників поліції у складі ГРПП у спілкуванні з громадянами за наявності конфлікту (стресу, агресії, невдоволення роботою поліцейського та ін.):

- ✓ відсутність представлення на початку розмови;
- ✓ очікування на повне розуміння інформації з боку співбесідника;
- ✓ занадто довгі промови однієї зі сторін;
- ✓ надто голосна “істерична розмова”;
- ✓ сторонні справи від час розмови;
- ✓ відсутність підтвердження контакту з співрозмовником.

Порядок розподілу повноважень сектору реагування підрозділів поліції превентивної діяльності

Повноваження керівника СРПП:

- ✓ на підставі позмінного плану-завдання здійснює розстановку особового складу СРПП за видами нарядів (чергова частина, ГРПП, інші наряди);
- ✓ формує план-завдання кожної ГРПП та інших нарядів на зміну;
- ✓ є керівником чергової зміни, здійснює управління всіма працівниками СРПП, а також приданих сил, які входять до складу чергової зміни;
- ✓ під час чергування виконує функції відповідального від керівництва відділу, відділення поліції;
- ✓ несе персональну відповідальність за роботу всіх працівників СРПП, ефективність виконання покладених на них завдань та функцій;
- ✓ може виконувати обов’язки працівників ГРПП, інших нарядів чергової зміни, а також чергового, якщо це не перешкоджає виконанню ним функцій управління нарядами чергової зміни;
- ✓ проводить інструктаж ГРПП перед заступанням на чергування під час якого передає старшим ГРПП плани-завдання на чергування, доводить стан оперативної обстановки на території обслуговування, орієнтування про розшук злочинців та інших осіб, транспортних засобів тощо, а також вимоги щодо дотримання дисципліни та законності, професійної етики, правил особистої безпеки, додержання єдиного однострою поліцейських;
- ✓ здійснює постійний моніторинг обстановки на території обслу-

говування щодо публічної безпеки та порядку, безпеки дорожнього руху, з урахуванням оперативної обстановки може вносити зміни до планів-завдань ГРПП;

✓ забезпечує додержання працівниками СРПП передбаченого актами МВС та Національної поліції порядку оперативного інформування про правопорушення та інші події, у тому числі інформує чергову частину ГУНП про кримінальні правопорушення та інші події, визначених категорій;

✓ у порядку, встановленому нормативними актами МВС та Національної поліції, організовує та контролює приймання, реєстрацію та реагування на повідомлення про правопорушення, інші події;

✓ у разі отримання відомостей про порушення прав і свобод громадян, які зверталися до працівників поліції, або доставлялися до відділу (відділення) або інших приміщень, вживає заходів щодо негайного припинення порушення та доповідає начальникові відділу (відділення) поліції для вжиття заходів реагування згідно з законом;

✓ бере участь у розробленні плану комплексного використання сил і засобів, задіяних до забезпечення публічної безпеки та порядку, за необхідності вносить пропозиції щодо його коригування;

✓ у разі залучення приданих сил, здійснює їх розстановку та забезпечує загальне управління ними;

✓ контролює повноту і якість складання працівниками ГРПП та інших нарядів протоколів та інших матеріалів у справах про адміністративні правопорушення, подає адміністративні матеріали керівництву відділу (відділення) поліції для подальшого їх направлення до органів, уповноважених здійснювати розгляд та виносити по них рішення, у випадках та в порядку, визначених законом;

✓ по завершенню чергування підводить підсумки роботи СРПП, дає оцінку результатам роботи кожного працівника, визначає недоліки та заповнює формалізований план-завдання, який надає до сектору превенції.

Повноваження заступника керівника, старшого інспектора – чергового СРПП:

✓ направляє на місце події ГРПП, закріплену за відповідною зоною реагування, або найближчий вільний наряд поліції, про що інформує начальника СРПП;

✓ у разі одночасного надходження повідомлень про декілька правопорушень встановлює черговість реагування та в першу чергу направляє ГРПП на місце вчинення правопорушення, більш тяжкого за свої-

ми можливими наслідками;

- ✓ вимагає від ГРПП прибуття на місце у максимально стислий термін, контролює виконання цих вимог, у тому числі з використанням наявних технічних засобів;

- ✓ здійснює постійний обмін інформацією з ГРПП та підтримує зв'язок з ними;

- ✓ контролює виконання ГРПП алгоритму дій, передбаченого для окремих видів правопорушень та ситуацій;

- ✓ надає інформацію на запити працівників ГРПП, методичну та консультативну допомогу з питань проведення першочергових дій на місці події;

- ✓ організовує забезпечення ГРПП та СОГ інформацією щодо вчиненого правопорушення (події), у тому числі з електронних масивів (банків даних) МВС та Національної поліції;

- ✓ у разі необхідності направляє для допомоги ГРПП інші ГРПП або наявні наряди поліції;

- ✓ вимагає від ГРПП якісного документування правопорушень, проведення повного комплексу першочергових дій з метою можливості прийняття протягом чергування рішення щодо передачі матеріалів, що містять ознаки кримінального правопорушення, до слідчого підрозділу, чи розгляду матеріалів без ознак кримінального правопорушення згідно із Законом України «Про звернення громадян» або Кодексу України про адміністративні правопорушення;

- ✓ залежно від характеру вчиненого правопорушення (події) організовує прибуття на місце події нарядів слідчо-оперативної групи, працівників вибухотехнічних, експертних, кінологічних чи інших підрозділів, дільничних офіцерів поліції, організовує орієнтування інших підрозділів поліції з метою припинення правопорушення та затримання особи правопорушника, за необхідності забезпечує інформування Державної служби надзвичайних ситуацій, бригад швидкої медичної допомоги;

- ✓ організовує взаємодію ГРПП з іншими структурними підрозділами відділу (відділення) поліції, недержавними охоронними структурами, громадськими формуваннями щодо забезпечення публічної безпеки і порядку, оперативного реагування на повідомлення про кримінальні правопорушення та інші події;

- ✓ при отриманні від ГРПП та інших нарядів чергової зміни відповідного повідомлення організовує доставляння тимчасово затриманих транспортних засобів до відділів (відділень) поліції або на визначені спеціальні майданчики та стоянки;

- ✓ у випадку отримання від ГРПП та інших нарядів зміни повідомлень про виявлені ними перешкоди в дорожньому русі, а також про запроваджені у зв'язку з цим працівниками ГРПП та інших нарядів обмеження або перекриття дорожнього руху забезпечує інформування про такі події відповідних працівників секторів превенції відділі (відділень) поліції, а також дорожніх та комунальних організацій, власників автомобільних доріг, які провадять діяльність на території обслуговування;
- ✓ забезпечує реєстрацію в установленому порядку заяв та повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події, які надійшли до відділу, відділення поліції до Єдиного обліку;
- ✓ забезпечує в установленому порядку видачу (приймання) працівникам ГРПП засобів озброєння, спецзасобів, екіпірування та зв'язку перед заступанням їх на чергування та по закінченню чергування;
- ✓ організовує роботу із затриманими та доставленими до територіального органу особами, забезпечення їх конституційних прав і свобод;
- ✓ за відсутності уповноважених працівників поліції у встановленому порядку приймає на зберігання вилучену, добровільно здану, знайдену зброю та боєприпаси до неї;
- ✓ забезпечує контроль за своєчасним інформуванням центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про затримання осіб;
- ✓ наповнює існуючі інформаційні пошукові системи (підсистеми), які використовуються для моніторингу криміногенної ситуації;
- ✓ надає довідкові послуги при зверненні громадян із питань роботи поліції;
- ✓ підтримує правила внутрішнього розпорядку у відділі, відділенні поліції, у нічний час – контролює дотримання правил пожежної безпеки, санітарних норм у адміністративному будинку поліції та на прилеглій до нього території
- ✓ оповіщає населення про виникнення надзвичайних ситуацій, де у населених пунктах не здійснюється цілодобове чергування територіальних підрозділів Державної служби України з надзвичайних ситуацій;

Повноваження старшого інспектора (інспектора) груп реагування підрозділів поліції превентивної діяльності:

- ✓ здійснює безпосереднє керівництво особовим складом ГРПП, несе відповідальність за ефективність виконання працівниками ГРПП покладених на них завдань та функцій;
- ✓ у разі отримання інформації про вчинення кримінальних, адміністративних правопорушень або інші подій невідкладно організовує

оперативне реагування ГРПП;

✓ забезпечує своєчасне (у максимально можливий короткий термін) прибуття ГРПП на місце подій та проведення в повному обсязі невідкладних першочергових дій щодо документування вчиненого правопорушення;

✓ у разі виявлення ГРПП ознак кримінального правопорушення доповідає заступникові начальника СРПП (старшому інспектору-черговому) про необхідність направлення СОГ на місце його вчинення;

✓ забезпечує надання невідкладної, зокрема домедичної і медичної, допомоги особам, які постраждали внаслідок правопорушень та інших подій, а також особам, які опинилися в безпорадному стані або стані, небезпечному для їхнього життя чи здоров'я;

✓ за фактами вчинення правопорушень забезпечує у межах компетенції збір матеріалів для прийняття протягом зміни рішення про їх закінчення у порядку, визначеному Законом України «Про звернення громадян», КУпАП (некримінальні) або передачі до слідчого підрозділу (з ознаками кримінального правопорушення);

✓ інформує заступника начальника (старшого інспектора) СРПП про необхідність доставляння транспортного засобу до відділу (відділення) поліції або на спеціальний майданчик чи стоянку для зберігання тимчасово затриманих транспортних засобів;

✓ інформує заступника (старшого інспектора) СРПП про виявлені перешкоди у русі транспортних засобів, вжиті працівниками ГРПП та інших нарядів заходи щодо їх усунення та забезпечення безпеки громадян, збереження їх життя та здоров'я (обмеження або перекриття руху транспортних засобів тощо);

✓ після закінчення чергування доповідає начальникові СРПП про результати роботи ГРПП за зміну із наданням відповідних підтверджуючих матеріалів (рапортів, пояснень, довідок, фото-, аудіо-, відеоматеріалів тощо) щодо виконання поставлених під час інструктажу завдань (відповідно до плану-завдання), а також результатів реагування на правопорушення та події;

✓ перед заступанням на чергування отримує передбачену для особистого використання табельну (за необхідності – автоматичну) вогнепальну зброю, спеціальні засоби та екіпіровку, засоби зв'язку та індивідуального захисту, персонально відповідає за їх збереження.

Завдання та повноваження працівника поліції у складі груп реагування підрозділів поліції превентивної діяльності:

✓ своєчасно реагують на всі звернення та повідомлення про вчи-

нені кримінальні, адміністративні правопорушення або події, надають населенню всебічну допомогу, здійснюють профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень;

✓ у межах своєї компетенції з метою охорони прав і свобод людини, запобігання загрозам публічній безпеці і порядку або припинення їх порушення застосовують поліцейські превентивні заходи, визначені ст. 31-41 Закону України «Про Національну поліцію»;

✓ під час виконання повноважень, у випадках і в порядку, передбачених ст. 43-46 Закону України «Про Національну поліцію», застосовують заходи примусу;

✓ під час несення служби виконують покладені на них завдання та функції, усні та письмові доручення старшого ГРПП;

✓ взаємодіють з іншими структурними підрозділами відділу, відділення поліції, що беруть участь у забезпеченні публічної безпеки та порядку, а також з громадськими формуваннями з охорони громадського порядку;

✓ здійснюють контроль стану утримання дорожнього покриття вулиць і доріг, дорожніх споруд на них, технічних засобів регулювання дорожнього руху, транспортних та пішохідних огорожень, дорожньої розмітки, зовнішнього освітлення тощо, документують (у тому числі за допомогою засобів фото- та відеофіксації) виявлені недоліки та порушення у цій сфері з подальшою передачею отриманих відомостей начальникові СРПП після закінчення зміни;

✓ під час патрулювання виявляють перешкоди та ускладнення в дорожньому русі, вживають в межах компетенції заходів щодо їх усунення, а у визначених законом випадках здійснюють обмеження або перекриття руху транспортних засобів для забезпечення безпеки громадян, збереження їх життя та здоров'я;

✓ на підставі отриманої з відповідних баз даних Національної поліції та МВС, чи від громадян наявної інформації виявляють і затримують розшукувані транспортні засоби, злочинців та інших осіб;

✓ надають невідкладну, зокрема домедичну і медичну, допомогу особам, які постраждали внаслідок правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їх життя чи здоров'я;

✓ складають, у межах компетенції, протоколи про адміністративні правопорушення та здійснюють, у визначених законом випадках, провадження у справах про адміністративні правопорушення;

✓ перед заступанням на чергування отримують передбачену для особистого використання табельну (за необхідності – автоматичну) вог-

непальну зброю, спеціальні засоби та екіпіровку, засоби зв'язку та індивідуального захисту, персонально відповідають за їх збереження.

Порядок розроблення плану-завдання ГРПП та звітування по результатах діяльності

Розроблення плану-завдання ГРПП:

1) розроблення позмінних планів-завдань СРПП здійснюється сектором превенції за результатами аналізу оперативної обстановки, з урахуванням графіку відпрацювання підоблікових осіб, запланованих масових заходів та іншої інформації щоденно (з понеділка по четвер – на наступну добу, у п'ятницю – на наступні три доби);

2) позмінні плани-завдання СРПП затверджуються заступником начальника – керівником патрульної поліції та передаються до СРПП;

3) на підставі позмінного плану-завдання начальник (заступник начальника) СРПП формує плани-завдання для кожної ГРПП, або іншого наряду, який входить до складу чергової зміни;

4) керівник патрульної поліції відділу, відділення поліції забезпечує контроль за розробленням плану-завдання;

5) у плані-завданні зазначаються конкретні заходи для виконання кожною ГРПП, зокрема щодо:

а) проведення на території обслуговування превентивних заходів з метою попередження вчинення правопорушень, забезпечення публічної безпеки та порядку, заходів, передбачених планами проведення цільових операцій та спеціальних оперативно-профілактичних заходів тощо;

б) патрулювання території відповідно до розроблених маршрутів з метою попередження та виявлення правопорушень;

в) перевірка місць масового скупчення людей, з метою отримання інформації про проблеми, які хвилюють громадян, вирішення яких відноситься до компетенції поліції, а також отримання відомостей про осіб, які можуть бути причетними до вчинення правопорушень тощо;

г) перевірка осіб, які знаходяться на профілактичних обліках підрозділів поліції;

д) здійснення перевірок за місцем проживання громадян – власників мисливської вогнепальної зброї, спеціальних засобів з метою забезпечення дотримання ними встановлених правил її зберігання та використання;

е) забезпечення публічної безпеки під час проведення масових заходів;

б) начальником СРПП до плану-завдання можуть вноситися коригування залежно від особливостей оперативної обстановки, а також точних доручень керівника патрульної поліції.

Звіт про результати роботи СРПП

✓ після завершення чергування старший ГРПП (іншого наряду) доповідає начальникові СРПП про результати роботи за зміну та стан виконання визначених планом-завданням заходів, із наданням підтверджуючих матеріалів (рапортів, пояснень, довідок, фото-, аудіо-, відеоматеріалів тощо);

✓ начальник СРПП робить відповідні відмітки у формалізованому план-завданні та передає його до сектору превенції для подальшого аналізу і узагальнення.

Приймання-передача чергування СРПП

1) приймання-передача чергування СРПП здійснюється самостійно;

2) після завершення чергування старший ГРПП (іншого наряду) доповідає начальникові СРПП про результати роботи за зміну та стан виконання визначених планом-завданням заходів, із наданням підтверджуючих матеріалів (рапортів, пояснень, довідок, фото-, аудіо-, відеоматеріалів тощо);

3) начальник СРПП робить відповідні відмітки у формалізованому план-завданні та передає його до сектору превенції для подальшого аналізу і узагальнення.

4) про наявність проблемних питань, що виникли під час приймання-передачі чергування, начальники СРПП доповідають керівнику патрульної поліції та діють за його вказівками.

Взаємодія ГРПП з дільничними офіцерами поліції у такому порядку:

1) працівники ГРПП під час виконання своїх обов'язків повинні взаємодіяти з дільничними офіцерами поліції, здійснювати обмін інформацією про проблеми, які хвилюють громадян, вирішення яких відноситься до компетенції поліції, інформацією про осіб, які можуть бути причетними до скоєння правопорушень тощо;

2) у разі необхідності проводять спільні патрулювання території обслуговування;

3) надають допомогу дільничним офіцерам поліції щодо здійснення превентивної діяльності, при затриманні та доставлянні осіб, які вчи-

нили правопорушення, у випадках і порядку встановлених законом;

4) координують дії під час реагування на заяви і повідомлення про кримінальні правопорушення та інші події, а також під час розгляду звернень громадян у порядку, визначеному Законом України «Про звернення громадян»;

5) про виниклу в ході несення служби потребу у проведенні спільних з дільничними офіцерами заходів старший ГРПП доповідає начальникові СРПП та діє за його вказівками;

6) не допускається залучення ГРПП дільничними офіцерами поліції до проведення спільних заходів, якщо цей захід може бути проведений ним самостійно, а також у разі, якщо це ставить під загрозу виконання інших пріоритетних для ГРПП завдань, потребує залишення на тривалий час зони реагування (без перекриття іншим нарядом), необґрунтовано може призвести до перевитрат пального тощо.

Розділ 5

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ПОЛІЦІЇ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЩОДО ОХОРОНИ ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ

5.1. Основні завдання діяльності підрозділів поліції превентивної діяльності щодо охорони публічного порядку

Стратегією національної безпеки України¹⁷ [п. 4.4] та Концепцією розвитку сектору безпеки і оборони України¹⁸ підтримання публічної безпеки і порядку Міністерством внутрішніх справ України та Національною поліцією України визнано одним з основних напрямів розвитку складових сектору безпеки і порядку в державі.

Організація діяльності підрозділів превентивної діяльності щодо підтримання публічної (громадської) безпеки і порядку повинна забезпечувати високу ефективність дій на підставі раціональної розстановки сил і засобів, належного їх використання, своєчасного маневрування та активного несення служби на вулицях та в інших публічних (громадських) місцях, підтримки постійної готовності до виконання завдань, що раптово виникають у разі зміни оперативної обстановки, в особливих випадках, за надзвичайних обставин.

Організація діяльності підрозділів превентивної діяльності щодо підтримання публічної (громадської) безпеки і порядку охоплює:

- вивчення, оцінку й аналіз стану оперативної обстановки – це аналіз даних, які характеризують стан публічного (громадського) порядку і злочинності, ефективність використання сил і засобів підрозділів Національної поліції з охорони публічного (громадського) порядку, інші умови і чинники території, що обслуговується, які впливають на вирішення поставлених завдань, кількість і види підприємств, кількість населення та вулиць, наявність побутових, торгівельних культурно-просвітніх закладів, кліматичні умови, стан шляхів сполучення та ін.

¹⁷ Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015.

¹⁸ Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року «Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України»: Указ Президента України від 14 березня 2016 року № 92/2016.

Тільки на підставі оцінки й аналізу оперативної обстановки робляться висновки, формулюються ідеї, рішення і розробляються основні заходи їх реалізації;

- розробку й ухвалення управлінського рішення та організацію підтримання публічної (громадської) безпеки і порядку. На підставі всебічної оцінки й аналізу оперативної обстановки і з урахуванням соціально-економічних змін у районі обслуговування в підрозділах Національної поліції розробляється і затверджується план комплексного використання сил і засобів (єдина дислокація), який є основним документом для організації підтримання публічної (громадської) безпеки і порядку¹⁹;

- управління підрозділами і патрульними нарядами повинно забезпечувати високу ефективність дій на підставі раціональної розстановки сил і засобів, комплексного їх використання, своєчасного маневрування і активного несення служби на вулицях та в інших громадських місцях, підтримання постійної готовності до виконання завдань, що раптово виникають під час зміни стану оперативної обстановки, в особливих випадках, у надзвичайних обставинах.

Управління підрозділами і патрульними нарядами – це цілеспрямована діяльність начальників, командирів і оперативних чергових підрозділів Національної поліції з керівництва силами і засобами, які виконують обов'язки з підтримання публічної (громадської) безпеки і порядку і боротьби з правопорушеннями.

Управління підрозділами і патрульними нарядами забезпечується шляхом:

- розроблення і ухвалення рішення;
- підготовки сил і засобів для виконання поставлених завдань, інструктажу нарядів;
- організації взаємодії, підтримання постійного зв'язку з підрозділами і патрульними нарядами, своєчасного обміну інформацією;
- гнучкості та маневреності сил і засобів;
- контролю за організацією і несенням служби;
- обліку і оцінки результатів діяльності підрозділів і патрульних нарядів.

Державну політику у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку реалізує Департамент превентивної діяльності Національної поліції (далі – ДПД Національної поліції).

¹⁹ Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ: методичні матеріали для курсантів / Н.І. Дідик, С.С. Єсімов, Д.І. Йосифович, М.В. Ковалів, Я.М. Когут. Львів: ЛьДУВС, 2010. С. 41-42.

Основними завданнями та функціями ДПД Національної поліції є:

1) вжиття заходів з організації забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях, зокрема під час проведення масових (мирних зібрань, культурно-видовищних та публічних релігійних заходів, виборів та референдумів) та спортивних (футбольних матчів та інших масштабних спортивних змагань) заходів, організація формування відповідних обліків, запобігання та припинення групових порушень публічного (громадського) порядку, масових заворушень;

2) організація та здійснення регулювання дорожнього руху, контроль за додержанням Правил дорожнього руху його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі, а також забезпечення супроводження транспортних засобів у випадках, передбачених законом. Аналіз обставин і причин виникнення дорожньо-транспортних пригод на вулично-дорожній мережі;

3) контроль за дотриманням власниками (володільцями) транспортних засобів, а також громадянами, посадовими і службовими особами вимог Закону України «Про дорожній рух», правил, норм та стандартів з питань забезпечення безпеки дорожнього руху, які регламентують вимоги щодо технічного стану транспортних засобів, та охорони довкілля від шкідливого їх впливу;

4) контроль за дотриманням фізичними і юридичними особами спеціальних правил і порядку зберігання та використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту й активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система;

5) у порядку та в спосіб, визначений законодавством, здійснює контроль за додержанням вимог законів та інших нормативно-правових актів щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, уживає заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, правопорушенням у дитячому середовищі, а також соціального патронажу щодо дітей, які відбували покарання у виді позбавлення волі. Уживає заходів із запобігання та припинення насильства в сім'ї. Організовує індивідуальну превентивну роботу з неповнолітніми, які перебувають у конфлікті із законом, роботу з протидії втягненню дітей у злочинну діяльність, пияцтво, зайняття жебрацтвом та іншу протиправну діяльність²⁰.

²⁰ Про затвердження Положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України: Наказ Національної поліції України від 27.11.2015 №123.

5.2. Сили та засоби, що залучаються до забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку, та їх взаємодія

Для виконання зазначених завдань і функцій підрозділів Національної поліції із підтримання публічної (громадської) безпеки і порядку в першу чергу необхідними є висококваліфіковані кадри, а також сучасні технічні засоби.

При цьому необхідно також враховувати, що від правильної організації, розстановки та ефективного використання сил і засобів, які залучаються, буде залежати успішна охорона публічної (громадської) безпеки і порядку і боротьба з правопорушеннями як в окремо взятому регіоні, так і в цілому.

Силами, що залучаються до забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку, є особовий склад підрозділів Національної поліції, Національної гвардії та інших правоохоронних органів і громадських організацій, а також особи, які в установленому порядку взаємодіють з ними.

Всі сили, що залучаються до підтримання публічної (громадської) безпеки і порядку, можна поділити на такі групи:

- основні сили – включають в себе особовий склад підрозділів Національної поліції, безпосереднім завданням якого є охорона публічної (громадської) безпеки і порядку. До них відносяться особовий склад патрульної поліції, підрозділи поліції особливого призначення;
- додаткові – підрозділи Національної поліції, призначені для виконання інших спеціальних завдань, але які беруть участь і в забезпеченні публічної (громадської) безпеки і порядку;
- додані сили – передані на певний час до підрозділів Національної поліції з урахуванням ситуації і оперативної обстановки підрозділи для посилення охорони публічної (громадської) безпеки і порядку;
- взаємодіючі – як правило, беруть участь в забезпеченні охорони публічної (громадської) безпеки і порядку відповідно до порядку, встановленого нормативними актами, що регламентують їх діяльність.

Національна гвардія України є військовим формуванням з правоохоронними функціями, що входить до системи Міністерства внутрішніх справ України і призначено для виконання завдань із захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань, охорони громад-

ського порядку та забезпечення громадської безпеки, а також у взаємодії з правоохоронними органами – із забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону, припинення терористичної діяльності, діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій (ст. 1 Закону України «Про Національну гвардію України», далі – Закону)²¹.

Основними функціями Національної гвардії України серед іншого є:

– охорона громадського порядку, забезпечення захисту та охорони життя, здоров'я, прав, свобод і законних інтересів громадян (п. 2 ч. 1 ст. 2 Закону);

– участь у забезпеченні громадської безпеки та охороні громадського порядку під час проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів, що створюють небезпеку для життя та здоров'я громадян (п. 3 ч. 1 ст. 2 Закону);

– участь у припиненні масових заворушень (п. 11 ч. 1 ст. 2 Закону);

– участь у відновленні правопорядку у разі виникнення міжнаціональних і міжконфесійних конфліктів, розблокуванні або припиненні протиправних дій у разі захоплення важливих державних об'єктів або місцевостей, що загрожує безпеці громадян і порушує нормальну діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування (п. 12 ч. 1 ст. 2 Закону);

– участь у підтриманні або відновленні правопорядку в районах виникнення особливо тяжких надзвичайних ситуацій техногенного чи природного характеру (стихійного лиха, катастроф, особливо великих пожеж, застосування засобів ураження, пандемій, панзоотій тощо), що створюють загрозу життю та здоров'ю населення (п. 13 ч. 1 ст. 2 Закону).

Національна гвардія України є основним суб'єктом з припинення масових заворушень. При здійсненні заходів щодо припинення масових заворушень Національна гвардія України координує діяльність сил та засобів правоохоронних органів, залучених до припинення зазначених протиправних дій.

Організація діяльності Національної гвардії України з припинення масових заворушень, а також порядок її взаємодії під час виконання за-

²¹ Про Національну гвардію України: Закон України від 13 березня 2014 року № 876-VII // Відомості Верховної Ради. 2014. № 17. Ст. 594.

значеної функції з правоохоронними органами, іншими органами державної влади, а також органами місцевого самоврядування визначається Кабінетом Міністрів України (ч. 3 ст. 2 Закону).

До забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку залучаються:

- від Національної гвардії України – військові частини (підрозділи), на які покладено функції з охорони громадського порядку;
- від Національної поліції України – територіальні органи Національної поліції в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, областях і місті Києві, їх відокремлені підрозділи [п. 3]²².

Форми взаємодії Національної поліції та Національної гвардії України:

- спільне патрулювання нарядами вулиць, площ, парків, скверів, вокзалів, аеропортів, морських та річкових портів, інших публічних (громадських) місць;
- забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку під час проведення зборів, мітингів, вуличних походів, демонстрацій, інших масових та спортивних заходів, а також під час заходів у публічних (громадських) місцях за участю осіб, щодо яких здійснюється державна охорона;
- проведення спільних заходів з метою стабілізації оперативної обстановки в разі її загострення в межах території однієї чи декількох адміністративно-територіальних одиниць²³[п. 4].

Взаємодія НГУ та Національної поліції України з питань припинення масових заворушень здійснюється відповідно до вимог законодавства²⁴[п. 5].

До сил, що залучаються до підтримання публічної (громадської) безпеки і порядку і взаємодіють з підрозділами поліції превентивної діяльності, слід віднести *підрозділи поліції особливого призначення Національної поліції (поліція особливого призначення), зокрема «Корпус оперативно-раптової дії» (у складі поліції особливого призначення).*

Підрозділи поліції особливого призначення діють у складі голов-

²² Про затвердження Порядку організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку: Наказ Міністерства внутрішніх справ України 10.08.2016 № 773.

²³ Там само.

²⁴ Там само.

них управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях та м. Києві та безпосередньо підпорядковуються керівнику ГУНП або особі, яка виконує його обов'язки. Їх діяльність здійснюється відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» (ст. 13, 23), Положення про Міністерство внутрішніх справ України [п. 9]²⁵, Положення про Національну поліцію [п. 4]²⁶.

Під час виконання завдань поза межами місця постійного несення служби (дислокації) Підрозділ переходить в підпорядкування керівника відповідного ГУНП [п. 4 р. 1]²⁷.

Відповідно до своїх функціональних повноважень поліція особливого призначення виконує такі завдання:

- запобігання, виявлення та припинення адміністративних і кримінальних правопорушень;
- забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів;
- забезпечення безпеки взятих під захист осіб, членів їх сімей, охорона адміністративних, державних будівель та інших об'єктів на підставах та в порядку, визначених законодавством України;
- участь в антитерористичних операціях, що проводяться відповідно до Закону України «Про боротьбу з тероризмом» [р. 2].

Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» надає можливість створювати на засадах громадської самодіяльності зведені загони *громадських формувань, спеціалізовані загони (групи) сприяння поліції, асоціації громадських формувань*²⁸ [ст. 1].

Основними завданнями громадських формувань у сфері охорони громадського порядку є:

- надання допомоги органам Національної поліції у забезпеченні громадського порядку і громадської безпеки, запобіганні адміністратив-

²⁵ Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 878.

²⁶ Про затвердження Положення про Національну поліцію: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877.

²⁷ Про затвердження Положення про підрозділи поліції особливого призначення: Наказ МВС України 04.12.2017 № 987.

²⁸ Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону: Закон України від 22 червня 2000 року № 1835-III // Відомості Верховної Ради України. 2000. № 40. Ст. 338.

ним проступкам і злочинам;

➤ інформування органів Національної поліції про вчинені або ті, що готуються, злочини, місця концентрації злочинних угруповань;

➤ сприяння органам Національної поліції у виявленні і розкритті злочинів, розшуку осіб, які їх вчинили, захисті інтересів держави, підприємств, установ, організацій, громадян від злочинних посягань; участь у забезпеченні безпеки дорожнього руху та боротьбі з дитячою бездоглядністю і правопорушеннями неповнолітніх [ч. 1 ст. 9]²⁹.

Громадські формування створюються і діють у взаємодії з правоохоронними органами, органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування. Завдання перших – повсякденна організація, спрямування і контроль; других – координація діяльності громадських формувань (ст. 3 Закону). Громадські формування з охорони громадського порядку не є лише прерогативою місцевих органів влади. Територіальні підрозділи ОВС можуть брати безпосередню участь в утворенні та сприянні діяльності таких формувань. Громадські формування діють загалом на тих принципах, що визначені для поліції: гуманізму, законності, гласності, добровільності, додержання прав та свобод людини і громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб, рівноправності членів цих формувань.

Форми і методи роботи громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону:

▪ спільне з поліцейськими, прикордонниками патрулювання і виставлення постів на вулицях, майданах, залізничних вокзалах, в аеропортах, морських і річкових портах, у місцях компактного проживання громадян, розташування підприємств, установ, організацій, навчальних закладів, а також у місцях можливої появи порушників кордону в межах району, що контролюється Державною прикордонною службою України, прикордонної смуги; участь у забезпеченні охорони громадського порядку під час проведення масових заходів, погоджених у випадках, передбачених законом, з виконавчими органами місцевого самоврядування;

▪ проведення разом з прикордонниками огляду на маршрутах можливого руху порушників державного кордону, місць їх укриття, транспортних засобів, суміжної з державним кордоном місцевості з метою встановлення причин та умов перебування невідомих осіб;

▪ участь у заходах правоохоронних органів, спрямованих на бо-

²⁹ Там само.

ротьбу з окремими видами правопорушень [ст. 11]³⁰.

Загалом співпраця поліції та населення може бути зведена до двох загальних форм – *консультації і безпосередньої співпраці*.

Консультативний механізм полягає в тому, що поліція разом із населенням визначає проблеми, що мають місце на території її обслуговування. Консультативний процес допомагає поліції встановлювати коротко- та довгострокові завдання для вирішення проблем боротьби зі злочинністю, приділяти увагу тим правопорушенням, які найбільше турбують населення.

Безпосередня співпраця між поліцією і громадянами полягає в тому, що між ними встановлюються такі взаємовідносини, за яких вони разом вирішують проблеми злочинності та інших правопорушень за місцем проживання громадян, забезпечуючи тим самим вирішення завдань правоохоронної та правозахисної спрямованості.

Примітка

Національна поліція під час виконання покладених на неї завдань взаємодіє з іншими державними органами, допоміжними органами і службами, утвореними Президентом України, тимчасовими консультативними, дорадчими та іншими допоміжними органами, утвореними Кабінетом Міністрів України, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, громадськими спілками, профспілками та організаціями роботодавців, відповідними органами іноземних держав і міжнародних організацій, а також підприємствами, установами та організаціями³¹ [п. 8].

Засобами забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку є:

1. Засоби індивідуального захисту:
 - шоломи (сталеві армійські, композитні бойові, «Сфера», каска захисна пластмасова);
 - бронежилети;
 - протиударні та броньові щити.
2. Засоби активної оборони:
 - гумові та пластикові кийки;
 - електрошокові пристрої контактної та контактнo-дистанційної дії;

³⁰ Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону: Закон України від 22 червня 2000 року № 1835-III // Відомості Верховної Ради України. 2000. № 40. Ст. 338.

³¹ Про затвердження Положення про Національну поліцію: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877.

- засоби обмеження рухомості (кайданки, сітки для зв'язування);
- засоби споряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії;
- пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не- смертельної дії;
- ручні газові гранати, а також патрони з газовими гранатами.

3. Засоби забезпечення спеціальних операцій:

- засоби примусової зупинки транспорту;
- спеціальні маркувальні та фарбувальні засоби;
- пристрої, гранати та боеприпаси світлозвукової дії;
- засоби акустичного та мікрохвильового впливу;
- пристрої, гранати, боеприпаси та малогабаритні підривні пристрої для руйнування перешкод і примусового відчинення приміщень;
- засоби, споряджені безпечними димоутворюючими препаратами;
- водомети, бронемашини та інші спеціальні транспортні засоби.

4. Службові собаки та службові коні.

5. Вогнепальна зброя.

Примітка

Під час забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку суб'єкти забезпечення мають право застосовувати спеціальні засоби відповідно до ст. 45 Закону України «Про Національну поліцію».

5.3. Особливості діяльності підрозділів поліції превентивної діяльності щодо забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку в окремих районах Донецької та Луганської областей.

Забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку в окремих регіонах Донецької та Луганської областей слід розглядати з двох позицій:

- виконання повсякденних оперативно-службових обов'язків із забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку працівниками підрозділів превентивної діяльності. В такому випадку організація дія-

льності зазначених підрозділів відбувається в штатному режимі та регламентується переліченими вище нормативно-правовими актами і нічим не відрізняється від діяльності на іншій території країни;

- діяльності із забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку працівниками підрозділів превентивної діяльності в особливий період (виконання службово-бойових завдань).

Діяльність із забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку працівниками підрозділів превентивної діяльності в особливий період ґрунтується на:

- ✓ Законі України «Про боротьбу з тероризмом»
- ✓ Законі України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях»
- ✓ нормативно-правових актах, спрямованих на реалізацію норм зазначених законів.

Примітка

Тимчасово окупованими територіями у Донецькій та Луганській областях визнаються частини території України, в межах яких збройні формування Російської Федерації та окупаційна адміністрація Російської Федерації встановили та здійснюють загальний контроль, а саме: сухопутна територія та її внутрішні води у межах окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей; внутрішні морські води, прилеглі до сухопутної території у межах окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей; надра під сухопутною територією та внутрішні морські води, прилеглі до неї, у межах окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей та повітряний простір над цими територіями³²[ст. 1].

До організаційних форм діяльності сил та засобів забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, в тому числі підрозділів поліції превентивної діяльності щодо забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку в окремих районах Донецької та Луганської областей) слід віднести такі:

- генеральним штабом Збройних Сил України за погодженням з відповідними керівниками залучаються та використовуються сили і за-

³² Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях: Закон України від 18.01.2018 № 2268-VIII.

соби Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних органів спеціального призначення, Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції України, розвідувальних органів України, військової прокуратури, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, а також працівники закладів охорони здоров'я [ст. 8];

➤ у зонах безпеки, прилеглих до району бойових дій діє особливий порядок, що передбачає надання органам сектору безпеки і оборони, іншим державним органам України спеціальних повноважень, необхідних для здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації. Межі зон безпеки, прилеглих до району бойових дій, визначаються начальником Генерального штабу – Головнокомандувачем Збройних Сил України за поданням Командувача об'єднаних сил [ст. 8];

➤ забезпечення Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних органів спеціального призначення, Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції України, розвідувальних органів України, військової прокуратури, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, працівників закладів охорони здоров'я необхідними засобами і ресурсами здійснюється Кабінетом Міністрів України;

➤ початок та завершення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях визначаються окремими рішеннями Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України;

➤ факт остаточного виведення та повної відсутності всіх збройних формувань Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях у порядку, визначеному цим Законом, встановлюється Міністром оборони України та Міністром внутрішніх справ України шляхом спільного подання Президентові України, який виключно на цій підставі приймає відповідне рішення [ст. 7];

➤ стратегічне керівництво силами та засобами Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції України, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, які залучаються до здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Лугансь-

кій областях, здійснює Генеральний штаб Збройних Сил України [ст. 9];

➤ керівництво силами та засобами, які залучаються до здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації безпосередньо у Донецькій та Луганській областях, здійснює Командувач об'єднаних сил, який призначається Президентом України за поданням начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України [ст. 9];

➤ командувач об'єднаних сил реалізує свої повноваження через Об'єднаний оперативний штаб Збройних Сил України. Повноваження Командувача об'єднаних сил визначаються положенням про Об'єднаний оперативний штаб Збройних Сил України, яке розробляється Генеральним штабом Збройних Сил України та затверджується Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил України за поданням Міністра оборони України [ст. 9];

➤ об'єднаний оперативний штаб Збройних Сил України через відповідні органи військового управління здійснює планування, організацію та контроль виконання заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, спрямування, координацію і контроль за діяльністю військово-цивільних чи військових адміністрацій (у разі їх утворення) у Донецькій та Луганській областях з питань національної безпеки і оборони [ст. 9];

➤ військовослужбовці, працівники правоохоронних органів та інші особи, які залучаються до здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, на час проведення таких заходів підпорядковуються Командувачу об'єднаних сил, рішення якого є обов'язковими до виконання [ст. 9].

➤ втручання будь-яких осіб незалежно від посади в управління заходами із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях не допускається³³.

³³ Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях: Закон України від 18.01.2018 № 2268-VIII.

З метою забезпечення життєво важливих інтересів суспільства і держави під час відсічі збройної агресії у зонах безпеки, прилеглих до району бойових дій, військовослужбовці, працівники правоохоронних органів та особи, залучені до здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, мають право:

✓ застосовувати у разі крайньої необхідності зброю і спеціальні засоби до осіб, які вчинили або вчиняють правопорушення чи інші дії, що перешкоджають виконанню законних вимог осіб, залучених до виконання заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, або дії, пов'язані з несанкціонованою спробою проникнення в район здійснення зазначених заходів [п. 1 ч. 6 ст. 12];

✓ затримувати і доставляти осіб, які вчинили або вчиняють правопорушення чи інші дії, що перешкоджають виконанню законних вимог осіб, залучених до виконання заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, або дії, пов'язані з несанкціонованою спробою проникнення в район здійснення зазначених заходів до органів Національної поліції України [п. 2 ч. 6 ст. 12];

✓ перевіряти у громадян і посадових осіб документи, що посвідчують особу, а в разі відсутності документів – затримувати їх для встановлення особи [п. 3 ч. 6 ст. 12];

✓ здійснювати особистий огляд громадян, огляд речей, що при них знаходяться, транспортних засобів та речей, які ними перевозяться [п. 4 ч. 6 ст. 12];

✓ тимчасово обмежувати або забороняти рух транспортних засобів і пішоходів на вулицях та дорогах, не допускати транспортні засоби, громадян на окремі ділянки місцевості та об'єкти, виводити громадян з окремих ділянок місцевості та об'єктів, відбуксировувати транспортні засоби [п. 5 ч. 6 ст. 12];

✓ входити (проникати) в житлові та інші приміщення, на земельні ділянки, що належать громадянам, на територію та в приміщення підприємств, установ і організацій, перевіряти транспортні засоби для виконання заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях [п. 6 ч. 6 ст. 12];

✓ використовувати із службовою метою засоби зв'язку і транспор-

тні засоби, у тому числі спеціальні, що належать громадянам (за їхньою згодою), підприємствам, установам та організаціям, крім транспортних засобів дипломатичних, консульських та інших представництв іноземних держав та міжнародних організацій [п. 7 ч. 6 ст. 12]³⁴.

Спираючись на норми Закону України «Про боротьбу з тероризмом», головним органом у загальнодержавній системі боротьби з терористичною діяльністю є Служба безпеки України³⁵.

Суб'єктом, який безпосередньо здійснюють боротьбу з тероризмом у межах своєї компетенції, у тому числі, є і Міністерство внутрішніх справ України та Національна поліція. Координацію діяльності суб'єктів, які залучаються до боротьби з тероризмом, здійснює Антитерористичний центр при Службі безпеки України.

Міністерство внутрішніх справ України спільно з Національною поліцією організовує боротьбу з тероризмом шляхом запобігання, виявлення та припинення злочинів, вчинених з терористичною метою, розслідування яких віднесене законодавством України до компетенції Національної поліції; надає Антитерористичному центру при Службі безпеки України необхідні сили і засоби; забезпечує їх ефективне використання під час проведення антитерористичних операцій [ст. 5].

Антитерористична операція – комплекс скоординованих спеціальних заходів, спрямованих на попередження, запобігання та припинення терористичної діяльності, звільнення заручників, забезпечення безпеки населення, знешкодження терористів, мінімізацію наслідків терористичної діяльності.

При проведенні антитерористичної операції використовуються сили і засоби (особовий склад, спеціалісти, зброя, спеціальні і транспортні засоби, засоби зв'язку, інші матеріально-технічні засоби) суб'єктів боротьби з тероризмом, а також підприємств, установ, організацій, які залучаються до участі в антитерористичній операції, в порядку, визначеному згідно з Положенням про порядок діяльності оперативного штабу з управління антитерористичною операцією³⁶ [ст. 12-13].

За рішенням керівника Антитерористичного центру при Службі

³⁴ Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях: Закон України від 18.01.2018 № 2268-VIII.

³⁵ Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20 березня 2003 року № 638-IV // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 25. Ст. 180.

³⁶ Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20 березня 2003 року № 638-IV // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 25. Ст. 180.

безпеки України або особи, яка його заміщує, першого заступника чи заступника керівника Антитерористичного центру при Службі безпеки України, погодженим із керівництвом відповідних суб'єктів боротьби з тероризмом, до широкомасштабних, складних антитерористичних операцій у районі їх проведення залучаються та використовуються сили та засоби Служби безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції, Національної гвардії України, Збройних Сил України, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері захисту державного кордону, та органів охорони державного кордону, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, Управління державної охорони України [ст. 13].

Працівники правоохоронних органів, військовослужбовці та інші особи, які залучаються до антитерористичної операції, на час її проведення підпорядковуються керівнику оперативного штабу.

Примітка

Район проведення антитерористичної операції – визначені керівництвом антитерористичної операції ділянки місцевості або акваторії, транспортні засоби, будівлі, споруди, приміщення та території чи акваторії, що прилягають до них і в межах яких проводиться зазначена операція. Режим у районі проведення антитерористичної операції – особливий порядок, який може вводитися в районі проведення антитерористичної операції на час її проведення і передбачати надання суб'єктам боротьби з тероризмом визначених цим Законом спеціальних повноважень, необхідних для звільнення заручників, забезпечення безпеки і здоров'я громадян, які опинилися в районі проведення антитерористичної операції, нормального функціонування державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій³⁷ [ст. 1].

³⁷ Там само.

Розділ 6

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДІЛЬНИЧНИХ ОФІЦЕРІВ ПОЛІЦІЇ

6.1. Правові засади та основні завдання діяльності дільничних офіцерів поліції

ПРАВОВА ОСНОВА ДІЯЛЬНОСТІ ДІЛЬНИЧНИХ ОФІЦЕРІВ ПОЛІЦІЇ

Закони України:

«Про Національну поліцію» (від 02.07.2015 № 580-VIII)

«Про запобігання та протидію домашньому насильству» (від 07.12.2017 № 2229-VIII)

«Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» (від 01.12.1994 № 264/94-ВР)

«Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк» (від 17.03.2011 № 3160-VI)

«Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» (від 22.06.2000 № 1835-III)

Кодекси України

Кримінальний кодекс України;

Кримінальний процесуальний кодекс України;

Кодекс України про адміністративні правопорушення;

Кодекс адміністративного судочинства України.

Інші нормативно-правові акти

Постанова КМУ від 26.04.2003 № 616 «Про затвердження Порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу»

Наказ МВС від 28.07.2017 № 650 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції»

Наказ МВС від 21.08.1998 № 622 «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення

та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів»

Наказ МВС від 06.11.2015 № 1376 «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції»

Наказ МВС від 06.11.2015 № 1377 «Про затвердження Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події»

Наказ МВС від 01.02.2016 № 70 «Про затвердження Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю»

Наказ МВС від 04.08.2017 № 689 «Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних офіцерів поліції Національної поліції України»

Спільний наказ від 04.11.2003 № 1303/203 «Про затвердження Інструкції про організацію здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі»

Спільний наказ від 07.09.2009 № 3131/386 «Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії структурних підрозділів, відповідальних за реалізацію державної політики щодо попередження насильства в сім'ї, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї»

Спільний наказ від 28.03.2012 № 478/5/180/375/212/258 «Про затвердження Порядку взаємодії установ виконання покарань та суб'єктів соціального патронажу під час підготовки до звільнення осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк»

Завданнями ДОП є:

- 1. Діяльність, що ґрунтується на принципі взаємодії з населенням на засадах партнерства та має на меті співпрацю з громадянами, громадськими організаціями, установами, підприємствами різних форм власності**

Завдання Community Policing – покращення якості життя людей, підвищення якості послуг, що надаються поліцією людям, попередження злочинності, розбудова взаємної довіри між населенням і поліцією, заохочення людей до участі в житті місцевих громад, забезпечення більшої видимості роботи поліції, посилення соціальної відповідальності

Ст. 11 Закону України «Про Національну поліцію»

1. Діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб.
2. З метою визначення причин та / або умов учинення правопорушень планування службової діяльності органів і підрозділів поліції здійснюється з урахуванням специфіки регіону та проблем територіальних громад.
3. Рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів та підрозділів поліції.
4. Оцінка рівня довіри населення до поліції проводиться незалежними соціологічними службами в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

- 2. Взаємодія з органами державної влади та місцевого самоврядування, населенням й утвореними відповідно до чинного законодавства громадськими формуваннями з охорони громадського порядку**

стаття 5 «Взаємодія поліції з органами державної влади та органами місцевого самоврядування» Закону України «Про Національну поліцію»

Поліція у процесі своєї діяльності взаємодіє з органами правопорядку та іншими органами державної влади, а також органами місцевого самоврядування відповідно до закону та інших нормативно-правових актів

пункт 1 ст. 9 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону»

Основними завданнями громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону є:

1) у сфері охорони громадського порядку:

- надання допомоги органам Національної поліції у забезпеченні громадського порядку і громадської безпеки, запобіганні адміністративним проступкам і злочинам;
- інформування органів Національної поліції про вчинені або ті, що готуються, злочини, місця концентрації злочинних угруповань;
- сприяння органам Національної поліції у виявленні і розкритті злочинів, розшуку осіб, які їх вчинили, захисті інтересів держави, підприємств, установ, організацій, громадян від злочинних посягань; участь у забезпеченні безпеки дорожнього руху та боротьбі з дитячою бездоглядністю і правопорушеннями неповнолітніх.

3. Виконання завдань, спрямованих на дотримання прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави

стаття 3 Конституції України

Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю.

Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

стаття 1 «Національна поліція України» Закону України «Про Національну поліцію»

Національна поліція України – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку

стаття 7 «Дотримання прав і свобод людини» Закону України «Про Національну поліцію»

1. Під час виконання своїх завдань поліція забезпечує дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяє їх реалізації;

2. Обмеження прав і свобод людини допускається виключно на підставах та в порядку, визначених Конституцією і законами

України, за нагальної необхідності і в обсязі, необхідному для виконання завдань поліції;

3. Здійснення заходів, що обмежують права та свободи людини, має бути негайно припинене, якщо мета застосування таких заходів досягнута або немає необхідності подальшого їх застосування;

4. Поліцейським за будь-яких обставин заборонено сприяти, здійснювати, підбурювати або терпимо ставитися до будь-яких форм катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання. У разі виявлення таких дій кожен поліцейський зобов'язаний негайно вжити всіх можливих заходів щодо їх припинення та обов'язково доповісти безпосередньому керівництву про факти катування та наміри їх застосування. У разі приховування фактів катування або інших видів неналежного поводження поліцейськими керівник органу протягом доби з моменту отримання відомостей про такі факти зобов'язаний ініціювати проведення службового розслідування та притягнення винних до відповідальності. У разі виявлення таких дій поліцейський зобов'язаний повідомити про це орган досудового розслідування, уповноважений на розслідування відповідних злочинів, вчинених поліцейськими.

5. У діяльності поліції забороняються будь-які привілеї чи обмеження за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовною або іншими ознаками.

4. Ужиття заходів для взяття на облік осіб, щодо яких здійснюється превентивна робота, підтримання в актуальному стані інформаційних підсистем ЄІС МВС

ст. 25 «Повноваження поліції у сфері інформаційно-аналітичного забезпечення» Закону України «Про Національну поліцію»

ст. 26 «Формування інформаційних ресурсів поліцією» Закону України «Про Національну поліцію»

ст. 27 «Використання поліцією інформаційних ресурсів» Закону України «Про Національну поліцію»

Наказ МВС від 03.08.2017 № 676 «Про затвердження Положення про інформаційно-телекомунікаційну систему «Інформаційний портал Національної поліції України»

Превентивний облік – комплекс заходів у діяльності ДОП, спрямованих на підтримання в актуальному стані інформаційних підсистем єдиної інформаційної системи МВС України про осіб, щодо яких здійснюється превентивна робота.

Категорії осіб, щодо яких здійснюються превентивні заходи:

- звільнені з місць позбавлення волі, які відбували покарання за умисний злочин і в яких судимість не знято і не погашено в установленому законом порядку;
- особи, які відбули покарання у вигляді позбавлення волі за тяжкі, особливо тяжкі злочини або засуджені два і більше разів;
- особи, яким винесено офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї;
- особи, звільнені з місць позбавлення волі, які за ознаками судимості підпадають під дію ЗУ «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі»;

5. Співпраця з групами реагування патрульної поліції (ГРПП) щодо застосування превентивних заходів стосовно осіб, які схильні до вчинення правопорушень та/або перебувають на превентивних обліках поліції

«Методичні рекомендації щодо організації діяльності підрозділів патрульної поліції та моніторингу відокремлених структурних підрозділів (відділів, відділень поліції) територіальних органів НПУ»

1. Працівники ДОП під час виконання своїх обов'язків повинні взаємодіяти з ГРПП, здійснювати обмін інформацією про проблеми, які хвилюють громадян, вирішення яких відноситься до компетенції поліції, інформацією про осіб, які можуть бути причетними до скоєння правопорушень тощо;
2. У разі необхідності проводять спільні патрулювання території обслуговування;
3. Надають допомогу ДОП щодо здійснення превентивної діяльності, при затриманні та доставлянні осіб, які вчинили правопорушення, у випадках і порядку встановлених законом;
4. Координують дії під час реагування на заяви і повідомлення про кримінальні правопорушення та інші події, а також під час розгляду звернень громадян у порядку, визначеному Законом України «Про звернення громадян»;
5. Про виниклу в ході несення служби потребу у проведенні спільних з ДОП заходів старший ГРПП доповідає начальникові СРПП та діє за його вказівками.

6. Інформування чергової частини органу (підрозділу) поліції у разі отримання від населення відомостей про осіб, які мають наміри вчинити кримінальні правопорушення або їх учинили, розшукуваних злочинців, осіб, які зникли безвісти

Пункт 1 розділу II наказу МВС України від 06.11.2015 № 1377 «Про затвердження Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події»

Посадова особа органу поліції в разі перебування поза межами органу, в якому вона призначена, на території України в разі звернення до неї громадян або службових осіб із заявою чи повідомленням про події, які загрожують особистій чи громадській безпеці, або в разі безпосереднього виявлення таких зобов'язана вжити заходів щодо запобігання правопорушенням і їх припинення, рятування людей, надання допомоги особам, які її потребують, установлення і затримання осіб, які вчинили правопорушення, та охорони місця події і повідомити про це найближчий орган поліції.

Посадова особа органу поліції при виявленні чи отриманні інформації про вчинене кримінальне правопорушення та іншу подію негайно повідомляє про це чергову частину органу поліції.

Заяви або повідомлення фізичних або юридичних осіб про вчинене кримінальне правопорушення та іншу подію можуть бути усними або письмовими.

7. Підтримання професійного рівня шляхом навчання в системі службової підготовки та самопідготовки

наказ МВС України від 26.01.2016 № 50 «Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України»

Службова підготовка – це система заходів, спрямованих на закріплення та оновлення необхідних знань, умінь та навичок працівника поліції з урахуванням специфіки та профілю його службової діяльності (п. 3).

Основними завданнями службової підготовки є:

- підвищення рівня знань, умінь, навичок та професійних якостей поліцейських з метою забезпечення їх здатності до виконання завдань з охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічного (громадського) порядку та безпеки;
- вивчення нормативно-правових актів, які регламентують діяльність Національної поліції України;
- удосконалення керівним складом органів (закладів, установ) поліції навичок управління поліцейськими (п. 5).

Види службової підготовки: функціональна підготовка, загальнопрофільна підготовка, тактична підготовка, вогнева підготовка (п. 6).

8. Організація та контроль діяльності помічника ДОП, що полягає в плануванні роботи, надання відповідних доручень та навчання методиці й тактиці роботи на поліцейській дільниці, перевірці якості, повноти та об'єктивності складених ним матеріалів

Підпункт 7 пункту 1 розділу II наказу МВС України від 28.07.2017 № 650 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції»

ДОП здійснює керівництво та контролює роботу помічника дільничного офіцера поліції, яке полягає в плануванні роботи, наданні відповідних доручень та навчанні методиці і тактиці роботи на поліцейській дільниці, перевіряє якість, повноту та об'єктивність складених ним матеріалів і відомостей.

6.2. Напрямки та форми діяльності дільничних офіцерів поліції

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ДОП:

1. Здійснення профілактичної роботи, спрямованої на запобігання вчиненню кримінальних та інших правопорушень

п. 1 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію»

2. Виявлення причин та умов, що призводять до вчинення кримінальних та адміністративних правопорушень, ужиття у межах компетенції заходів для їх усунення

п. 2 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію»

3. Ужиття заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникали внаслідок учинення кримінального, адміністративного правопорушення

п. 4 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію»

4. Здійснення своєчасного реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події

Розділ II наказу МВС від 06.11.2015 № 1376 «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції»

Розділ II наказу МВС від 06.11.2015 № 1377 «Про затвердження Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події»

5. У випадках, визначених законом, здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення, прийняття рішення про застосування адміністративних стягнень та забезпечення їх виконання

Розділ IV та V Кодексу України про адміністративні правопорушення

Розділ II, III та IV наказу МВС України від 06.11.2015 № 1376 «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції»

6. Доставляння у випадках і порядку, визначених законом, затриманих осіб, підозрюваних у вчиненні кримінального правопорушення, та осіб, які вчинили адміністративне правопорушення

ст. 259 (Доставляння порушника) Кодексу України про адміністративні правопорушення

7. Ужиття всіх можливих заходів для надання невідкладної, зокрема домедичної і медичної, допомоги особам, які

постраждали внаслідок кримінальних чи адміністративних правопорушень, нещасних випадків, особам, які опинились в ситуації, небезпечній для життя чи здоров'я, а також особам, які постраждали від торгівлі людьми

п. 4 ст. 18 (Основні обов'язки поліцейського) Закону України «Про Національну поліцію»

8. Ужиття заходів для запобігання насильства в сім'ї та його припинення

Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 N 2229-VIII

Постанова КМУ від 26.04. 2003 р. № 616 «Про затвердження Порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу»

Спільний наказ МВС та Мінмолодьспорту № 3131/386 від 07.09.2009 «Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії управлінь (відділів) у справах сім'ї, молоді та спорту, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства у сім'ї»

9. Здійснення контролю за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система

Наказ МВС України від 21.08.1998 № 622 «Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів»

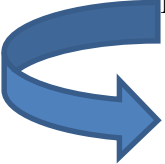
10. Вжиття заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку під час примусового виконання судових рішень і рішень інших органів (посадових осіб), а також заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю державних виконавців, приватних виконавців та інших осіб, які беруть участь у вчиненні виконавчих дій, здійснення приводу у виконавчому провадженні

п. 26 ст. 23 (Основні повноваження поліції) Закону України «Про Національну поліцію»

п. 3 ст. 18 (Обов'язки і права виконавців, обов'язковість вимог виконавців)) Закону України «Про виконавче провадження»

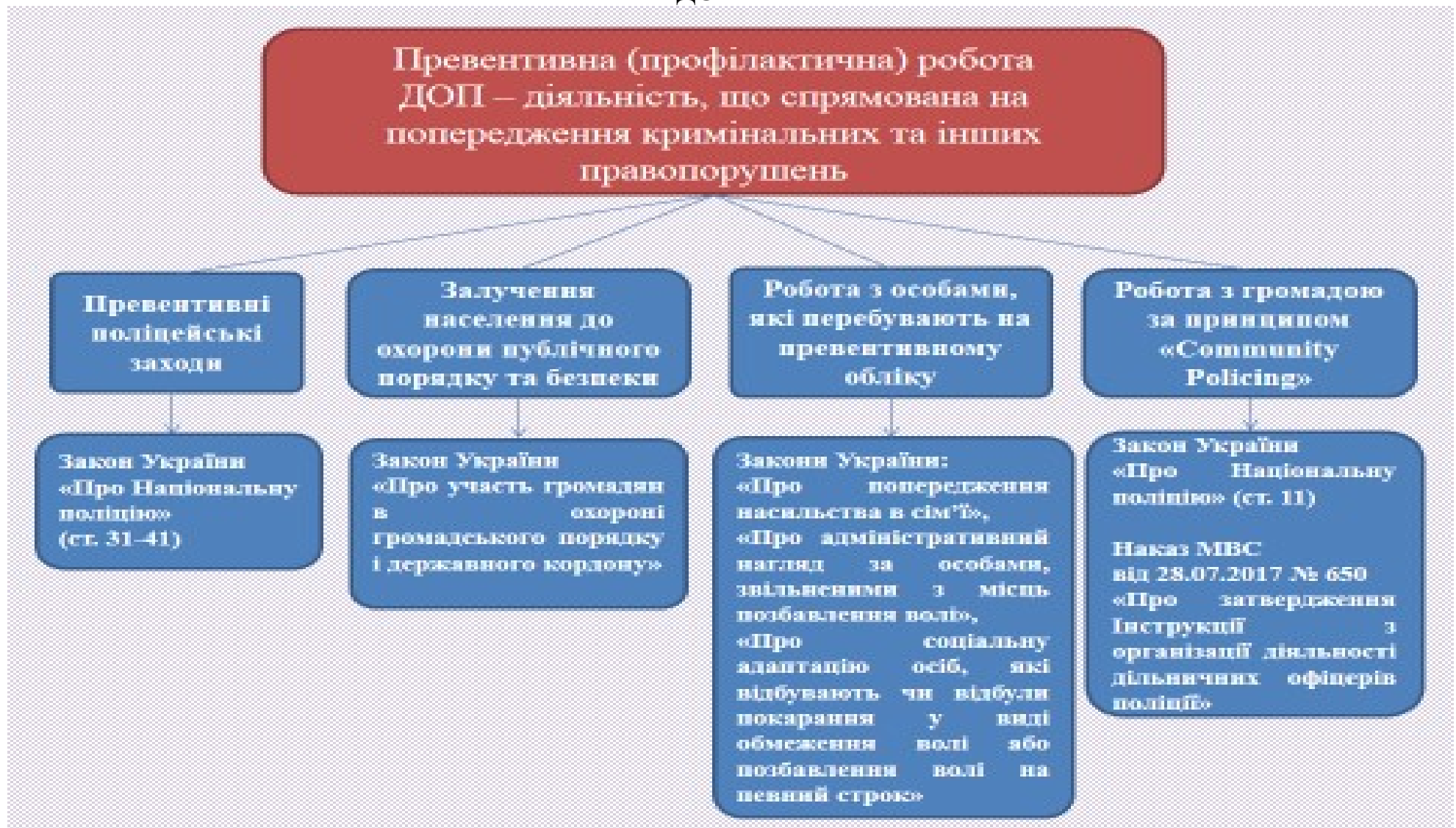
-
11. Взаємодія відповідно до законодавства у межах контрольованих прикордонних районів з дільничними інспекторами прикордонної служби щодо проведення превентивних заходів з протидії нелегальній міграції та іншій протиправній діяльності на державному кордоні, отримання інформації про шляхи проникнення та накопичення контрабандних товарів, а також мешканців населених пунктів, розташованих поблизу державного кордону, які здійснюють незаконні операції з переміщення товарів

Наказ МВС України від 04.08.2017 № 689 «Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних офіцерів поліції Національної поліції України»

-
12. Участь у межах повноважень, передбачених законом, у здійсненні заходів, спрямованих на соціальну адаптацію осіб, які звільнилися з місць позбавлення волі

ст. 20 (Повноваження органів Національної поліції щодо здійснення соціального патронажу) Закону України «Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк»

ФОРМИ ДІЯЛЬНОСТІ ДОП

Дільничний офіцер поліції здійснює превентивні заходи щодо осіб, схильних до вчинення правопорушень, та осіб, які перебувають на обліку в органах поліції, для попередження вчинення ними правопорушень із залученням до цієї роботи громадськості

Дільничний офіцер поліції ставить на превентивний облік та в межах своєї компетенції проводить профілактичну роботу з:

Особами, звільненими з місць позбавлення волі, які відбували покарання за умисний злочин і в яких судимість не знято або не погашено в установленому законом порядку

Особами, яким виписано офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї

Дільничний інспектор поліції в установленому порядку ініціює встановлення адміністративного нагляду щодо осіб, звільнених з місць позбавлення волі, які за ознаками судимості підпадають під дію Закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі»

Статтями 13 (Повноваження уповноваженого органу з питань пробачії), 163 (Органи, що здійснюють нагляд за поведінкою осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням), 164 (Порядок здійснення нагляду за особами, звільненими від відбування покарання з випробуванням) Кримінально-виконавчого кодексу України, статтею 18 (Орган пробачії) Закону України «Про пробачиво» та частиною 3 статті 76 (Обов'язок, які покладає суд на особу, звільнену від відбування покарання з випробуванням) Кримінального кодексу України нагляд за засудженими за вчинення кримінальних правопорушень, виконання вироку щодо яких не пов'язано з позбавленням волі, додержання вимог статті 76 Кримінального кодексу України покладено на уповноважений орган з питань пробачії. Тому дільничному офіцеру поліції рекомендовано вести облік таких осіб, як таких, які стійкі до вчинення правопорушень і здійснювати з ними відповідні превентивні заходи.

АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ДОП

Стаття 222 КУпАП. Органи Національної поліції

Органи Національної поліції розглядають справи про такі адміністративні правопорушення: про порушення громадського порядку, правил дорожнього руху, правил паркування транспортних засобів, правил, що забезпечують безпеку руху транспорту, правил користування засобами транспорту, правил, спрямованих на забезпечення схоронності вантажів на транспорті, а також про незаконний відпуск і незаконне придбання бензину або інших паливно-мастильних матеріалів (статті 80 і 81 (в частині перевищення нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах транспортних засобів), частина перша статті 44, стаття 89, частина друга статті 106⁻¹, частини перша, друга, третя, четверта і шоста статті 109, стаття 110, частина третя статті 114, частина перша статті 115, стаття 116⁻², частина друга статті 117, частини перша і друга статті 119, частини перша, друга, третя, п'ята і шоста статті 121, статті 121⁻¹, 121⁻², частини перша, друга, третя і п'ята статті 122, частина перша статті 123, статті 124⁻¹ - 126, частини перша, друга і третя статті 127, статті 128-129, стаття 132⁻¹, частини перша, друга та п'ята статті 133, частини третя, шоста, восьма, дев'ята, десята і одинадцята статті 133⁻¹, частина друга статті 135, стаття 136 (за винятком порушень на автомобільному транспорті), стаття 137, частини перша, друга і третя статті 140, статті 148, 151, частини шоста і сьома статті 152⁻¹, статті 161, 164⁻⁴, статтею 175⁻¹ (за винятком порушень, вчинених у місцях, заборонених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради), статтями 176, 177, частини перша і друга статті 178, статті 180, 181⁻¹, частина перша статті 182, статті 183, 184, 192, 194, 195).

Від імені органів Національної поліції розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право працівники органів і підрозділів Національної поліції, які мають спеціальні звання, відповідно до покладених на них повноважень.

Стаття 255 КУпАП. Особи, які мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення

У справах про адміністративні правопорушення, що розглядаються органами, зазначеними в статтях 218 - 221 цього Кодексу, протоколи про правопорушення мають право складати:

1) уповноважені на те посадові особи:

органів внутрішніх справ (Національної поліції) (частина перша статті 44, статті 44-¹, 46-¹, 46-², 51, 51-², 88-¹, 89, 92, частина перша статті 106-¹, стаття 106-², частини четверта і сьома статті 121, частини третя і четверта статті 122, статті 122-², 122-⁴, 122-⁵, частини друга і третя статті 123, стаття 124, частина четверта статті 127, статті 127-¹, 130, частина третя статті 133, стаття 135-¹, стаття 136 (про порушення на автомобільному транспорті), стаття 139, частина четверта статті 140, статті 148, 151, 152, 154, 155, 155-² - 156-², 159, 160, 162 - 162-³, 164 - 164-¹¹, 164-¹⁵, 164-¹⁶, 165-¹, 165-², 166-¹⁴ - 166-¹⁸, 172-⁴ - 172-⁹, 172-⁹⁻², 173 - 173-², 174, стаття 175-¹ (за винятком порушень, вчинених у місцях, заборонених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради), статті 176, 177, 178 - 181-¹, 181-³ - 185-², 185-⁴ - 185-⁹, 186, 186-¹, 186-³, 186-⁵ - 187, 188-²⁸, 188-⁴⁷, 189 - 195-⁶, статті 204-¹, 206-¹, 212-⁶, 212-⁷, 212-⁸, 212-¹⁰, 212-¹², 212-¹³, 212-¹⁴, 212-¹⁹, 212-²⁰);

6.3. Особливості організації роботи ДОП на поліцейській дільниці

<p>ПОЛІЦЕЙСЬКА ДІЛЬНИЦЯ – територія, що обслуговується ДОП, із чисельністю населення, що не перевищує 6 тис. осіб у сільській місцевості та 7 тис. осіб – у містах</p>			
<p>ОРГАНІЗАЦІЯ ТА КОНТРОЛЬ ЗА РОБОТОЮ ДОП ПОКЛАДАЮТЬСЯ НА ЗАСТУПНИКА НАЧАЛЬНИКА ТЕРИТОРІАЛЬНОГО (ВІДОКРЕМЛЕНОГО) ОРГАНУ (ПІДРОЗДІЛУ) ПОЛІЦІЇ</p>			
<p>Здійснюють керівництво дільничними (старшими) офіцерами поліції, їх помічниками, інспекторами (старшими) превенції, спрямовують і координують їх діяльність щодо проведення превентивної (профілактичної) роботи на поліцейських дільницях. Планують роботу дільничних офіцерів поліції, організовують виконання запланованих заходів, підготовку аналітичних матеріалів з основних напрямів службової діяльності.</p>	<p>Систематично контролюють, аналізують і оцінюють результати діяльності ДОП та старших ДОП, уживають заходів щодо усунення виявлених недоліків, а також вносять керівництву відділу/відділення пропозиції щодо вдосконалення діяльності, зміцнення взаємодії з іншими підрозділами Національної поліції, органами державної влади та виконавчими комітетами об'єднаних територіальних громад, громадськими формуваннями з охорони громадського порядку та державного кордону.</p>	<p>Аналізують і готують пропозиції органам місцевого самоврядування про стан матеріально-технічного забезпечення дільничних офіцерів, потребу в наданні житла, службових приміщень, забезпечення їх меблями і засобами зв'язку. Вносять пропозиції про призначення на посаду, переміщення та звільнення з посади дільничних (старших) офіцерів поліції, заохочення і притягнення у встановленому порядку до дисциплінарної відповідальності, а також про заохочення громадян, членів громадських формувань з охорони громадського порядку.</p>	<p>Проводять за фактами вчинення тяжких і особливо тяжких злочинів особами, які перебувають на превентивному обліку в поліції, службові розслідування щодо виконання дільничними офіцерами поліції обов'язків з превентивних заходів стосовно осіб цієї категорії. Враховують думку населення з питань безпеки та на підставі цієї інформації формують місцеві програми із підвищення безпеки. Контролюють дотримання дільничними дисципліни та законності.</p>

Заступник начальника територіального (відокремленого) органу (підрозділу) поліції надає інформацію керівникам виконавчих органів місцевого самоврядування щодо призначення ДОП та закріплення за ним відповідної поліцейської дільниці

Під час взаємодії з органами місцевого самоврядування, активом громадськості, представниками об'єднаної територіальної громади, керівниками підприємств, навчальних та культурних закладів та населенням керівник поліції представляє ДОП, який призначений із закріпленою за ним відповідною дільницею.

У межах своєї компетенції звітує перед виконавчими комітетами об'єднаних територіальних громад про стан правопорядку на закріпленій території та роботу, проведену за попередньо визначеними пріоритетами громади та повідомляє про зміну ДОП або призначення ДОП на закріпленій за ним відповідній дільниці

У всесвітній мережі Інтернет на офіційній веб-сторінці територіального органу поліції розміщувати інформацію про ДОП територіальних відділів (відділень) поліції із зазначенням посади, звання, ПІБ, території обслуговування поліцейської дільниці, місця знаходження поліцейських станцій, службових приміщень, контактних телефонів

В разі тривалої відсутності ДОП (відпустка, навчання, хвороба, відрадження) його обов'язки покладаються на іншого ДОП або помічника ДОП з обов'язковим інформуванням відповідних органів місцевого самоврядування (відповідне призначення відбувається на підставі наказу територіальних відділів та відділень поліції)

ПОРЯДОК ЗАКРІПЛЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЛЬНИЦІ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ЇЇ МЕЖ

Територія поліцейської дільниці (її розмір та межі) визначається, а за необхідності – змінюється керівником відділу (відділення) поліції за поданням заступника керівника, який відповідно до розподілу функціональних обов'язків координує діяльність ДОП з урахуванням площі території та специфіки регіону

Поліцейська дільниця закріплюється організаційно-розпорядчим актом керівника ГУНП, за поданням керівника відділу (відділення) поліції до ГУНП.
Їй присвоюється код області через дріб відповідний номер

Залежно від стану криміногенної обстановки на дільниці, території та специфіки регіону, можуть бути введені додаткові посади старшого ДОП, ДОП, помічника ДОП або утворено додаткову поліцейську дільницю

На період тривалої відсутності ДОП (відпустки, навчання, хвороба, відрядження) його обов'язки покладаються на іншого ДОП або помічника ДОП з обов'язковим інформуванням відповідних виконавчих органів місцевого самоврядування населених пунктів на території поліцейської дільниці

КОНТРОЛЬНО-НАГЛЯДОВА СПРАВА НА ПОЛІЦЕЙСЬКУ ДІЛЬНИЦЮ

Контрольно-наглядова справа (КНС) – це документ, який ведеться дільничним офіцером поліції з метою накопичення інформації про поліцейську дільницю. Кожен ДОП веде КНС своєї поліцейської дільниці

В КНС фіксується відомості щодо:

<p>викрадених речей та транспортних засобів, які перебувають у розшуку</p>	<p>місце концентрації осіб, схильних до скоєння правопорушень</p>	<p>особливостей території обслуговування, розташування й режиму роботи підприємств, установ та організацій, об'єктів дозвільної системи, контактів відповідальних осіб органів місцевого самоврядування, інших довідкових та інформаційних матеріалів щодо території обслуговування</p>
<p>КОНТРОЛЬНО-НАГЛЯДОВА СПРАВА</p>		
<p>сил та засобів, які залучаються до охорони публічного порядку на поліцейській дільниці</p>	<p>кількості населення на території</p>	<p>кількості скоєних на поліцейській дільниці кримінальних правопорушень, обставин, які призводять до їх скоєння</p>
<p>прикмет осіб, які підозрюються у скоєнні або скоїли кримінальні правопорушення</p>		

Зазначену інформацію ДОП одержує під час роботи та вивчення закріпленої за ним дільниці, особистого спілкування з населенням, а також у державних органах і громадських організаціях;

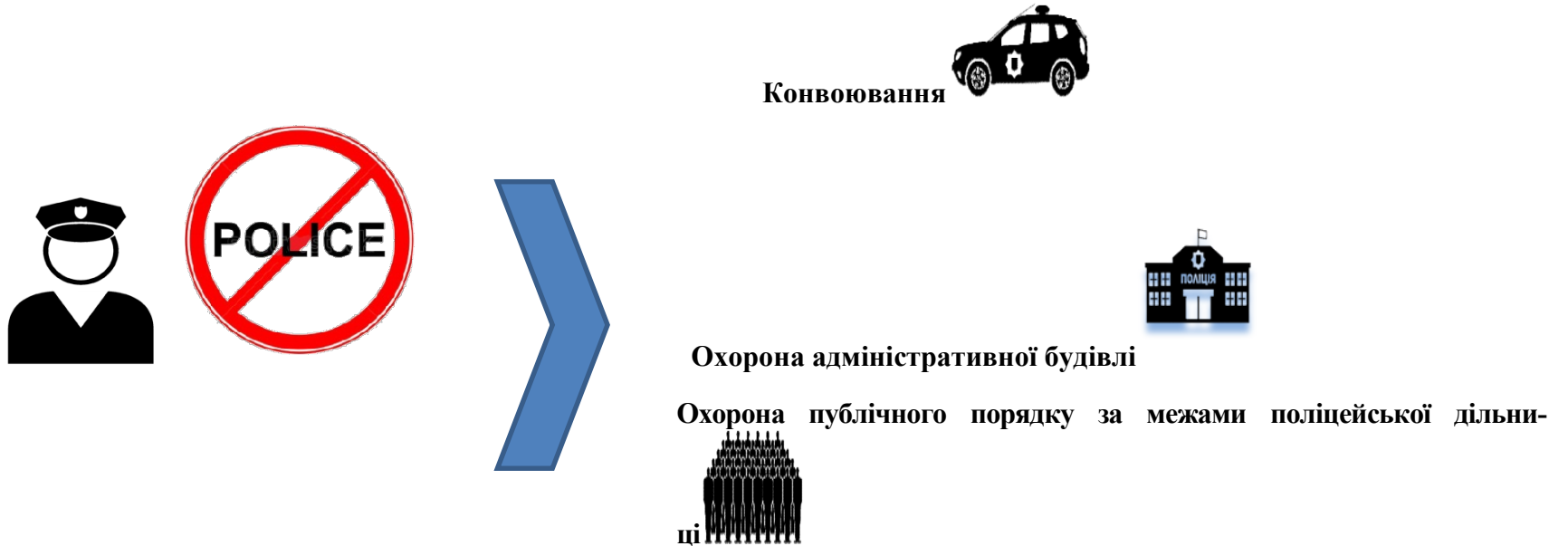
КНС ПД реєструється в відділі документального забезпеченні територіального підрозділу поліції, видається ДОП під його підпис і зберігається безпосередньо в нього. Записи в КНС ведуться авторучкою синього або чорного кольору (у спеціально обумовлених випадках - олівцем), чітко й акуратно;

При зміні межі дільниці оформляється новий паспорт на неї, у який переноситься інформація, що стосується новоствореної дільниці, раніше заведений паспорт здається до секретаріату (канцелярії) відділу і знищується у встановленому порядку.

Взаємодія ДОП

Заборонено використовувати ДОП та їх помічників поза межами закріпленої за ними поліцейської ділянки та для виконання завдань, не пов'язаних з їх службовими обов'язками

Крім виняткових випадків за наказами керівників територіальних органів (підрозділів) поліції (комплексне відпрацювання області, масові заходи державного значення, введення оперативних планів (СИРЕНА, ГРІМ тощо)

ЗРАЗОК ПАСПОРТА ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЛЬНИЦІ

1. Відомості що характеризують поліцейську дільницю:

№ з/п	Основні дані	станом на		
		1 січня 20__р.	1 січня 20__р.	1 січня 20__р.
1	2	3	4	5
1	Територія дільниці (кв. км)			
2	Житлові будівлі (усього)			
	У тому числі:			
2.1	приватні будинки			
2.2	квартири			
3	гуртожитки			
4	проживає населення (усього)			
5	на території дільниці розміщено:			
5.1	промислових, сільськогосподарських підприємств			
5.2	об'єктів дозвільної системи			
5.3	об'єктів торгівлі			
5.4	відділень банків, поштових відділень			
5.5	лікарень, поліклінік, медпунктів, аптек			
5.6	автостоянок, гаражних кооперативів			

2. Відомості про підприємства, організації, установи, сільськогосподарські, промислові підприємства, готелі, санаторії, кінотеатри, навчальні заклади, установи житлово-комунального господарства:

№ з/п	Назва, відомча належність	Місце знаходження	Прізвище, ім'я, по батькові керівника, телефони установи	Примітка
1	2	3	4	5

3. Відомості про гуртожитки

№ з/п	Назва підприємства, установи, яким належить гуртожиток	Місце знаходження гуртожитку	Вид гуртожитку (чоловічий, сімейних, жіночий, змішаний), кількість мешканців	Прізвище, ім'я, по батькові коменданта і вихователів, телефони гуртожитку	Наявність пропускнуго режиму, телефон вахтера
1	2	3	4	5	6

4. Відомості про ПП (ГРПП), та громадські формування, які беруть участь в охороні публічного порядку, профілактиці правопорушень;

№ з/п	Номер поста, маршруту, назва громадського формування	Час початку і закінчення несення служби	Місце знаходження поста, маршруту	Примітка
1	2	3	4	5

5. Інформація про скоєні на поліцейській дільниці кримінальні правопорушення, обставин, які призводять до їх скоєння

№ з/п	Стаття ККУ, номер кримінального провадження, коли і ким було внесено до ЄРДР	Дата, час і коротка фабула вчиненого злочину	Відмітки про роботу, яку виконав ДООП щодо розкриття злочину	Дата розкриття, відомості про особу, яка вчинила злочин
1	2	3	4	5

6. Відмітка про перевірку організації роботи ДООП:

№ з/п	Посада, звання особи, яка перевіряє організацію роботи ДООП	Результати перевірки
1	2	3

7. Відомості про об'єкти дозвільної системи:

№ з/п	Назва підприємства, установи, відомча належність	Місце знаходження	Прізвище, ім'я, по батькові відповідального за об'єкт дозвільної системи, телефони	Предмети і речі, які підпадають під контроль	Номер відповідного дозволу, ким і коли виданий, строк дозволу
1	2	3	4	5	6

Розділ 7

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ПОЛІЦІЇ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗА ОБІГОМ ЗБРОЇ У СФЕРІ ДОЗВІЛЬНОЇ СИСТЕМИ

7.1 . Дозвільна система: поняття та особливості

Дозвільна система – це особливий порядок виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, обліку і використання спеціально визначених предметів, матеріалів і речовин, а також відкриття та функціонування окремих підприємств, майстерень і лабораторій з метою охорони інтересів держави та безпеки громадян (*п. 1 Положення про дозвільну систему, затвердженого Постановою КМУ від 12.10.1992 № 576*).

Вогнепальна зброя (нарізна воєнних зразків, несучасна стрілецька, спортивна, навчальна, охолощена, мисливська нарізна і гладкоствольна) та бойові припаси до вогнепальної зброї	Пневматична зброя калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду	Спеціальні засоби самооборони, заряджені речовинами сльозоточивої та дратівної дії	Холодна зброя, (арбалети, мисливські ножі тощо)	Пристрої вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначені патрони
---	--	--	---	--

**ОБ'ЄКТИ ДОЗВІЛЬНОЇ СИСТЕМИ
ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Вибухові матеріали і речовини	Стрілецькі тирри і стрільбища, мисливсько-спортивні стенди	Магазини, в яких здійснюється продаж зброї та бойових припасів до неї	Підприємства і майстерні по виготовленню і ремонту вогнепальної та холодної зброї, піротехнічні майстерні	Пункти вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування
-------------------------------	--	---	---	--

Нормативно-правове регулювання	<ol style="list-style-type: none"> 1. Закон України "Про Національну поліцію" від 02.07.2015 № 580-VIII; 2. Постанова КМУ "Про затвердження положення про дозвільну систему" від 12.10.1992 № 576; 3. Постанова КМУ "Про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії" від 07.09.1993 № 706; 4. Наказ МВС України "Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боеприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів" від 21.08.98 № 622.
---------------------------------------	---

Здійснює **контроль** за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ (п. 21 ч. 1 ст. 23 ЗУ "Про Національну поліцію").

Одним із превентивних поліцейських заходів Закон визначатиме **перевірку** дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ (п. 8 ч. 1 ст. 31 ЗУ "Про Національну поліцію").

- 1) Інспектор дозвільної системи (ІДС);
- 2) Дільничний офіцер поліції (ДОП).

**СУБ'ЄКТИ
ПЕРЕВІРКИ**

ВАЖЛИВО! Обстеження складів з вибуховими матеріалами і речовинами проводиться за участю посадових осіб поліції охорони, вибухотехнічних підрозділів Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України та органів ДСНС (за згодою) (п. 3.1. Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів, наказ МВС України від 21.08.1998 № 622).

**Повноваження поліцейського
під час перевірки дотримання вимог дозвільної системи
органів внутрішніх справ**

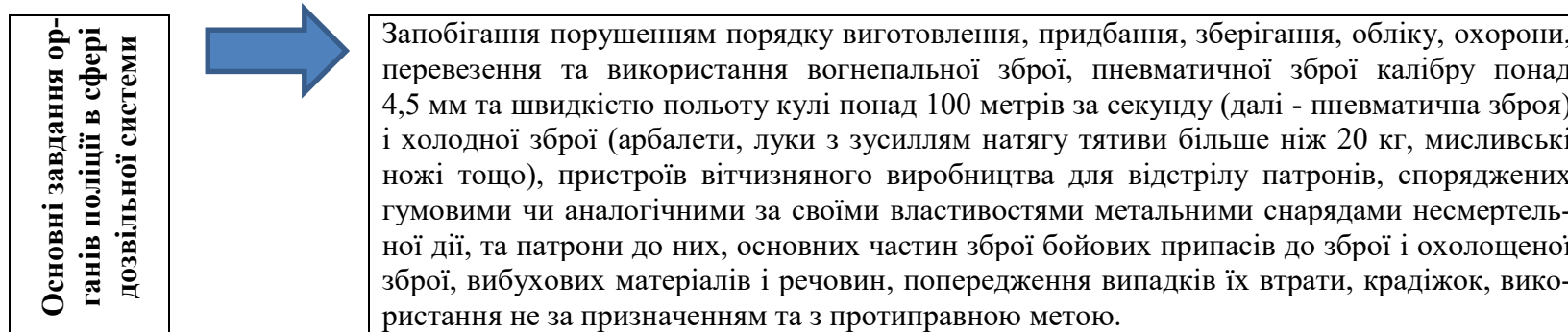
↓	↓	↓
<p>Оглядати за участю адміністрації (керівництва) юридичних осіб, фізичних осіб (у тому числі фізичних осіб – підприємців) чи їх уповноважених представників приміщення, де знаходяться зброя, спеціальні засоби, боєприпаси, вибухові речовини та матеріали, інші предмети, матеріали і речовини, щодо зберігання і використання яких визначено спеціальні правила або порядок та на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ, а також безпосередньо оглядати місця їх зберігання з метою перевірки дотримання правил поведження з ними та правил їх використання.</p>	<p>Оглядати зброю, спеціальні засоби, боєприпаси, що знаходяться у фізичних та юридичних осіб, інші предмети, матеріали і речовини, щодо зберігання та використання яких визначено спеціальні правила чи порядок та на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ, з метою перевірки дотримання правил поведження з ними та правил їх використання.</p>	<p>Поліція відповідно до порядку, визначеного Міністерством внутрішніх справ України, вилучає зброю, спеціальні засоби, боєприпаси, вибухові речовини та матеріали, інші предмети, матеріали і речовини, щодо зберігання і використання яких визначено спеціальні правила чи порядок та на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ, а також опечатує і закриває об'єкти, де вони зберігаються чи використовуються (у тому числі стрілецькі тири, стрільбища невійськового призначення, мисливські стенди, підприємства і майстерні з виготовлення та ремонту зброї, спеціальних засобів, боєприпасів, магазини, у яких здійснюється їх продаж, піротехнічні майстерні, пункти вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поведження з ними та їх застосування) у випадку виявлення порушення правил поведження з ними та правил їх використання, що загрожують громадській безпеці, до усунення таких порушень.</p>

Вогнепальна зброя	Зброя, призначена для ураження цілей снарядами, що одержують спрямований рух у стволі (за допомогою сили тиску газів, які утворюються в результаті згоряння металюго заряду) та мають достатню кінетичну енергію для ураження цілі, що знаходиться на визначеній відстані.
Бойова вогнепальна зброя	Вогнепальна зброя, призначена для ураження людини та (або) техніки. До бойової зброї не належить старовинна зброя та її моделі, які виготовлені до 1899 р. включно
Несучасна зброя	Вогнепальна і холодна зброя, яка: <ul style="list-style-type: none"> – знята з озброєння армії та виробництва і для якої серійно не випускаються боеприпаси; – знята з озброєння зброї і яка існує в одиничних екземплярах; – виготовлена спеціально для виставок (експонування) в одиничних екземплярах.
Охолощена зброя	Пристрої, виготовлені шляхом спеціального пристосування конструкції стрілецької вогнепальної зброї до стрільби лише холостими патронами, з яких неможливо зробити постріл снарядом, що має достатню вражаючу здатність. Призначена для використання на кінозйомках, при проведенні театралізованих, костюмованих та інших культурних заходів. Охолощена зброя повинна бути приведена на заводах-виготовлювачах чи в майстернях з ремонту зброї у стан, придатний для стрільби тільки холостими патронами, що підтверджується відповідним висновком.
Нейтралізована зброя	Стрілецька зброя будь-якої моделі, яка з дотриманням вимог відповідних стандартів або технічних умов спеціально приведена на заводах-виробниках чи у спеціалізованих майстернях з ремонту зброї в непридатний для стрільби стан. Увага! Кожна одиниця нейтралізованої зброї повинна мати відповідний висновок про незворотне приведення її в непридатний для проведення пострілів стан та віднесення її до певного виду нейтралізованої зброї; нанесений серійний номер та аббревіатуру виду нейтралізованої зброї. Нейтралізована зброя залежно від її призначення класифікується так: <i>учбова зброя</i> - зброя, яка спеціально приведена в непридатний для стрільби стан, призначена для навчання правилам поведінки зі зброєю (розбирання та складання, заряджання та розряджання, виконання стройових прийомів зі зброєю) (аббревіатура виду - УЧ); <i>учбово-розрізна зброя</i> - зброя, яка спеціально приведена в непридатний для стрільби стан, основні деталі якої мають спеціально виконані вирізи, призначені для забезпечен-

	<p>ня наочності при вивченні порядку взаємодії деталей і вузлів (аббревіатура виду - УЧР); <i>музейна зброя</i> - зброя, яка спеціально приведена в непридатний для стрільби стан та призначена виключно для експонування в музеях (аббревіатура виду - МУЗ); <i>макети зброї малогабаритні</i> - конструктивно подібні до вогнепальної зброї виробу, призначені для колекціонування та експонування фізичними і юридичними особами, які спеціально виготовлені з вогнепальної стрілецької зброї шляхом внесення до конструкції її основних частин та механізмів змін, що виключають здійснення пострілу (аббревіатура виду - ММГ).</p>
Спортивна зброя	<p>Вогнепальна, пневматична або холодна зброя, призначена для ураження цілей під час спортивних тренувань і змагань, що відповідає правилам спортивних змагань з видів спорту, визнаних в Україні, що затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту, з урахуванням пропозицій відповідних всеукраїнських спортивних федерацій та правил спортивних змагань відповідної міжнародної спортивної федерації.</p>
Мисливська вогнепальна зброя	<p>Вогнепальна зброя, призначена для ураження тварин і птахів під час полювання: мисливські гвинтівки, карабіни та штуцери, гладкоствольні рушниці, гладкоствольні рушниці із свердловиною "парадокс" з нарізами 100-140 мм на початку або в кінці ствола, мисливські рушниці зі свердловиною "сюпра", комбіновані рушниці, що мають поряд з гладкими і нарізні стволи.</p> <p>Мисливська зброя повинна відповідати таким вимогам:</p> <ul style="list-style-type: none"> – для стрільби зі зброї використовуються мисливські патрони відповідного калібру; – загальна довжина з розкладеним та зафіксованим прикладом має становити не менше 800 мм; – ємність магазину (барабана) (з установленим обмежувачем за наявності) нарізної зброї не має перевищувати 10 патронів, а гладкоствольної - 4 патронів; – мати запобіжник; – довжина ствола мисливської зброї повинна відповідати вимогам ГСТУ 78-41-002-97.
Боєприпаси	<p>Спеціально виготовлені вироби одноразового використання, які призначені забезпечити ураження цілей в умовах збройної боротьби, самооборони, полювання, спорту. До бойових припасів належать патрони до нарізної вогнепальної зброї різних калібрів, а також заряджені патрони до гладкоствольних мисливських рушниць, мисливський порох і капсулі.</p>

Пневматична зброя	Пістолети, револьвери, гвинтівки калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду, в яких снаряд (куля) приводиться в рух за рахунок стиснених газів.
Холодна зброя	Предмети та пристрої, конструктивно призначені та за своїми властивостями придатні для неодноразового заподіяння шляхом безпосередньої дії тяжких (небезпечних для життя в момент спричинення) і смертельних тілесних ушкоджень, дія яких ґрунтується на використанні м'язової сили людини.
Пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії	Пістолети і револьвери вітчизняного виробництва, які конструктивно призначені тільки для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії і технічно не придатні для стрільби бойовими патронами. При цьому їхня конструкція має забезпечувати неможливість взаємозаміни основних частин бойової і спортивної вогнепальної зброї, унеможлиблює здійснення пострілів в автоматичному режимі чергами.
Патрони до пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії	Патрони, споряджені гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, призначені для відстрілу їх тільки пристроями вітчизняного виробництва і допущені в установленому порядку до використання.

7.2. Порядок здійснення поліцією контролю у сфері дозвільної системи

КАТЕГОРИЧНО ЗАБОРОНЯЄТЬСЯ

Залучати працівників дозвільної системи до виконання завдань, не передбачених їхніми функціональними обов'язками (*п. 1.2 розділу 1 глави I Наказу МВС України від 21.08.98 № 622*)

Контроль за дотриманням посадовими особами міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій та громадянами правил дозвільної системи органи поліції здійснюють шляхом

↓	↓	↓	↓
Обстеження таких об'єктів	Погодження укладення трудових договорів на виконання робіт, пов'язаних з виготовленням, придбанням, зберіганням, обліком, охороною, перевезенням і використанням спеціально визначених предметів і матеріалів	Проведення профілактичних заходів щодо попередження та припинення порушень правил дозвільної системи	Притягнення осіб, що вчинили правопорушення, до відповідальності в порядку, встановленому законом

ВИДИ ДОЗВОЛІВ

Міністерствам та іншим центральним органам виконавчої влади, підприємствам, установам, організаціям, суб'єктам господарювання

Громадянам

Придбання, зберігання, перевезення (через митний кордон України, територією України, транзит через територію України), використання вогнепальної зброї, боєприпасів до неї, основних частин зброї, холодної зброї, охолощеної зброї, пневматичної зброї

Придбання, зберігання, перевезення (через митний кордон України, територією України, транзит через територію України), використання пристроїв та патронів до них;

Придбання, зберігання, перевезення (через митний кордон України, територією України, транзит через територію України), використання вибухових матеріалів і речовин

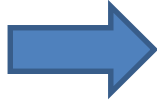
Відкриття та функціонування сховищ, складів і баз, де вони зберігаються, стрілецьких тирів і стрільбищ, мисливсько-спортивних стендів, а також підприємств і майстерень з виготовлення і ремонту вогнепальної та холодної зброї, піротехнічних майстерень, пунктів вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування, магазинів, у яких здійснюється продаж зброї та бойових припасів до неї, пристроїв та патронів до них

Придбання, зберігання та носіння вогнепальної мисливської зброї, холодної, охолощеної, пневматичної зброї, пристроїв

СТРОКИ ДІЇ ДОЗВОЛІВ		
до 3 місяців	до 6 місяців	3 роки
Дозволи на придбання та перевезення предметів, матеріалів і речовин, на які поширюється дозвільна система, які видаються на ім'я керівників підприємств, установ і організацій	Дозволи на придбання вибухових матеріалів	Дозволи на виготовлення, зберігання та використання предметів, матеріалів і речовин, відкриття та функціонування підприємств, майстерень і лабораторій, на які поширюється дозвільна система, які видаються на ім'я керівників підприємств, установ і організацій, а також громадянам

ВИДАЧА ДОЗВОЛУ НА ПРАВО ВІДКРИТТЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПУНКТУ ВИВЧЕННЯ МАТЕРІАЛЬНОЇ ЧАСТИНИ ЗБРОЇ, СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ, ПРАВИЛ ПОВОДЖЕННЯ З НИМИ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ

Необхідні документи

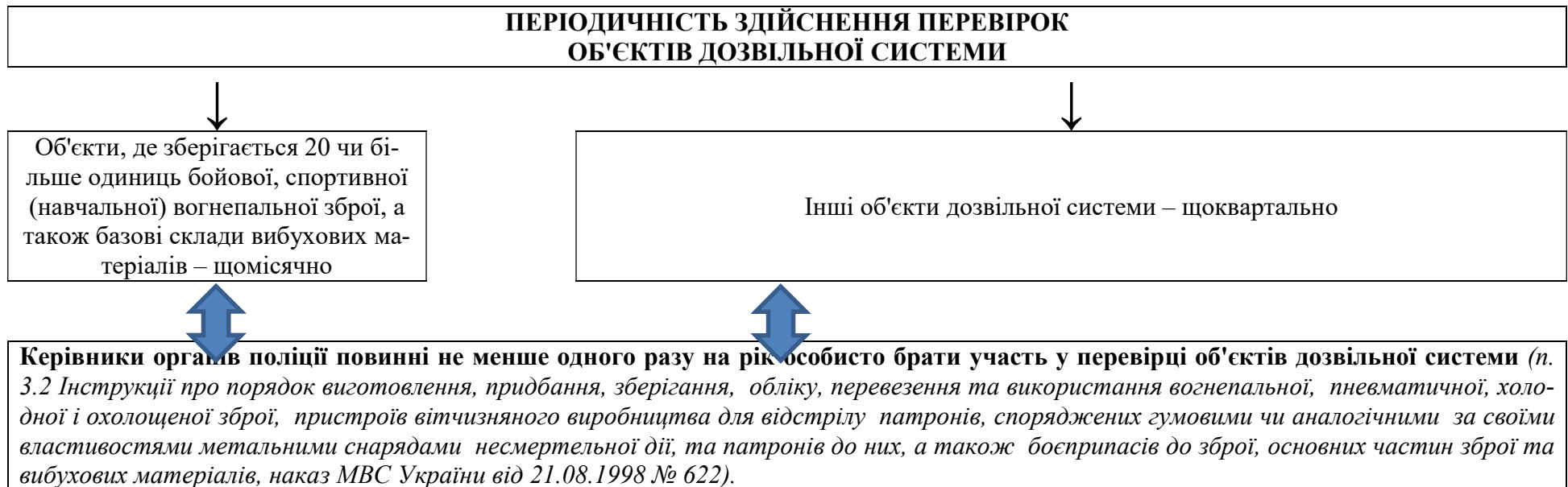

- 1) заява суб'єкта господарської діяльності, що подається за територіальною належністю до ГУНП, у якій зазначаються:
 - найменування суб'єкта господарської діяльності,
 - код за ЄДРПОУ або реєстраційний номер облікової картки платника податків та інших обов'язкових платежів,
 - місце і дата реєстрації,
 - місцезнаходження,
 - прізвище, ініціали керівника, службовий телефон;
- 2) відомості про наявність матеріальної бази для проведення навчання;
- 3) відомості про осіб, які відповідають за відкриття та функціонування пункту вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поведження з ними та їх застосування, проводять навчання та мають доступ до зброї, яка буде використовуватися (використовується) в пункті, охороняють пункт (особові листки з обліку кадрів);
- 4) медичні довідки встановленого зразка для отримання дозволу (ліцензії) на об'єкт дозвільної системи, службовий телефон, номер та дата наказу про призначення;
- 5) відомості про місце проведення практичних стрільб;
- 6) інформація про наявність зброї та дозвіл на її зберігання за умови зберігання та використання зброї на цьому об'єкті;
- 7) платіжний документ (платіжне доручення, квитанція) з відміткою банку, відділення поштового зв'язку або коду проведеної операції про внесення коштів за надання відповідної платної послуги.

АЛГОРИТМ ДІЙ ПРАЦІВНИКА ПОЛІЦІЇ ПРИ ВИДАЧІ ДОЗВОЛУ НА ПРАВО ВІДКРИТТЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПУНК- ТУ ВИВЧЕННЯ МАТЕРІАЛЬНОЇ ЧАСТИНИ ЗБРОЇ, СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ, ПРАВИЛ ПОВОДЖЕННЯ З НИМИ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ

- ✓ приймає документи до провадження, відповідно до вимог ЗУ "Про звернення громадян";
- ✓ перевіряє подані документи на предмет їх повноти заповнення, відповідності (наявності підписів, печаток, штампів тощо);
- ✓ за наслідками перевірки документів, протягом одного місяця, з дня подання заяви, складає висновок про можливість видачі дозволу на право відкриття та функціонування пункту вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поведження з ними та їх застосування, який затверджується керівником УП ГУНП;
 - ✓ надсилає висновок та документи до УП ЦОУП України для подальшого провадження;
 - ✓ УП ЦОУП України, протягом місяця з дня надходження документів, перевіряє їх, після чого готує висновок про видачу дозволу або відмову в його видачі. Висновок затверджується керівником Департаменту, до складу якого входить УП ЦОУП або його заступниками. У разі відмови у видачі дозволу в листі на адресу ГУНП зазначаються підстави такої відмови та повертається плата за оформлення документів, пов'язаних з видачею дозволу.

ПРОВЕДЕННЯ ПЕРЕВІРОК ОБ'ЄКТІВ ДОЗВІЛЬНОЇ СИСТЕМИ

На підприємствах, в установах і організаціях, де виготовляються, ремонтуються, зберігаються та використовуються предмети, матеріали і речовини, на які поширюється дозвільна система, перевіряються:

наявність відповідних дозволів на виготовлення, ремонт, придбання, зберігання, охорону, перевезення та використання підконтрольних предметів, матеріалів і речовин, відкриття та функціонування підприємств, майстерень та лабораторій (також відповідних паспортів на бази, сховища, склади вибухових матеріалів, піротехнічні майстерні тощо); строк дії цих документів; погодження укладання трудових договорів на виконання робіт, пов'язаних з виготовленням, придбанням, зберіганням, обліком, охороною, перевезенням і використанням спеціально визначених предметів, матеріалів і речовин; дотримання пропускового режиму

облік підконтрольних предметів, матеріалів і речовин, порядок видачі, приймання зброї, бойових припасів до неї, пристроїв, патронів до них, вибухових матеріалів і речовин; їх списання після використання, повернення в місця постійного зберігання; правильність ведення відповідної службової документації

придатність приміщень, в яких розміщені об'єкти дозвільної системи, до зберігання зброї, бойових припасів до неї, пристроїв, патронів до них, вибухових матеріалів і речовин, а саме: міцність дверей, стін, стелі, підлоги, металевих сейфів, шаф, надійність замків, справність охоронної протипожежної сигналізації

стан технічного устаткування (складів, баз, сховищ); наявність охорони, постових вишок, блок-постів, сторожових собак, засобів пожежогасіння, зв'язку з найближчими постами охорони і органами поліції

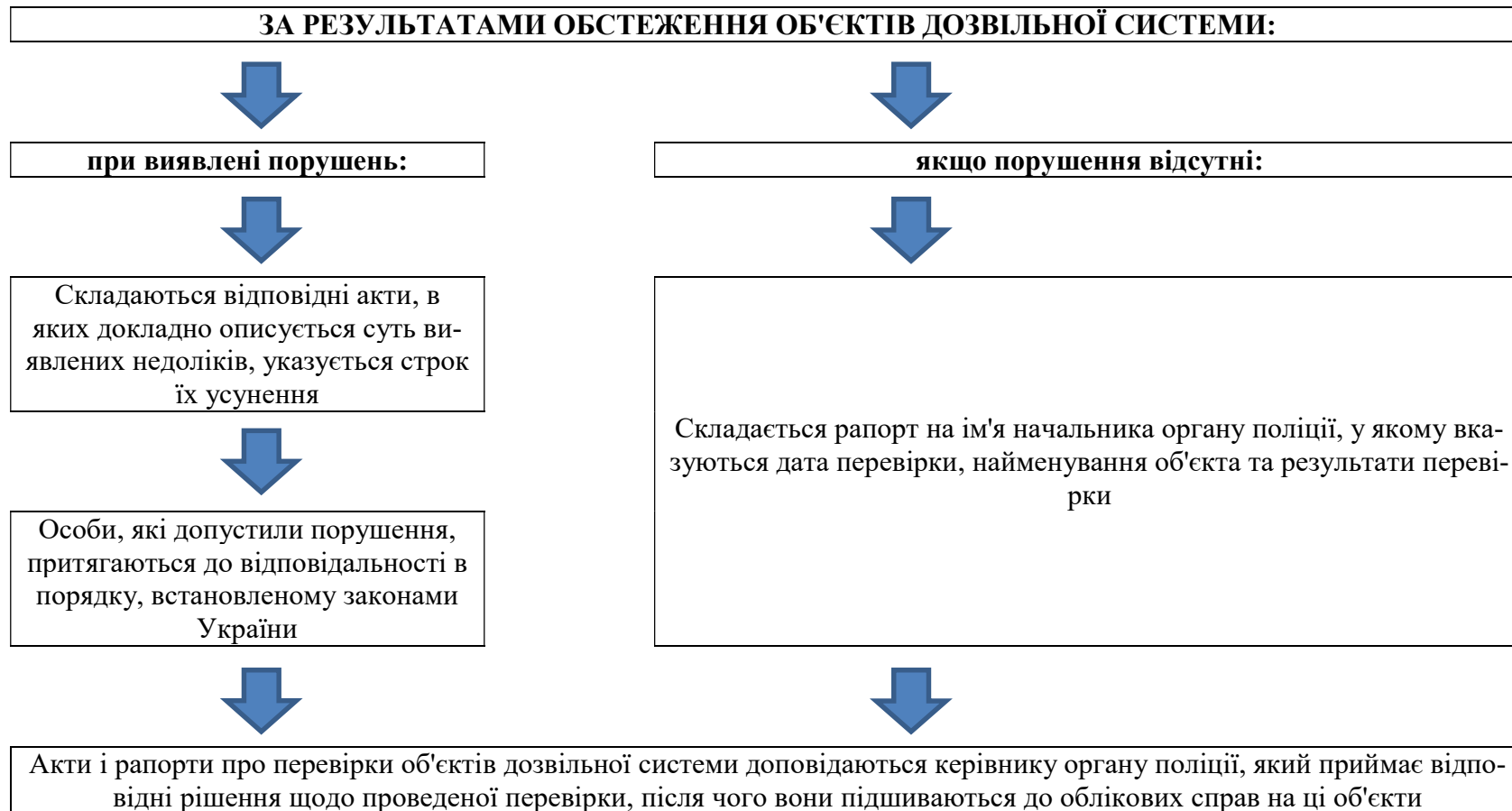
стан охорони об'єктів, укомплектованість особовим складом, придатність його для охорони об'єктів та знання своїх посадових обов'язків, тривалість збору за сигналом "Тривога", порядок зміни і підміни, відповідність розміщення сил дислокації постів, а також планів оборони цих об'єктів в органах поліції та проведення навчання з відпрацюванням взаємодії всіх видів нарядів

обладнання та технічний стан транспорту, що здійснює перевезення предметів, матеріалів і речовин, на які поширюється дозвільна система

організація внутрішнього контролю за схоронністю предметів, матеріалів і речовин, на які поширюється дозвільна система

ПРАВА ОРГАНІВ ПОЛІЦІЇ У РАЗІ ВІЯВЛЕННЯ ПОРУШЕНЬ ПРАВИЛ ДОЗВІЛЬНОЇ СИСТЕМИ

ЗГІДНО ІЗ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ОРГАНІВ ПОЛІЦІЇ НАДАНО ПРАВО:

анулювати виданий підприємству, установі й організації дозвіл на придбання, зберігання і використання зброї, основних частин зброї, бойових припасів, пристроїв та патронів до них, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів і речовин при невиконанні встановлених правил користування і поводження з ними або при недоцільності їх подальшого зберігання, вилучати при необхідності зазначені предмети, опечатувати склади, бази й сховища, закривати стрілецькі тири і стенди, зброєремонтні підприємства, магазини, що торгують зброєю, основними частинами зброї і боеприпасами, пристроями та патронами до них до усунення порушень відповідних правил

анулювати дозволи на придбання, зберігання і носіння зброї, основних частин зброї, пристроїв та боеприпасів, видані громадянам, які зловживають спиртними напоями, вживають наркотичні засоби без призначення лікаря, інші одурманюючі засоби, хворіють на психічні захворювання, та в інших випадках, передбачених законодавством

оглядати за участю адміністрації підприємств, установ, організацій приміщення, де знаходяться зброя, основні частини зброї, боеприпаси, вибухові матеріали, з метою перевірки додержання правил поводження з ними

оглядати зброю, пристрої та патрони до них, боеприпаси, що знаходяться у громадян, а також місця їх зберігання

анулювати дозволи на придбання, зберігання та носіння зброї, основних частин зброї та пристроїв, видані громадянам, у випадках, передбачених п. 5.1 глави 5 Наказу МВС № 622 від 21.08.1998. Після анулювання дозволу на зберігання і носіння зброї та пристрою власник зобов'язаний здати зброю (за наявності основні частини зброї) чи пристрій, патрони і бойові припаси до них до органу поліції та прийняти рішення щодо подальшого її переоформлення чи реалізації. У разі незгоди власника з рішенням органу поліції про анулювання зазначеного дозволу матеріали передаються до суду для вирішення питання щодо примусового вилучення зброї, основних частин зброї, пристроїв, патронів і бойових припасів до них. При цьому відповідна інформація вноситься програмно-технічними засобами інформаційного порталу Національної поліції до баз даних єдиної інформаційної системи МВС.

давати керівникам підприємств, установ, організацій обов'язкові для них письмові приписи щодо усунення порушень правил виготовлення, придбання, зберігання, обліку, охорони, перевезення і використання предметів, матеріалів і речовин, відкриття та функціонування підприємств, на які поширюється дозвільна система

ОБЛІК ПРЕДМЕТІВ, МАТЕРІАЛІВ І РЕЧОВИН, ПІДПРИЄМСТВ, МАЙСТЕРЕНЬ І ЛАБОРАТОРІЙ, НА ЯКІ ПОШИРЮЄТЬСЯ ДОЗВІЛЬНА СИСТЕМА (ОБ'ЄКТІВ ДОЗВІЛЬНОЇ СИСТЕМИ)

Облік предметів, матеріалів і речовин, підприємств, майстерень і лабораторій, на які поширюється дозвільна система, здійснюється в книзі обліку об'єктів дозвільної системи, які перебувають під контролем

На кожний об'єкт дозвільної системи заводиться облікова справа, якій присвоюється реєстраційний номер. Облікові справи на об'єкти, які знаходяться на одному підприємстві, в установі, організації, ведуться окремо

Облікова справа на об'єкт дозвільної системи складається із двох розділів:

у першому містяться матеріали, які стали підставою для відкриття об'єкта: листування, пов'язане з одержанням дозволів на виготовлення, ремонт, придбання, зберігання, перевезення, використання предметів, матеріалів і речовин, відкриття та функціонування підприємств, майстерень і лабораторій, на які поширюється дозвільна система, корінці цих дозволів, платіжний документ (платіжне доручення, квитанція) з відміткою банку, відділення поштового зв'язку або коду проведеної операції, копії актів перевірок або рапортів

у другому – списки особового складу охорони, дані про осіб, які виконують роботи, пов'язані з виготовленням, ремонтом, зберіганням, придбанням, обліком, охороною, перевезенням і використанням предметів, матеріалів і речовин, матеріали перевірки зазначених осіб, дислокації постів охорони, довідки про вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування тощо

Облікові справи постійно зберігаються у працівників дозвільної системи. У разі ліквідації об'єкта дозвільної системи облікова справа здається в архів, а при передачі цього об'єкта під контроль іншому органу поліції пересилається останньому

УП ГУНП щодо кожного органу поліції ведуть контрольно-наглядові справи

Контрольно-наглядові справи містять дані про працівників, які здійснюють дозвільну систему; списки об'єктів дозвільної системи із зазначенням їхньої належності, кількості в них зброї, бойових припасів до неї, звітні дані, доповідні записки про результати роботи органу поліції щодо здійснення дозвільної системи; матеріали перевірок

ПОРЯДОК ОБЛІКУ ВЛАСНИКІВ ЗБРОЇ, ПРИСТРОЇВ ВІТЧИЗНЯНОГО ВИРОБНИЦТВА ДЛЯ ВІДСТРІЛУ ПАТРОНІВ, СПОРЯДЖЕНИХ ГУМОВИМИ ЧИ АНАЛОГІЧНИМИ ЗА СВОЇМИ ВЛАСТИВОСТЯМИ МЕТАЛЬНИМИ СНАРЯДАМИ НЕСМЕРТЕЛЬНОЇ ДІЇ

Облік здійснюється в Книзі обліку власників мисливської вогнепальної, пневматичної зброї, а також холодної зброї

Відомості про наявність такої зброї у громадян заносяться до баз даних єдиної інформаційної системи МВС

На кожну особу, яка володіє вогнепальною мисливською, а також холодною, нагородною, пневматичною зброєю (крім відомчої зброї), пристроями, заводиться особова справа.

Особові справи власників нарізної, нагородної вогнепальної зброї та пристроїв ведуться в УП ГУНП, а на власників мисливської гладкоствольної, пневматичної та холодної зброї - у територіальних підрозділах поліції

Особова справа власника зброї містить такі документи:

- заяву про видачу дозволу на право придбання, зберігання та носіння на кожну одиницю зброї, основних частин зброї окремо;
- картку-заяву;
- корінець дозволу на придбання зброї, основних частин зброї, або копії інших документів, що засвідчують реєстрацію зброї, основних частин зброї в органах поліції;
- матеріали перевірки власника зброї, рапорт, інформацію про відсутність або наявність судимості, медичні довідки (крім охолощеної зброї);
- платіжний документ (платіжне доручення, квитанція) з відміткою банку, відділення поштового зв'язку або коду проведеної операції про внесення коштів за надання відповідної платної послуги;
- довідку про вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування (крім охолощеної зброї);
- копію 1, 2 та 11 сторінок паспорта громадянина України.

Особові справи власників зброї зберігаються у працівника, який здійснює дозвільну систему, і для зручності користування розставляються в алфавітному порядку

У чергових службах територіальних підрозділів поліції працівником, який здійснює дозвільну систему, ведеться картотека, у якій містяться картки обліку власника зброї, яка використовується для перевірки осіб, затриманих за правопорушення, а також для інформування нарядів поліції

Облікові справи на об'єкти дозвільної системи, контрольно-наглядові справи на органи поліції, особові справи власників мисливської вогнепальної, пневматичної, холодної зброї, пристроїв, журнали обліку об'єктів дозвільної системи обліковуються і зберігаються в порядку, встановленому для документів службового користування

ПРИДБАННЯ, ЗБЕРІГАННЯ ТА НОСІННЯ, ПЕРЕВЕЗЕННЯ МИСЛИВСЬКОЇ ВОГНЕПАЛЬНОЇ НАРІЗНОЇ І ГЛАДКОСТВОЛЬНОЇ ЗБРОЇ, БОЙОВИХ ПРИПАСІВ ДО НЕЇ, ОСНОВНИХ ЧАСТИН ЗБРОЇ, ПНЕВМАТИЧНОЇ, ОХОЛОЩЕНОЇ ТА ХОЛОДНОЇ ЗБРОЇ, ПРИСТРОЇВ ВІТЧИЗНЯНОГО ВИРОБНИЦТВА ДЛЯ ВІДСТРІЛУ ПАТРОНІВ, СПОРЯДЖЕНИХ ГУМОВИМИ ЧИ АНАЛОГІЧНИМИ ЗА СВОЇМИ ВЛАСТИВОСТЯМИ МЕТАЛЬНИМИ СНАРЯДАМИ НЕСМЕРТЕЛЬНОЇ ДІЇ ТА ПАТРОНІВ ДО НИХ ГРОМАДЯНАМИ

МАЮТЬ ПРАВО ПРИДБАННЯ:

18 років	21 рік	25 років
холодної, охолощеної та пневматичної зброї та основних частин до неї	мисливської гладкоствольної зброї та основних частин до неї	мисливської нарізної зброї та основних частин до неї

Кількість зброї, яку може мати громадянин України, не обмежена, однак власник зброї повинен забезпечити її безумовну схоронність

Для одержання громадянами в органах поліції дозволу на придбання мисливської вогнепальної нарізної, гладкоствольної зброї, пневматичної зброї, холодної та охолощеної зброї громадянами подаються такі документи:

- заява щодо видачі дозволу на придбання зброї на ім'я керівника органу поліції за місцем проживання заявника;
- заповнена картка-заява;
- медична довідка (крім охолощеної зброї);
- довідка про вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування (крім охолощеної зброї);
- платіжний документ (платіжне доручення, квитанція) з відміткою банку, відділення поштового зв'язку або коду проведеної операції про внесення коштів за надання відповідної платної послуги;
- копії 1, 2 та 11 сторінок паспорта громадянина України.

Для одержання в органах поліції дозволу на придбання основних частин до мисливської вогнепальної зброї громадянами подаються:

- заява щодо видачі дозволу на придбання основних частин зброї на ім'я керівника органу поліції за місцем проживання заявника;
- копія дозволу на право зберігання, носіння зброї відповідного виду, моделі;
- платіжний документ (платіжне доручення, квитанція) з відміткою банку, відділення поштового зв'язку або коду проведеної операції про внесення коштів за надання відповідної платної послуги.

Заміна основних частин зброї в майстернях, які мають ліцензії МВС України, здійснюється без отримання додаткового дозволу на їх придбання.

Особи, що звернулися до органів поліції за видачею дозволів на придбання, зберігання та носіння зброї, пристроїв, персонально відповідають за достовірність наданих документів відповідно до законодавства України.

Військовослужбовці Збройних Сил України, інших військових формувань, а також особи рядового і начальницького складу органів поліції України дозволу на придбання мисливської вогнепальної нарізної, гладкоствольної зброї, основних частин зброї, пневматичної зброї, холодної зброї одержують після подання рапорту, довідки з місця служби, платіжного документа (платіжне доручення, квитанція) з відміткою банку, відділення поштового зв'язку або коду проведеної операції про

внесення коштів за надання відповідної платної послуги, копії 1, 2 та 11 сторінок паспорта громадянина України та заповненої картки-заяви.

Для одержання дозволу на зберігання та носіння мисливської вогнепальної нарізної, гладкоствольної зброї, пневматичної зброї, холодної і охолощеної зброї, пристроїв власниками до органів поліції подаються:

- заява щодо видачі дозволу на зберігання та носіння зброї на ім'я керівника органу поліції;
- дві фотокартки розміром 3 x 4 см;
- дублікат дозволу з відміткою магазину про продаж зброї, пристрою або з відміткою про переоформлення їх у встановленому законодавством порядку;
- платіжний документ (платіжне доручення, квитанція) з відміткою банку, відділення поштового зв'язку або коду проведеної операції про внесення коштів за надання відповідної платної послуги.

Також власник зброї пред'являє договір страхування (крім охолощеної зброї).

Для одержання дозволу на зберігання колекційної холодної зброї її власник подає в орган поліції за місцем проживання:

- заяву щодо видачі дозволу на зберігання колекційної холодної зброї на ім'я керівника органу поліції;
- фотографії зброї розміром 15 x 15 см;
- платіжний документ (платіжне доручення, квитанція) з відміткою банку, відділення поштового зв'язку або коду проведеної операції про внесення коштів за надання відповідної платної послуги.

На підставі поданих документів орган поліції видає дозвіл на зберігання такої зброї. У дозволі ставиться штамп "колекція".

Для перереєстрації зброї, пристроїв (продовження терміну дії дозволу на їх зберігання та носіння), які придбані відповідно до законодавства, до органів поліції власник подає:

- заяву про продовження терміну дії дозволу;
- медичну довідку;
- платіжний документ (платіжне доручення, квитанцію) з відміткою банку, відділення поштового зв'язку або коду проведеної операції про внесення коштів за надання відповідної платної послуги.

Також власник зброї пред'являє договір страхування.

Власниками пристроїв до заяви додаються документи, які підтве-

рджують статус особи щодо права їх придбання, зберігання і носіння.

Перереєстрація (продовження строку дії дозволу на зберігання та носіння) охолощеної зброї не проводиться.

Для одержання дозволу на зберігання, носіння нагородної зброї власник до органу поліції подає такі документи:

- заяву;
- заповнену картку-заяву;
- оригінал, що повертається власнику, або засвідчену в установленому законодавством порядку копію документа про нагородження зброєю;
- дві фотокартки розміром 3 x 4 см;
- копії 1, 2 та 11 сторінок паспорта громадянина України;
- платіжний документ (платіжне доручення, квитанцію) з відміткою банку, відділення поштового зв'язку або коду проведеної операції про внесення коштів за надання відповідної платної послуги;
- особи, нагороджені зброєю уповноваженими посадовими особами іноземних держав, подають оригінали документів про нагородження зброєю. Якщо такі документи складені іноземною мовою, до них додаються їх переклади, засвідчені в установленому законодавством порядку.

Особи, які мають нагородну зброю, зареєстровану в установленому законодавством порядку в органах поліції, для підтримання навичок користування нею можуть придбавати бойові припаси до неї. Продаж бойових припасів до зброї здійснюється суб'єктами господарювання, які мають ліцензії на торгівлю вогнепальною зброєю невійськового призначення та боєприпасами до неї, які видані УП ЦОУП на підставі дозволів на придбання бойових припасів до конкретного виду зброї, виданих УП ЦОУП. Перевезення бойових припасів до нагородної зброї здійснюється на підставі дозволів на придбання та перевезення бойових припасів, виданих УП ЦОУП.

ПОРЯДОК ЗБЕРІГАННЯ ЗБРОЇ, БОЙОВИХ ПРИПАСІВ ДО НЕЇ, ОСНОВНИХ ЧАСТИН ЗБРОЇ, ПРИСТРОЇВ ВІТЧИЗНЯНОГО ВИРОБНИЦТВА ДЛЯ ВІДСТРІЛУ ПАТРОНІВ, СПОРЯДЖЕНИХ ГУМОВИМИ ЧИ АНАЛОГІЧНИМИ ЗА СВОЇМИ ВЛАСТИВОСТЯМИ МЕТАЛЬНИМИ СНАРЯДАМИ НЕСМЕРТЕЛЬНОЇ ДІЇ ТА ПАТРОНІВ ДО НИХ, ЩО НАЛЕЖАТЬ ГРОМАДЯНАМ

ЗБРОЯ, БОЙОВІ ПРИПАСИ ДО НЕЇ, ОСНОВНІ ЧАСТИНИ ЗБРОЇ, ПРИСТРОЇ ТА ПАТРОНИ ДО НИХ, ЩО НАЛЕЖАТЬ ГРОМАДЯНАМ, МАЮТЬ ЗБЕРІГАТИСЯ:

в металевих ящиках, сейфах, спеціально виготовлених для зберігання зброї

за місцем їх постійного проживання або в місцях тимчасового перебування власників (дачних будинках тощо), про що повідомляються органи поліції

зброя, пристрої мають бути в розрядженому стані

ДОЗВОЛЯЄТЬСЯ за погодженням з органами поліції, де зареєстрована зброя, основні частини зброї та пристрої, тимчасове їх зберігання без права використання в іншого члена сім'ї або найближчої близької особи, а в разі їх відсутності – в органах поліції або в інших громадян, які мають відповідні дозволи на зберігання особистої зброї на час тривалого (понад три місяці) відрадження, перебування на військових зборах або проходження власником зброї строкової служби у Збройних Силах України при дотриманні встановлених правил її зберігання. В особових справах власників зброї робиться запис про передачу зброї, основних частин зброї на тимчасове зберігання.

ПОРЯДОК ПЕРЕНЕСЕННЯ АБО ПЕРЕВЕЗЕННЯ ЗБРОЇ, БОЙОВИХ ПРИПАСІВ ДО НЕЇ, ОСНОВНИХ ЧАСТИН ЗБРОЇ ТА ПАТРОНІВ ДО НИХ, ЩО НАЛЕЖАТЬ ГРОМАДЯНАМ

Під час перенесення або перевезення вогнепальна, пневматична зброя має бути

- у розрядженому стані та
- знаходитися у спеціальному чохлі, кейсі, футлярі тощо.

Під час перенесення або перевезення зброї та боеприпасів до неї, основних частин зброї, пристроїв та патронів до них власник зобов'язаний мати при собі дозвіл органу поліції на право зберігання та носіння такої зброї, основних частин зброї та пристроїв.

Приклад перенесення або перевезення вогнепальної зброї.

В розрядженому стані та в чохлі (фото № 1) та без чохла, що є порушенням норми ст. 191 КУпАП (фото № 2)

Фото № 1

Фото № 2

Приклад перенесення або перевезення вогнепальної зброї.

В розрядженому стані та в чохлі (фото № 1) та без чохла у спорядженому стані, що є порушенням норми ст. 191 КУпАП (фото № 2) (примітка: на фото мисливський нарізний карабін)

Фото № 1

Фото № 2

Приклад перенесення або перевезення пристроїв та газової зброї при собі в кобурі на поясному ремені (фото № 1) та з порушенням норми ст. 191 КУпАП (фото № 2, 3) (примітка: на фото пристрій травматичної дії)

Фото № 1

Фото № 2

Фото № 3

Приклад перенесення або перевезення вогнепальної зброї (пристроїв), з порушенням норми ст. 191 КУпАП – наявність патрона у патроннику. Правило діє стосовно пристроїв травматичної дії, газової, гладкоствольної, нарізної зброї (примітка: на фото пристрій травматичної дії)

Фото № 1

7.3. Адміністративна відповідальність за порушення правил дозвільної системи

Стаття 190 КУпАП. Порушення громадянами порядку придбання, зберігання, передачі іншим особам або продажу вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї

Придбання, зберігання, передача іншим особам або продаж громадянами вогнепальної мисливської чи холодної зброї, а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду без відповідного документа дозвільного характеру, виданого уповноваженим державним органом, -

тягнуть за собою накладення штрафу від семи до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією зброї або без такої.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з порушень, передбачених частиною першою цієї статті, -

тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією зброї.

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері державного контролю за придбанням, зберіганням, передачею іншим особам або продажем вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї.

Об'єктивна сторона виражається у придбанні, зберіганні, передачі іншим особам або продажі вогнепальної мисливської чи холодної зброї, а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду без дозволу органів Національної поліції (формальний склад). Тобто це протиправність дій винних осіб: акт незаконного придбання, зберігання, передачі іншим особам або продажу вогнепальної, холодної або пневматичної зброї.

При порушенні даної статті до адміністративної відповідальності можна притягувати як особу, яка продає (передає) зброю, так і особу, яка її купує (приймає).

ВАЖЛИВО!!! Необхідно звернути увагу, що диспозиція ст. 190 КУпАП передбачає відповідальність, зокрема, за зберігання зброї без документа дозвільного характеру. У випадку зберігання зброї з дозволом, термін дії якого закінчився, зазначені дії потрібно кваліфікувати за ст. 192 КУпАП.

Суб'єктивна сторона **правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.**

Суб'єктом **правопорушення може бути особа, якій виповнилося 16 років.**

Суб'єктом порушень встановленого порядку щодо обігу й використання зброї можуть бути дві категорії осіб:

– громадяни, які не мають дозволу органів Національної поліції ("неправильне" володіння) на право придбання і зберігання зброї, а також передачі самовільно або продажу іншим особам рушниці;

– громадяни, які мають дозволи органів Національної поліції на право придбання або зберігання зброї, але які передали або продали іншим особам належну їм на законних підставах зброю без дозволу органів Національної поліції.

У першому випадку громадяни можуть бути притягнуті до адміністративної відповідальності за кожне з перерахованих порушень, а в другому – винні особи відповідають тільки за незаконний продаж або передачу зброї.

Протоколи за ст. 190 КУпАП "Порушення громадянами порядку придбання, зберігання, передачі іншим особам або продажу вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї" складають посадові особи органів Національної поліції, а розглядають справи – суди (судді).

Стаття 191 КУпАП. Порушення громадянами правил зберігання, носіння або перевезення нагородної, вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів

Порушення правил зберігання, носіння або перевезення нагородної, вогнепальної мисливської чи холодної зброї, а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду і бойових припасів громадянами, які мають відповідний документ дозвільного характеру, виданий уповноваженим державним органом на зберігання зазначеної зброї, -

тягне за собою накладення штрафу від семи до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з оплатним вилученням зброї і бойових припасів або без такого.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з порушень, передбачених частиною першою цієї статті, -

тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією зброї і

бойових припасів.

Об'єктом даного адміністративного проступку є суспільні відносини у сфері обігу і використання зброї.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у порушенні правил зберігання, носіння або перевезення вогнепальної мисливської чи холодної зброї, а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду і бойових припасів.

Об'єктивна сторона може знаходити свій прояв у наступних діях:

- зберігання зброї в домашніх умовах без чохла в зібраному вигляді і зарядженому стані (аналогічно перевезення зброї в такому стані в транспорті);
- зберігання зброї в незачинених або зі слабкими запорами шафах і ящиках, що не виключають доступ до зброї сторонніх осіб;
- спільне зберігання зброї і бойових припасів;
- розвішування зброї і патронташів з бойовими припасами на стінах у житлових кімнатах і інших приміщеннях;
- зберігання зброї на дачах, у гаражах, сараях, у багажниках автомобілів і ін.;
- зберігання зброї в гуртожитках (крім сімейного), у вахтових, тимчасових приміщеннях і ін.;
- передача на зберігання зброї родичам, знайомим і іншим особам (крім випадків, передбачених законом);
- носіння або перевезення зброї громадянами без наявного дозволу на це органів Національної поліції.

–

ВАЖЛИВО!!! Необхідно звернути увагу, що п. 12.12 Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів, затвердженої наказом МВС України № 622 від 21.08.1998, передбачає, що зброя, бойові припаси до неї, основні частини зброї, пристрої та патрони до них, що належать громадянам, мають зберігатися в металевих ящиках, сейфах, спеціально виготовлених для зберігання зброї, за місцем їх постійного проживання або в місцях тимчасового перебування власників (дачних будинках тощо), про що повідомляються органи поліції. При цьому зброя, пристрої мають бути в зарядженому стані.

Будь-яких додаткових вимог для громадян щодо облаштування сейфів для зберігання зброї: товщина стінок, наявність додаткових замків, посилені петлі тощо – НЕ передбачено.

Суб'єктами даних правопорушень є власники вогнепальної, холодної і пневматичної зброї і бойових припасів; особи, які мають нагородну вогнепальну зброю, а також спортсмени стрілецьких видів спорту, яким дозволене зберігання мисливських спортивних стендових рушниць за місцем проживання без права полювання (тобто, громадяни, які мають дозвіл на зберігання зброї).

Суб'єктивна сторона правопорушення визначається ставленням до наслідків і характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Протоколи про адміністративне правопорушення за ст. 191 КУпАП "Порушення громадянами правил зберігання, носіння або перевезення нагородної, вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів" мають право складати посадові особи органів Національної поліції, а розглядають справи і приймають рішення щодо притягнення осіб до відповідальності – суди (судді).

Стаття 192 КУпАП. Порушення громадянами строків реєстрації (перереєстрації) нагородної, вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і правил взяття її на облік

Порушення громадянами встановлених строків реєстрації (перереєстрації) нагородної, вогнепальної мисливської чи холодної зброї, а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду або правил взяття їх на облік в уповноваженому органі Міністерства внутрішніх справ України у разі зміни місця проживання -

тягне за собою попередження або накладення штрафу від п'яти до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єктом даного проступку є суспільні відносини у сфері обігу і використання зброї.

Об'єктивна сторона виражається в порушенні громадянами встановлених строків реєстрації (перереєстрації) вогнепальної гладкоствольної мисливської або холодної зброї, а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду або правил взяття їх на облік в органах Національної поліції у випадку зміни місця проживання (формальний склад).

Відповідно до встановленого порядку, зброя обов'язково підлягає реєстрації в органах Національної поліції **не пізніше десяти днів після її придбання**, а перереєстрація зброї здійснюється в органах Національ-

ної поліції **один раз на три роки**. Органи Національної поліції здійснюють контроль за реєстрацією (перереєстрацією) зброї, дотриманням правил постановки її на облік при зміні місця проживання власника зброї.

Суб'єктами даних проступків є громадяни, у яких на законних підставах є в особистому володінні і користуванні вогнепальна, холодна або пневматична зброя, фізичні осудні особи.

Суб'єктивна сторона проступку визначається ставленням до наслідків і характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Складають протоколи за ст. 192 КУпАП "Порушення громадянами строків реєстрації (перереєстрації) нагородної, вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і правил взяття її на облік" та розглядають справи про це правопорушення – посадові особи органів Національної поліції (ст. 222, 255 КУпАП).

Стаття 193 КУпАП. Ухилення від реалізації вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів

Ухилення від реалізації вогнепальної мисливської чи холодної зброї, а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду і бойових припасів громадянами, у яких уповноваженим державним органом анульовано документ дозвільного характеру на їх зберігання і носіння, -

тягне за собою накладення штрафу від п'яти до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з оплатним вилученням зброї і бойових припасів.

Об'єктом даного адміністративного проступку є суспільні відносини у сфері обігу й використання зброї.

Об'єктивна сторона даного виду правопорушення виражається в бездіяльності, тобто у невиконанні, ухиленні власника вогнепальної зброї від її реалізації згідно з розпорядженням працівників органів Національної поліції про її реалізацію у встановлений термін.

Ухилення від реалізації вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів до неї характеризується обов'язковою кваліфікуючою ознакою – анулюванням органами Національної поліції дозволів на право зберігання і носіння даних видів зброї.

Після акта анулювання наявна у власників зброя повинна бути в місячний строк відправлена в мисливський магазин на комісійний про-

даж, продана або подарована особі, яка має дозвіл органів Національної поліції на право її придбання. У випадку закінчення зазначеного строку реалізації зброї, власник притягається до адміністративної відповідальності за ухилення від виконання вимог встановлених правил.

Особливістю провадження у справах цієї категорії є необхідність примусового вилучення зброї відповідно до вимог ст. 265 КУпАП. При цьому складається протокол вилучення, у якому обов'язково вказується марка або модель, калібр, серія і номер зброї, що вилучається, кількість і вид бойових припасів.

Суб'єктами правопорушення є особи, у яких до видання акту анулювання дозволу зброя перебувала на законних підставах. Крім того, до даної категорії осіб можна віднести власників зброї, що стали ними за правом успадкування, але при цьому не є членами мисливських колективів і не мають дозволу на право її зберігання з відміткою "без права полювання".

Суб'єктивна сторона характеризується наявністю вини у формі умислу.

Протокол за ст. 193 КУпАП "Ухилення від реалізації вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів" складають посадові особи органів Національної поліції, а розглядають справи і приймають рішення щодо притягнення осіб до адміністративної відповідальності – суди (судді).

Стаття 194 КУпАП. Порушення працівниками торговельних підприємств (організацій) порядку продажу вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів

Продаж працівниками торговельних підприємств (організацій) вогнепальної мисливської чи холодної зброї, а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду і бойових припасів підприємствам, установам, організаціям та громадянам, що не мають на це відповідного документа дозвільного характеру, виданого уповноваженим державним органом, - тягне за собою накладення штрафу від п'ятнадцяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за порушення, передбачене частиною першою цієї статті, -

тягнуть за собою накладення штрафу від двадцяти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єкт проступку становлять суспільні відносини у сфері обігу й використання зброї.

Об'єктивна сторона правопорушення зазначена в диспозиції цієї статті: продаж працівниками торговельних підприємств (організацій) вогнепальної мисливської чи холодної зброї, а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметрів і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду і бойових припасів підприємствам, установам, організаціям, що не мають на це відповідного дозволу органів Національної поліції.

Продаж зброї провадиться у визначеному законом порядку. Суть його полягає у тому, що для її придбання громадяни повинні одержати відповідний дозвіл органів Національної поліції. Працівники торговельних підприємств зобов'язані точно дотримуватися встановленого порядку продажу зброї і бойових припасів.

Суб'єктами правопорушень є фізичні особи - відповідальні працівники підприємств, установ, організацій (спеціальний суб'єкт), особи, яких вже було піддано адміністративному стягненню за аналогічне правопорушення (особливий суб'єкт).

Суб'єктивна сторона проступку характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Протокол за ст. 194 КУпАП складається посадовими особами органів Національної поліції (ст. 255 КУпАП), до повноважень яких належить і розгляд та винесення постанови про застосування заходів адміністративної відповідальності (ст. 222 КУпАП).

Стаття 195 КУпАП. Порушення працівниками підприємств, установ, організацій правил зберігання або перевезення вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів

Порушення правил зберігання або перевезення вогнепальної чи холодної зброї, а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду і бойових припасів працівниками підприємств, установ, організацій, відповідальними за їх охорону, а так само використання ними зазначеної зброї і бойових припасів не за призначенням -

тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з порушень, передбачених частиною першою цієї статті, -

тягнуть за собою накладення штрафу від п'ятнадцяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єктом проступку є суспільні відносини у сфері обігу й використання зброї.

Об'єктивна сторона згаданих видів правопорушень включає як дію (наприклад, використання зброї не за призначенням), так і бездіяльність (невиконання правил зберігання і перевезення зброї).

До порушень правил зберігання, перевезення зброї і боєприпасів належать також такі правопорушення щодо відомчої зброї.

Суб'єктами цих правопорушень є тільки особи, на яких в офіційному порядку керівництвом організацій, установ, підприємств покладено функції щодо зберігання, перевезення і використання вогнепальної, холодної або пневматичної зброї і бойових припасів (спеціальний суб'єкт) та особи, яких вже було піддано адміністративному стягненню за аналогічне правопорушення (особливий суб'єкт).

Суб'єктивна сторона виражається як у формі прямого умислу, так і у формі необережності.

Складають протокол про правопорушення та розглядають адміністративну справу за цим деліктом посадові особи органів Національної поліції (ст. 222, 255 КУпАП).

Стаття 195-4 КУпАП. Порушення порядку виробництва, придбання, зберігання чи продажу електрошокових пристроїв і спеціальних засобів, що застосовуються правоохоронними органами

Порушення порядку виробництва, придбання, зберігання чи продажу електрошокових пристроїв і спеціальних засобів, що застосовуються правоохоронними органами, -

тягне за собою накладення штрафу від чотирьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією електрошокових пристроїв і спеціальних засобів.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з порушень, передбачених частиною першою цієї статті, -

тягнуть за собою накладення штрафу від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією електрошокових пристроїв і спеціальних засобів.

Об'єктом цього правопорушення є громадський порядок та громадська безпека.

Предметом посягання цього правопорушення є встановлений порядок виробництва, придбання, зберігання та продажу електрошочових пристроїв і спеціальних засобів.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у порушенні порядку виробництва, придбання, зберігання чи продажу електрошочових пристроїв і спеціальних засобів, що застосовуються правоохоронними органами.

ВАЖЛИВО!!! Необхідно звернути увагу, що відповідно до п. 8 Додатку № 1 до Постанови ВРУ "Про право власності на окремі види майна" від 17.06.1992 № 2471 електрошочові пристрої та спеціальні засоби, що застосовуються правоохоронними органами (в тому числі Національною поліцією), заборонено мати у власності громадянам. Відповідальність за порушення встановленого припису саме й передбачена диспозицією ст. 195-4 КУпАП.

Відповідно до положень Постанови КМУ "Про затвердження переліку та Правил застосування спеціальних засобів військовослужбовцями Національної гвардії під час виконання службових завдань" від 20 грудня 2017 р. № 1024, до спеціальних засобів, що застосовуються правоохоронними органами (зокрема військовослужбовцями Національної гвардії), слід відносити:

- гумові та пластикові кийки;
- електрошочові пристрої контактної та контактнo-дистанційної дії;
- засоби обмеження рухомості (кайданки, сітки для зв'язування тощо);
- засоби та пристрої обмеження доступу на певну територію (захисні бар'єри, турнікети);
- засоби примусової зупинки транспорту;
- службових собак та службових коней;
- засоби акустичного та мікрохвильового впливу;
- спеціальні маркувальні та фарбувальні засоби;
- пристрої, гранати та боєприпаси світлозвукової дії;
- засоби, споряджені гумовими або аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії;
- засоби, споряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії;
- пристрої для відстрілу спеціальних засобів, зазначених в абзацах

восьмому - одинадцятому цього переліку;

– пристрої, гранати, боеприпаси та малогабаритні підривні пристрої для руйнування перешкод і примусового відчинення приміщень;

– засоби, споряджені безпечними димоутворюючими препаратами;

– водомети, бронемашини без встановленого на них штатного озброєння та інші спеціальні транспортні засоби.

ВАЖЛИВО!!! Враховуйте у службовій діяльності, що зберігання особою пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії (так звана "травматична зброя"), без відповідного дозволу Національної поліції, потрібно кваліфікувати саме за ст. 195-4 КУпАП

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі Умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути посадові особи та громадяни.

Розділ 8

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ПОЛІЦІЇ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

8.1. Правові засади діяльності підрозділів поліції превентивної діяльності щодо запобігання та протидії домашньому насильству

Основу законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству становить:

- Конституція України (зокрема ст. 3, 21-24, 27-29, 32, 51, 52);
- Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017;
- Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015.

Охорону відносин у сім'ї передбачено також нормами Сімейного кодексу України, в якому визначено, що:

- особа може бути примусово ізольована від сім'ї лише у випадках та порядку, встановлених Конституцією України (ст. 4);
- ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, встановлених Конституцією України (ст. 5);
- жінка та чоловік мають рівні права та обов'язки у сімейних відносинах, шлюбі та сім'ї (ст. 7) тощо.

Також важливими є закони України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 г., «Про освіту» від 05.09.2017, «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 8 вересня 2005 р. та інші.

Крім цього, відповідні норми щодо запобігання домашньому насильству містять й Кримінальний, Цивільний, Кримінально-процесуальний кодекси України, Кодекс України про адміністративні правопорушення.

Так, Законом України "Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству над жінками та домашньому насильству і боротьбу з цими явищами" від 06.12.2017 № 2227-VIII імплементовано в чинне кримінальне та кримінальне процесуальне законодавство України положення Конвенції Ради Європи "Про запобігання насильству щодо жінок та домашньому насильству і боротьбу з цим явищем" (Стамбульської конвенції). Відповідні зміни внесені до низки статей Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України.

Цими змінами прописано додаткові обтяжливі обставини, що не

обмежені фактом шлюбу, – якщо особа перебуває в цивільному шлюбі з кривдником, є экс-подружжям або тільки зустрічається, до кривдника будуть застосовані обтяжливі обставини. До пом'якшувальних обставин віднесено застосування сили особою, яка сама була жертвою, щодо людини, яка виступала кривдником.

Низка підзаконних правових актів визначає завдання органів державної влади щодо попередження домашнього насильства, зокрема:

➤ Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.02.2016 № 113-р «Про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року»;

➤ Постанова Кабінету міністрів України від 26.04.2003 «Про затвердження порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу»;

➤ Постанова Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 р. № 866 «Про надання дитині, розлученій із сім'єю, статусу дитини, позбавленої батьківського піклування, служба у справах дітей»;

➤ Наказ МВС України «Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції» № 650 від 28.07.2017;

➤ Наказ МВС України від 23.06.2015 № 742 «Про затвердження Положення про Департамент патрульної служби Міністерства внутрішніх справ»;

➤ Наказ МВС України та Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту № 3131/386 від 07.09.2009 «Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії управлінь (відділів) у справах сім'ї, молоді та спорту, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства у сім'ї».

Україна ратифікувала багато міжнародних договорів про права людини, зокрема Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, Конвенцію ООН проти тортур, Конвенцію ООН з ліквідації всіх форм дискримінації стосовно жінок (CEDAW), Конвенцію ООН про права дитини, Конвенцію Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод. Хоча всі ці договори захищають права чоловіків та жінок, лише в Конвенції ООН з ліквідації всіх форм дискримінації стосовно жінок є конкретні положення, що зобов'язують держави-учасниці ООН вживати заходів для захисту прав жінок. Цей договір є спеціалізованим і спрямованим на приділення додаткової уваги до проблем, які постають лише перед жінками або від яких страждають переважно жінки, зокрема домашнє насильство.

У статті 3 Конвенції Ради Європи «Про попередження насильства

щодо жінок та домашнього насильства та боротьбу із цими явищами» визначено:

➤ «насильство стосовно жінок» розуміється як порушення прав людини й форма дискримінації стосовно жінок та означає всі акти насильства стосовно жінок за гендерною ознакою, результатом яких є або може бути фізична, сексуальна, психологічна або економічна шкода чи страждання стосовно жінок, у тому числі погрози таких дій, примус або свавільне позбавлення волі, незалежно від того, чи відбувається це в публічному або приватному житті;

➤ «домашнє насильство» означає всі акти фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, які відбуваються в лоні сім'ї чи в межах місця проживання або між колишніми чи теперішніми подружжями або партнерами, незалежно від того, чи проживає правопорушник у тому самому місці, що й жертва, чи ні або незалежно від того, чи проживав правопорушник у тому самому місці, що й жертва, чи ні.

Законодавство, предметом регулювання якого є запобігання домашньому насильству та ліквідація його негативних наслідків, не обмежується спеціальними законодавчими актами. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 закріплює заходи превентивного характеру, які застосовуються з метою попередження фактів насильства в майбутньому. При цьому щодо осіб, які вчинили домашнє насильство, застосовуються заходи юридичної відповідальності, передбачені кримінальним, адміністративним та цивільним законодавством України.

Форми вчинення домашнього насильства

Домашнє насильство – діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь.

Як впливає з визначення поняття домашнього насильства, наведеного у п. 3 ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», це явище має чотири основні форми – фізичну, психологічну, сексуальну й економічну.

Фізичне насильство – форма домашнього насильства, що включає ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, а також незаконне позбавлення волі, нанесення побоїв, мордування, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, залишення в небезпеці, ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, заподіяння смерті, вчинення інших правопорушень насильницького характеру.

Сексуальне насильство – форма домашнього насильства, що включає будь-які діяння сексуального характеру, вчинені стосовно повнолітньої особи без її згоди або стосовно дитини незалежно від її згоди, або в присутності дитини, примушування до акту сексуального характеру з третьою особою, а також інші правопорушення проти статевої свободи чи статевої недоторканості особи, у тому числі вчинені стосовно дитини або в її присутності.

Психологічне насильство – форма домашнього насильства, що включає словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері, якщо такі дії або бездіяльність викликали у постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе або завдали шкоди психічному здоров'ю особи.

Найбільш гостро проблема психологічного насильства в сім'ї постає серед дітей. Це пов'язано здебільшого з їхньою вразливістю та необхідністю. Вразливість дітей до насильства пояснюється їхньою фізичною, психологічною та соціальною незрілістю, а також залежним (підлеглим) становищем стосовно дорослих, незалежно від того, чи є це батьки, чи опікуни.

До найбільш поширених різновидів психологічного насильства над дітьми належать:

- поведження з дітьми як із підлеглими, рабами чи слугами;
- покарання;
- відмова повідомляти про рішення, що стосуються відвідин та опікунства;
- навіювання страху за допомогою розповідей, дій, поглядів;
- використання своїх переваг - росту, розмірів та сили;
- крики;
- погрози покинути дитину;
- погрози розлюбити дитину;
- загроза суворого покарання Богом, судом, поліцією, школою,

спецшколою, притулком, родичами та психіатричною лікарнею;

- пониження;
- використання скарг для тиску на дитину, присоромлення дитини;
- постійне підкреслювання недоліків;
- контролювання, обмеження у спілкуванні, стеження;
- використання дітей у конфліктах між батьками;
- заборона лягати спати або насильне пробудження;
- звинувачення дитини у всіх проблемах;
- «торговельна» поведінка одного з батьків щодо любові до дитини;
- ігнорування;
- критика думок, почуттів, дій;
- відсутність у сім'ї доброзичливої атмосфери (психологічна ізоляція);
- недостатнє забезпечення дитини наглядом та опікою;
- недостатнє задоволення потреб дитини в їжі, одязі, освіті, медичній допомозі за умови, що батьки матеріально спроможні зробити це.

Економічне насильство – форма домашнього насильства, що включає умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення без догляду чи піклування, перешкоджання в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації, заборону працювати, примушування до праці, заборону навчатися та інші правопорушення економічного характеру.

Структурно домашнє насильство може розглядатися за кількома векторами:

- подружжя (чоловік – дружина). Здебільшого насильство здійснюється чоловіком, хоча зустрічаються і протилежні випадки;
- батьки – неповнолітні діти. Насильство може здійснюватися як матір'ю, так і батьком. У випадках, коли мати сама є жертвою насильства, вона може вчиняти негативні, насильницькі дії щодо своєї дитини як компенсаторний механізм свого пониження чоловіком;
- дорослі діти – батьки. Насильство може здійснюватися як дорослими дітьми стосовно батьків, так і навпаки, хоча перший випадок значно поширеніший. Досить типовою є ситуація, коли діти, які виростили в атмосфері насильства, будують свої стосунки з батьками на основі такого ж насильства. Насильство над батьками також може здійснюватися в сім'ях, у яких діти виростили в атмосфері вседозволеності;
- насильство між дітьми. Такі взаємини, як правило, виникають на фоні насильницьких стосунків між дорослими членами сім'ї і мають

різноманітний характер. Старші діти можуть здійснювати насильство над молодшими, брати – над сестрами, діти можуть об'єднуватися проти когось одного з дітей; можливе насильство між зведеними братами і сестрами;

- член сім'ї – інші родичі. Це насильницькі стосунки між тещою чи тестем і зятем, свекром чи свекрухою і невісткою, онуками і дідусем чи бабусею;
- гомосексуальні партнери;
- насильство проти хворих, немічних членів сім'ї, членів сім'ї – осіб з інвалідністю.

Примітка

Досить важко провести чітку межу між різними формами домашнього (подружнього) насильства. Так, позбавлення сну можна віднести і до психологічного насильства, і до фізичного. Аналогічним чином пошкодження або знищення особистих речей, заподіяння шкоди домашнім тваринам або їхнє вбивство може, залежно від обставин, виступати як психологічне чи економічне насильство. Таким чином, домашнє насильство є складним феноменом, наслідки якого зазвичай охоплюють кілька сфер: фізичну, психологічну, економічну, сексуальну. Будь-який вид насильства призводить до деструкції особистості постраждалої сторони, адже сексуальний примус обов'язково тягне за собою приниження гідності. Фізичне насильство також справляє значний вплив не лише на тілесну, а й на моральну, емоційну сфери особистості, тобто є водночас і психологічним.

Крім того, досить непросто відрізнити насильство (насамперед, психологічне) від конфліктних ситуацій, суперечок, які виникають у будь-якій родині та є підґрунтям для подальшого розвитку здорових сімейних стосунків. Межа полягає в такому: якщо конфлікти в подружжі вирішуються на засадах компетентності, тобто виходячи з того, хто краще розуміється на певному питанні, то не йдеться про насильство. Ситуація ж, коли основним способом вирішення спірних питань стає принцип «хто сильніший, той і має рацію» або головною метою є не так вирішення проблеми, як доказ власної правоти за будь-яких умов і будь-якими шляхами, є благодатним підґрунтям для виникнення насильницьких стосунків. Крім того, для фіксації сімейного насильства в подружніх взаєминах має спостерігатися елемент агресії, тобто мотивації заподіяння шкоди.

Постраждалими визнаються особи, незалежно від того, чи проживають вони спільно зі своїми кривдниками, чи ні (наречені, подружжя, колишнє подружжя, мати, батько, діти, їх батьки, брати, сестри, нерідні батьки, опікуни, піклувальники, їхні діти, прийомні діти, діти-вихованці, інші родичі до двоюрідного ступеню зв'язку, особи, які спільно проживали або проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі, їх діти та батьки) та особи, які проживають разом (будь-які інші родичі, люди, які пов'язані спільним побу-

том, мають спільні права та обов'язки) – стаття 3 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству».

Алгоритм дій особи, яка постраждала від домашнього насильства

1. У разі вчинення будь-якого виду домашнього насильства постраждалі мають право звернутися із відповідною заявою (повідомленням) як до органів поліції за місцем свого проживання (перебування), так і до виконавчих комітетів сільських і селищних рад, органів опіки та піклування, навчальних закладів (якщо постраждалі – діти), установ охорони здоров'я. Аби отримати захист, достатньо звернутися до будь-якого з цих органів.

2. Можна повідомити про насильство і через кол-центр з питань запобігання та протидії домашньому насильству – державну установу, територіальні підрозділи якої планується відкрити у кожному регіоні. Державний кол-центр наразі перебуває у процесі створення, а поки громадяни можуть користуватися гарячими лініями громадської організації "Ла-Страда Україна".

3. Постраждалі мають право одразу або в подальшому звернутися до суду із заявою про видачу обмежувального припису стосовно кривдника. До того ж постраждалі мають право користуватися безоплатними послугами адвокатів Центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги, а за подання таких заяв до суду – судовий збір не сплачується.

4. Потерпіла особа може вимагати від кривдника компенсації: її витрат на лікування, отримання консультацій або на оренду житла, яке вона винаймає з метою уникнення домашнього насильства, періодичних витрат на її утримання, утримання дітей чи інших членів сім'ї, які перебувають (перебували) на утриманні кривдника.

Суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, є:

1) спеціально уповноважені органи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

2) інші органи та установи, на які покладаються функції із здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

3) загальні та спеціалізовані служби підтримки постраждалих осіб;

4) громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах.

Спеціально уповноваженими органами у сфері запобігання та протидії домашньому насильству є:

1) центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

2) центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

3) Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, у тому числі їх структурні підрозділи, до повноважень яких належить здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

4) сільські, селищні, міські, районні у містах (у разі їх створення) ради, їх виконавчі органи, до повноважень яких належить здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

До інших органів та установ, на які покладаються функції із здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, належать:

1) служби у справах дітей;

2) уповноважені підрозділи органів Національної поліції України;

3) органи управління освітою, навчальні заклади, установи та організації системи освіти;

4) органи охорони здоров'я, установи та заклади охорони здоров'я;

5) центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги;

6) суди;

7) прокуратура;

8) уповноважені органи з питань пробації.

До загальних служб підтримки постраждалих осіб належать заклади, які, у тому числі, надають допомогу постраждалим особам:

1) центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді;

2) притулки для дітей;

3) центри соціально-психологічної реабілітації дітей;

4) соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка);

5) центри соціально-психологічної допомоги;

6) територіальні центри соціального обслуговування (надання соціальних послуг);

7) інші заклади, установи та організації, які надають соціальні послуги постраждалим особам.

До спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб належать:

- притулки для постраждалих осіб;
- центри медико-соціальної реабілітації постраждалих осіб;
- кол-центр з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей;
- мобільні бригади соціально-психологічної допомоги постраждалим особам та особам, які постраждали від насильства за ознакою статі;
- заклади та установи, призначені виключно для постраждалих осіб та осіб, які постраждали від насильства за ознакою статі.

У здійсненні заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, зокрема виявленні фактів домашнього насильства, наданні допомоги та захисту постраждалим особам, можуть брати участь підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, громадські об'єднання та іноземні неурядові організації, фізичні особи – підприємці, які відповідають критеріям діяльності суб'єктів, що надають соціальні послуги, а також фізичні особи, які надають соціальні послуги, у тому числі послуги патронату над дітьми.

8.2. Форми та засоби діяльності підрозділів поліції превентивної діяльності щодо запобігання та припинення домашнього насильства

Відповідно до п. 5 статті 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» **запобігання домашньому насильству** – система заходів, що здійснюються органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, а також громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, та спрямовані на підвищення рівня обізнаності суспільства щодо форм, причин і наслідків домашнього насильства, формування нетерпимого ставлення до насильницької моделі поведінки у приватних стосунках, небайдужого ставлення до постраждалих осіб, насамперед до постраждалих дітей, викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків, а також будь-яких звичаїв і традицій, що на них ґрунтуються.

До повноважень уповноважених підрозділів органів Національної поліції України у сфері запобігання та протидії домашньому насильству належать:

- 1) виявлення фактів домашнього насильства та своєчасне реагу-

вання на них;

2) прийом і розгляд заяв та повідомлень про вчинення домашнього насильства, у тому числі розгляд повідомлень, що надійшли до кол-центру з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей, вжиття заходів для його припинення та надання допомоги постраждалим особам з урахуванням результатів оцінки ризиків у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спільно з Національною поліцією України;

3) інформування постраждалих осіб про їхні права, заходи і соціальні послуги, якими вони можуть скористатися;

4) винесення термінових заборонних приписів стосовно кривдників;

5) взяття на профілактичний облік кривдників та проведення з ними профілактичної роботи в порядку, визначеному законодавством;

6) здійснення контролю за виконанням кривдниками спеціальних заходів протидії домашньому насильству протягом строку їх дії;

7) анулювання дозволів на право придбання, зберігання, носіння зброї та боєприпасів їх власникам у разі вчинення ними домашнього насильства, а також вилучення зброї та боєприпасів у порядку, визначеному законодавством;

8) взаємодія з іншими суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, відповідно до статті 15 цього Закону;

9) звітування центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, про результати здійснення повноважень у цій сфері у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Примітка

Уповноважені підрозділи органів Національної поліції України здійснюють повноваження у сфері запобігання та протидії домашньому насильству з урахуванням міжнародних стандартів реагування правоохоронних органів на випадки домашнього насильства та оцінки ризиків. Поліцейські можуть проникати до житла особи без вмотивованого рішення суду в невідкладних випадках, пов'язаних із припиненням вчинюваного акту домашнього насильства, у разі безпосередньої небезпеки для життя чи здоров'я постраждалої особи.

До спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству належать:

- 1) терміновий заборонний припис стосовно кривдника;
- 2) обмежувальний припис стосовно кривдника;
- 3) взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи;
- 4) направлення кривдника на проходження програми для кривдників.

1) Терміновий заборонний припис

Відповідно до п. 16 ст. 1 Закону про домашнє насильство **терміновий заборонний припис** – це спеціальний захід протидії домашньому насильству, що вживається уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України як реагування на факт домашнього насильства та спрямований на негайне припинення домашнього насильства, усунення небезпеки для життя і здоров'я постраждалих осіб та недопущення продовження чи повторного вчинення такого насильства.

Цей припис виноситься у разі існування безпосередньої загрози життю чи здоров'ю постраждалої особи з метою негайного припинення домашнього насильства, недопущення його продовження чи повторного вчинення. Детальніше цей юридичний інструмент регламентований у ст. 25 Закону про домашнє насильство.

Заходи, які можуть бути застосовані на підставі термінового заборонного припису, включають: (1) зобов'язання для кривдника (особи, яка вчинила домашнє насильство) залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи; (2) заборону кривднику на вхід та перебування в місці проживання (перебування) постраждалої особи; (3) заборону кривднику в будь-який спосіб контактувати з постраждалою особою. Стосовно неповнолітніх кривдників, які мають спільне місце проживання (перебування) з постраждалою особою, зазначені перші два заходи не підлягають застосуванню.

Необхідно наголосити, що Закон про домашнє насильство надає безпеці постраждалої особи першочерговий пріоритет навіть над майновими правами осіб на житло. Тому в ч. 3 ст. 25 цього Закону передбачено можливість винесення термінового заборонного припису стосовно житлового приміщення, яке належить винятково кривднику, за умови, що таке житло є місцем спільного проживання (перебування) постраждалої особи та кривдника. При цьому поліція наділяється повноваженням здійснити виселення кривдника з такого житлового приміщення,

якщо терміновий заборонний припис передбачає **зобов'язання залишити місце проживання** (перебування) постраждалої особи, а кривдник відмовляється добровільно його залишити.

Нагальність і позасудовий характер прийняття обумовлюють строк дії термінового заборонного припису, який становить не більше 10 днів.

Отже, терміновий заборонний припис застосовується поліцією у випадку наявності загрози для потерпілої особи та з метою негайної протидії акту домашнього насильства. Тобто на момент винесення цього припису особа, стосовно якої він виноситься, не визнана винною у вчиненні домашнього насильства у кримінальному провадженні чи справі про адміністративне правопорушення. Загалом цей підхід дещо нагадує затримання підозрюваної особи під час вчинення злочину або після його вчинення якщо сукупність ознак вказують на те, що саме ця особа вчинила злочин (ст. 208 КПК), яке відбувається до початку досудового розслідування (іншими словами до «відкриття кримінального провадження»). Керуючись цією аналогією, на нашу думку, винесення термінового заборонного припису повинно супроводжуватися іншими процесуальними діями поліції, а саме складенням протоколу про адміністративне правопорушення (ст. 173-2 КУпАП) або ж внесенням відомостей про відповідне кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

2) **Обмежувальний припис**

На відміну від термінового заборонного припису **обмежувальний припис** виноситься судом на підставі звернення зацікавлених осіб, а тому допускає значно ширше коло можливих обмежень прав кривдника і їх більш тривалі строки. Зокрема, згідно з ч. 2 ст. 26 Закону про домашнє насильство заходами, які можуть бути застосовані до кривдника на підставі обмежувального припису, є: (1) заборона перебувати в місці спільного проживання (перебування) з постраждалою особою; (2) усунення перешкод у користуванні майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності або особистою приватною власністю постраждалої особи; (3) обмеження спілкування з постраждалою дитиною; (4) заборона наближатися на визначену відстань до місця проживання (перебування), навчання, роботи, інших місць частого відвідування постраждалої особи; (5) заборона особисто і через третіх осіб розшукувати постраждалу особу, якщо вона за власним бажанням перебуває у місці, невідомому кривднику, переслідувати її та в будь-який спосіб спілкуватися з нею; (6) заборона вести листування, телефонні переговори з постраждалою особою або контактувати з нею через інші засоби зв'язку

особисто і через третіх осіб. Варто зауважити, що обмежувальний припис може передбачати застосування одразу кількох зазначених заходів. Аналогічно до термінового заборонного припису обмежувальний припис не може містити заходів, що обмежують право проживання чи перебування неповнолітнього кривдника у місці свого постійного проживання (перебування).

Видача обмежувального припису здійснюється шляхом **ухвалення рішення суду у порядку окремого провадження**, для цілей чого розділ IV ЦПК доповнено новою главою 13. Крім того, видача обмежувального припису у порядку окремого провадження ґрунтується на положенні, що це провадження призначене для створення умов для здійснення особою особистих немайнових чи майнових прав (ч. 7 ст. 19 ЦПК).

Обмежувальний припис видається на строк від одного до шести місяців та може бути продовжений судом на строк не більше шести місяців.

Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» та ЦПК **не передбачають можливості скасування обмежувального припису**, зокрема у разі визнання особи невинуватою у вчиненні злочину чи адміністративного правопорушення. Видається, що можливим способом вирішення цього питання буде **скасування рішення суду за нововиявленими обставинами**.

Крім того, усі факти домашнього насильства, інформація про кривдника (незалежно від його згоди), а також про постраждалих (за їхньою згодою) вносяться до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі.

Примітка

Така інформація зберігається у базі: 1 рік у разі відсутності відкритого кримінального провадження, судового рішення про обмежувальний припис або адміністративне стягнення, обвинувального вироку суду; 3 роки – у разі наявності судового рішення про обмежувальний припис або адміністративне стягнення; 10 років – у разі наявності обвинувального вироку, який набрав законної сили.

До того ж кривдника можуть взяти на профілактичний облік, проводити з ним роботи органами поліції, направити на проходження програми виправних робіт на строк від трьох місяців до одного року.

3) Взяття на профілактичний облік кривдників та проведення з ними профілактичної роботи

1. Уповноважений підрозділ органу Національної поліції України

бере на профілактичний облік кривдника з моменту виявлення факту вчинення ним домашнього насильства на встановлений законодавством строк і проводить з ним профілактичну роботу.

2. Зняття кривдника з профілактичного обліку здійснюється уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України, який взяв його на профілактичний облік, автоматично після завершення встановленого строку, якщо інше не передбачено законодавством.

3. Порядок взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника затверджується Міністерством внутрішніх справ України.

3) Виконання програм для кривдників

1. Суб'єктами, відповідальними за виконання програм для кривдників, є місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування.

2. Суб'єкт, відповідальний за виконання програм для кривдників, організовує та забезпечує проходження кривдниками таких програм.

3. Виконання програм для кривдників стосовно дітей-кривдників здійснюється з урахуванням вікових та психологічних особливостей дітей.

4. З метою запобігання повторному вчиненню домашнього насильства та забезпечення виконання програми для кривдника дитину-кривдника може бути тимчасово влаштовано до родичів, у сім'ю патронатного вихователя або до установи для дітей незалежно від форми власності та підпорядкування, в яких створені належні умови для проживання, виховання, навчання та реабілітації дитини відповідно до її потреб.

5. Виконання програм для кривдників забезпечують фахівці, які пройшли відповідне навчання.

6. Кривдника може бути направлено судом на проходження програми для кривдників на строк від трьох місяців до одного року у випадках, передбачених законодавством.

7. Кривдник повинен мати можливість відвідувати програму для кривдників за власною ініціативою на добровільній основі.

8. У разі неявки кривдника для проходження програми для кривдників або ухилення від проходження програми без поважних причин суб'єкти, відповідальні за виконання програм для кривдників, надають протягом трьох робочих днів письмове повідомлення про це уповноваженому підрозділу органів Національної поліції України для вжиття заходів.

9. Притягнення кривдника до відповідальності за непроходження програми для кривдників не звільняє його від обов'язку пройти таку програму.

10. У разі притягнення кривдника, зокрема дитини-кривдника, до кримінальної відповідальності судом на нього може бути покладено обов'язок пройти пробаційну програму відповідно до пункту 4 частини другої статті 76 Кримінального кодексу України

Примітка

Всі ці заходи не є покараннями (ані адміністративними, ані кримінальними). Це так звані запобіжні заходи, які дозволяють державним органам оперативно зреагувати на факти домашнього насильства, припинити його вчинення та усунути загрозу повторного насильства. Проте застосування таких заходів зовсім не означає, що кривдника не притягнуть до адміністративної або кримінальної відповідальності за наявності підстав.

8.3. Особливості діяльності інтерактивної «класної кімнати з протидії домашньому насильству» на базі Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Інтерактивні методи навчання сьогодні є актуальним способом роботи викладача в аудиторії. Інтерактивні методи навчання, на відміну від традиційних, базуються на активній взаємодії учасників навчального процесу, при цьому основна вага надається взаємодії слухачів між собою. Такий підхід дозволяє активізувати навчальний процес, зробити його більш цікавим та менш втомним для учасників.

25-26 листопада 2009 року, за сприяння Координатора проектів ОБСЄ в Україні, на базі Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ відкрито інтерактивну класну кімнату для напрацювання практичних навичок у курсантів факультету з підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності з дисципліни «Протидія домашньому насильству», а також у практичних працівників поліції, які проходять перепідготовку на базі університету.

Інтерактивна класна кімната — це декорація двокімнатної квартири, свого роду навчальний «полігон» для напрацювання практичних навичок із запобігання та протидії домашньому насильству (спілкування з жертвою і кривдником, правильне відібрання пояснень, оформлення адміністративних матеріалів, тактика дій поліцейських тощо). Саме в ній за спеціально розробленими сценаріями проводяться рольові ігри,

учасниками і експертами яких є самі курсанти та практичні працівники поліції.

Проведенню рольової гри передують відповідна організаційна та навчально-методична робота. Напередодні курсанти одержують теоретичний лекційний матеріал, а також сценарій (група розділяється на дві підгрупи: виконавців ролей поліцейських (патрульних, дільничних та інших), кривдника, жертви, інших осіб та експертів), напрацьовують порядок дій, ураховуючи, зрозуміло, вимоги нормативно-правових актів, програми спеціалізованого курсу, методичних посібників, рекомендацій викладача кафедри.

Під час заняття за допомогою відеокамер, розташованих в інтерактивній кімнаті, зображення передається на екран у сусідньому кабінеті, де знаходяться експерти. Власне, одночасно відбуватиметься різнопланове навчання: курсанти мають можливість, з одного боку, показати свої здібності і використати отримані теоретичні знання на практиці у ролі дійових осіб, з іншого – оцінити правильність дій своїх колег, аналізуючи рольову гру як експерти.

За результатами обговорення рольової гри формується алгоритм правильних дій, після чого гра повторюється з відповідним корегуванням та оцінюються як її учасники, так і експерти.

Важливо, що комплекс сучасної аудіо-, відеофіксуючої апаратури, встановленої в інтерактивній кімнаті, дає можливість не лише фіксувати перебіг рольової гри, а й здійснювати її запис, зберігання, відтворення. Це дозволяє забезпечити аналіз гри шляхом її неодноразового перегляду, фіксувати подію у динаміці з урахуванням декількох варіантів її розігрування, забезпечити підтвердження правильності виконання завдань курсантами і слухачами або іншими особами.

За період роботи інтерактивної класної кімнати проводилися навчальні заняття з курсантами факультету з підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності, слухачами заочної форми навчання, а також на курсах підвищення кваліфікації дільничних інспекторів міліції з 11 областей України (Харківська, Миколаївська, Херсонська, Кіровоградська, Полтавська, Запорізька, Дніпропетровська та інші), інспекторами підрозділів патрульної поліції м. Дніпро, Кривого Рогу, Запоріжжя, Кременчука, майбутніми керівниками перед призначенням на посади, а також з працівниками ГРПП, УАЗОР та ін. (більше 10 тисяч практичних працівників).

В інтерактивній класній кімнаті проводилися: семінар-інтенсив за

участю представників Ліги студентів Асоціації правників України, інспекторів патрульної поліції м. Дніпропетровська та слухачами первинної професійної підготовки (спеціалізації) працівників підрозділів патрульної служби м. Кривого Рогу, спільні заняття діючих працівників патрульної поліції м. Дніпро з курсантами 3-го курсу факультету з підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Національної поліції. Напрацьовано спільні заходи із взаємодії працівників поліції підрозділів превентивної діяльності та кримінальної поліції з протидії домашньому насильству.

При проведенні занять було опрацьовано дії Національної поліції по прибуттю на сімейний конфлікт та його припинення (5 сценаріїв), методи та способи тактичних дій у типових і нетипових ситуаціях, дії щодо захисту прав дітей у сім'ях, які перебувають у складних життєвих обставинах, складання процесуальних документів та інше.

В період з травня по грудень 2018 року в ІКК пройшли підготовку мобільні групи для протидії домашньому насильству «ПОЛІНА» з Дарницького району м. Києва, Малинівського та Приморського районів м. Одеси, Сєверодонецька, Маріуполя, Новокодацького району м. Дніпро.

До складу мобільних груп входили працівники превенції (дільничні офіцери поліції, працівники ювенальної превенції), а також слідства, карного розшуку та патрульної поліції. Їх робота – це системи закритого циклу, коли особа отримує комплексний захист: оперативну реакцію після звернення на лінію 102, конфіденційність, професійних працівників, супровід до безпечної інфраструктури, надання потрібної медичної, психологічної та правової допомоги.

Алгоритм дій працівників поліції щодо припинення та документування факту домашнього насильства

Перед виїздом на місце виклику необхідно:

➤ уточнити у заявника дані про: характер насильства, учасників сімейного конфлікту, їх стан, необхідність надання медичної допомоги тощо;

➤ перевірити за картотекою на предмет перебування осіб, що мешкають за вказаною адресою, на профілактичних обліках (психічно хворий, наркоман, раніше судимий, особа, якій винесено офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства у сім'ї) та з'ясувати наявність у них зареєстрованої вогнепальної зброї;

➤ виїжджати (виходити) на сімейний конфлікт в кількості не мен-

ше двох працівників поліції;

➤ з'ясувати можливість використання допомоги з боку представників громадського активу, які проживають у будинку, де відбувається насильство;

➤ мати при собі табельну зброю та спеціальні засоби (ПР, БР, «Черемуха», засоби індивідуального захисту) та привести їх у стан, зручний для використання;

➤ попередньо розподілити ролі з урахуванням потреби у взаємостраховці та кількості учасників конфлікту.

У процесі огляду квартири у першу чергу слід звертати увагу на:

➤ наявність місць можливого укриття особи, яка вчинила насильство у сім'ї, або інших осіб для раптового нападу на працівника поліції;

➤ наявність місць для переховування зброї та інших предметів, якими може бути завдано шкоду життю або здоров'ю працівника поліції, правопорушнику, оточуючим або доказів насильства у сім'ї;

➤ додаткові виходи із приміщення, відкриті вікна (на невисоких поверхах), через які правопорушник може зникнути або позбавитися речових доказів;

➤ сліди перебування собак, яких правопорушник може використати для нападу;

➤ місця (приміщення), які можуть бути використані для ізоляції учасників сімейного конфлікту або укриття працівників поліції від нападу правопорушника із використанням зброї.

З метою визначення предметів побуту, за допомогою яких можливе нанесення тілесних ушкоджень працівникові поліції або оточуючим, слід визначити наявність:

➤ у квартирі зареєстрованої зброї або спортивних знарядь (наприклад, арбалетів, іншої метальної зброї) та запропонувати правопорушникові їх добровільно видати;

➤ у полі зору правопорушника предметів побуту, які об'єктивно можуть використовуватися для нанесення тілесних ушкоджень (ножі, виделки, сокири, молотки, коси, вила, лопати тощо);

➤ предметів обстановки, які можуть бути пристосовані для опору працівникові поліції: скляні пляшки, табурети, стільці та інші, що знаходяться у приміщенні;

➤ прихованих зброї та предметів в одязі правопорушника, інтер'єрі, в інших осіб.

Для обмеження доступу до таких предметів доцільно:

- збільшити відстань між правопорушником і цими предметами або ізолювати його в іншому приміщенні;
- перевести правопорушника у таке місце, яке забезпечить наявність між ним та предметами працівника поліції, меблів, інших перешкод, або так, щоб він знаходився до них спиною;
- прибрати такі предмети особисто або за допомогою потерпілої сторони.

Правила поведінки працівника поліції на місці сімейного насильства:

- *Встановлює психологічний контакт з його учасниками:*
 - враховує стан кожного з них;
 - обирає сприятливу ситуацію і надає можливість усім зацікавленим сторонам спокійно висловитись про причини виникнення конфлікту, не перебиваючи їх;
 - проводить бесіду без упередженого ставлення, критично ставлячись до отриманої інформації, уникаючи провокування таких психологічних станів, як ревності, помста, заздрість, приниження, користь тощо;
 - не використовує сам прийом провокаційного характеру (наприклад, розголошення чи повідомлення окремії особі про інтимні стосунки конфліктуючих сторін).
 - виступає як сторонній, не підтримуючи жодного із учасників конфлікту, але наголошуючи на своєму офіційному статусі особи, яка зобов'язана з'ясувати ситуацію і має відповідні повноваження припинити насильство у сім'ї.

Під час спілкування з правопорушником працівник поліції повинен:

- застосовувати заходи адміністративного примусу відповідно до правових норм та коли існує реальна загроза його життю та здоров'ю;
- підвищувати голос під час розмови лише для переконання правопорушника у слушності дій працівника поліції;
- розмовляти спокійно, демонструючи врівноваженість, звертатися до кривдника виключно на «ви»;
- довести до відома кривдника, що існує закон, представником якого у даному випадку є поліцейський, і зміст тих заходів, які до нього можуть бути застосовані;
- протидіяти спробам правопорушника зменшити відповідальність за створену ситуацію та уникнути покарання; провокувати праців-

ників поліції на застосування до нього сили, внаслідок чого спричиняються (або він сам спричиняє собі) пошкодження.

Під час спілкування з жертвою насильства працівник поліції повинен:

➤ мати при собі листівки з кваліфікованим роз'ясненням щодо прав жертви, інформацію щодо можливості отримання нею допомоги, а також місцезнаходження осередків організацій, до яких можна звернутися за допомогою та підтримкою, що необхідно залишити жертві сімейного насильства для вивчення у більш спокійній обстановці.

➤ співбесіду з жертвою насильства проводити наодинці, завірити її у конфіденційності бесіди;

➤ дати знати жертві насильства, що ви бажаєте її вислухати та маєте досвід у вирішенні подібних проблем;

➤ задавати прості, прямі запитання, що не містять критичних або суб'єктивних суджень і так, щоб на них можна було б дати декілька відповідей;

➤ не заперечувати факту насильства та не зменшувати його серйозності;

➤ звертати увагу на всі сигнали, що можуть свідчити про застосування насильства, наприклад сліди побиття, ознаки переляку, жаху, тремтіння рук або навіть всього тіла, емоційна неврівноваженість, роздратування, плач, апатія;

➤ надати жертві моральну підтримку, застосовуючи, наприклад, такі фрази: «насильство в сім'ї – це також злочин», «ви не самотні, допомога – поруч», «ви перебуваєте під захистом закону, ви заслуговуєте на краще поводження», «ви можете контролювати тільки власні дії», «усі мають право на вільне від насильства життя», «я розумію, що ви говорите правду».

Для забезпечення взаємодопомоги між працівниками поліції:

➤ до прибуття на місце події розподілити ролі, визначившись із основними завданнями кожного працівника поліції на місці події;

➤ на місці події контролювати поведінку учасників конфлікту, зосереджуючись на можливих загрозах;

➤ попередньо відпрацьовувати спільні дії при застосуванні фізичної сили, спеціальних засобів та зброї;

➤ не перебувати поза візуальним (вербальним) контактом один одного;

➤ мати систему власних умовних знаків (жестів, слів тощо), за допомогою яких можна передавати необхідну інформацію, приховану від інших оточуючих.

Типова поведінка працівника поліції у випадку, якщо винуватець перебуває у стані алкогольного сп'яніння, зводиться до такого:

- діяти рішуче і впевнено.
- не реагувати на зачіпки, образи, лайку, погрози, спроби шантажу, підкupu.
- дотримуватися правил безпеки, пам'ятаючи, що особи у нетверезому стані не контролюють своєї поведінки.
- не забувати про принцип обмеження довіри до затриманого, беручи до уваги непередбачуваність поведінки осіб у нетверезому стані, навіть спокійних на вигляд.
- застосовувати короткі, чіткі розпорядження.
- поводитися стримано навіть тоді, коли чує образливі слова на свою адресу з боку затриманого або інших учасників конфлікту чи свідків.
- постійно пам'ятати, що особа у нетверезому стані не володіє своєю поведінкою, а інші люди, в свою чергу, можуть не усвідомлювати загрози.
- пам'ятати, що нетверезий стан кривдника не зменшує його провини, а навпаки, збільшує її.

Працівник поліції, який здійснює втручання щодо осіб в нетверезому стані, не повинен:

- дозволяти провокувати себе, втягувати в дискусію;
- самому провокувати та посилювати агресію винуватця;
- словами або діями ображати, висміювати особу в нетверезому стані;
- пропонувати йому піти спати, вийти прогулятися, брати обіцянку, що той не буде більше так поводитися. П'яний винуватець охоче погоджується на таку пропозицію, а коли представники правоохоронних органів підуть, він розпочне розправу. Те, що жертва вдруге не викликає правоохоронців, свідчить не про те, що вона перебуває у безпеці, а тільки про те, що вона перестала вірити у дієвість їхньої допомоги. Відмова від втручання стає сигналом для винуватця. Він вважає, що його дії можна виправдати, а поліцейських легко позбутися, скориставшись брехнею.

Якщо винуватець, незважаючи на усі перестороги, не змінить своєї поведінки, необхідно негайно застосувати усі санкції, про які його було попереджено раніше. Інакше почуття безкарності у кривдника посилюється, і домашнє насильство може зростати.

Поведінку винуватця домашнього насильства, який перебуває на свободі і має змогу контактувати з жертвами, потрібно систематично контролювати, він постійно має перебувати у полі зору правоохоронних органів.

Ситуаційні план-схеми реагування на повідомлення про факт вчинення насильства в сім'ї (домашнього насильства) (див. схеми 1, 2)

СИТУАЦІЯ № 1

план-схема реагування на повідомлення про факт вчинення насильства в сім'ї (домашнього насильства)

СИТУАЦІЯ № 2

Дії працівників поліції, задіяних до реагування на повідомлення про факт вчинення насильства в сім'ї (домашнього насильства)

Розділ 9

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ ПОЛІЦІЇ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

9.1. Правові засади діяльності підрозділів ювенальної превенції поліції превентивної діяльності

До правової основи, яка регулює питання роботи ювенальної превенції з дітьми, в першу чергу слід віднести:

- Конвенцію про права дитини від 20 листопада 1989 р. (ратифіковану 27 лютого 1991 р.) в редакції від 20.11.2014³⁸;
- Декларацію прав дитини (20.11.1959);
- Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо торгівлі дітьми, дитячої проституції і дитячої порнографії (ратифіковано 3 квітня 2003 р.);
- Конвенцію Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства;
- Рекомендації СМ/Рес (2009) 10 про викоренення всіх форм насильства щодо дітей.

Національну правову доктрину захисту прав дітей в Україні складають:

- Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 № 2229-VIII;
- Закон України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 № 2402-III редакція від 20.01.2018³⁹,
- Закон України «Про органи та служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» від 24.01.1995, редакція від 09.02.2017⁴⁰,
- Закон України «Про Загальнодержавну програму «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2016 року» від 05.03.2009⁴¹;

³⁸ Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 р. в редакції від 20.11.2014.

³⁹ Закон України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 № 2402-III, редакція від 20.01.2018.

⁴⁰ Закон України «Про органи та служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» від 24.01.1995, редакція від 09.02.2017.

⁴¹ Закон України «Про Загальнодержавну програму «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2016 року» від 05.03.2009.

- Постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 № 616 «Порядок розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу»;
- Наказ Державного комітету України у справах сім'ї та молоді, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров'я України від 16.01.2004 № 5/34/24/11 «Порядок розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або реальної загрози його вчинення»;
- Наказ Міністерства України у справах сім'ї, дітей і молоді, Міністерства внутрішніх справ України від 07.09.2009 № 3131/386 «Інструкція щодо порядку взаємодії управлінь (відділів) у справах неповнолітніх, центрів соціальних служб для молоді й органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів щодо попередження насильства в родині»;
- Наказ Міністерства України у справах сім'ї, дітей і молоді від 27.05.2010 № 1480 «Про затвердження Порядку здійснення центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді соціального інспектування сімей, дітей та молоді, які перебувають у складних життєвих обставинах»;
- Міжвідомчий наказ від 14.06.2006 № 1983/388/452/221/556/596/106 «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів соціальної роботи із сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах».

Примітка

Україна є однією з держав – співзасновниць Організації Об'єднаних Націй і виступає активною учасницею діяльності усієї системи органів ООН. Стаття 39 Конвенції ООН «Про права дитини»⁴² встановлює, що «держави-учасниці вживають всіх необхідних заходів для сприяння фізичному та психологічному відновленню та соціальній інтеграції дитини, яка є жертвою будь-яких видів нехтування, експлуатації чи зловживань, катувань чи будь-яких жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження, покарання чи збройних конфліктів».

⁴² Конвенція ООН «Про права дитини» від 20.11.1989, редакція від 20.11.2014.

9.2. Напрямки діяльності підрозділів ювенальної превенції поліції превентивної діяльності

Відповідно до наказу МВС України № 123 від 27 листопада 2015 р. «Про затвердження положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України» в структурі Департаменту діє управління ювенальної превенції.

Відповідно в ГУНП в областях у структурі Управлінь превентивної діяльності діють відділи ювенальної превенції.

Отже, ювенальна превенція як один зі структурних підрозділів організовує і контролює у межах компетенції виконання підрозділами законів України "Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей", "Про Національну поліцію", "Про попередження домашнього насильства", "Про державну таємницю", "Про оперативно-розшукову діяльність" та інших законів, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів з питань профілактики правопорушень, боротьби зі злочинністю в дитячому середовищі.

Підрозділи ювенальної превенції забезпечують в порядку, установленому нормативно-правовими актами МВС, разом з головними управліннями, управліннями МВС України ефективність діяльності визначених напрямків, щодо здійснення профілактики адміністративних і кримінальних правопорушень серед дітей, захист дітей від посягань та жорстокого поводження щодо них, залучаючи інші органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування у межах їх компетенції.

Основними напрямками діяльності підрозділів ювенальної превенції поліції превентивної діяльності є:

- запобігання вчиненню дітьми адміністративних та кримінальних правопорушень;
- організація загальної превентивної роботи з дітьми, у тому числі за місцем проживання, у навчальних і виховних закладах;
- організація індивідуальної превентивної роботи з неповнолітніми, які перебувають у конфлікті із законом;
- вжиття заходів щодо протидії втягненню дітей у злочинну діяльність, пияцтво, заняття жебрацтвом та іншу протиправну діяльність;
- вжиття заходів з попередження жорстокого поводження з дітьми, вчинення стосовно них насильства, у тому числі батьками, законними представниками, а також своєчасного вилучення дитини в разі загрози її життю і здоров'ю, влаштування її до спеціальних установ;

- запобігання дитячій бездоглядності;
- вжиття заходів щодо профілактики причин самовільного залишення дітьми домівок чи навчально-виховних закладів;
- контроль за забезпеченням дотримання вимог законів щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, які позбавлені батьківського піклування;
- окремим напрямком діяльності підрозділів ювенальної превенції є розшук тих неповнолітніх, які залишили місце проживання або навчання. Залишені без нагляду діти часто стають жертвами протиправної діяльності дорослих осіб. Зазначена проблема залишається актуальною, і для її вирішення сьогодні необхідно привернути увагу всього суспільства. З метою більш ефективного проведення розшуку дітей МВС України взаємодіє із засобами масової інформації. Повідомлення про розшук безвісти зниклих дітей, а також їх фотографії постійно публікуються у відомчих газетах МВС України «Іменем Закону», «Моменти», «Кримінальна хроніка» та центральних газетах «Сьогодні», «Факти», «Жизнь». Також налагоджено взаємодію з телевізійними програмами «Увага, розшук!» («Магнолія-ТВ», телеканал «1-й Національний») та «Жди меня» (телеканал «Інтер»). До того ж інформація надається для розміщення у рубриці «Розшук» на веб-сайті МВС України і окремо – у відповідних рубриках веб-сайтів ГУМВС-УМВС.

Примітка

Слід зазначити, що ювенальна превенція основну увагу приділяє кримінальним виявам неповнолітніх та захисту їх від негативного впливу дорослих. Саме працівники ювенальної превенції повинні займатися виключно поліцейською роботою: виявляти, припиняти та розкривати злочини; розглядати заяви та повідомлення про правопорушення, скоєнні неповнолітніми, здійснювати досудову підготовку матеріалів про правопорушення, проводити дізнання в межах, визначених кримінально-процесуальним законодавством; розшукувати неповнолітніх, які залишили сім'ю, навчально-виховні заклади та спеціальні установи для неповнолітніх; перевіряти їх за місцем проживання та навчання; вести профілактичний облік неповнолітніх правопорушників, а також направляти до спеціальних установ та закладів; складати протоколи про адміністративні правопорушення неповнолітніх, а також їх батьків, які не виконують обов'язків щодо виховання і навчання дітей, які втягують їх у злочинну діяльність, пияцтво та наркоманію.

У МВС України приділяється увага організації і проведенню заходів, спрямованих на попередження правопорушень і злочинів, профілактичній роботі серед неповнолітніх. З урахуванням соціально-економічної ситуації, що склалася в державі, удосконалюється система запобігання злочинності.

Спираючись на соціальні пріоритети та демократичні цінності суспільства, визначаються умови, в яких ця діяльність буде здійснюватися і надалі.

Під профілактикою адміністративних і кримінальних правопорушень серед дітей розуміють діяльність підрозділів ювенальної превенції у межах визначеної компетенції, яка спрямована на виявлення та усунення причин і умов, що призводять до вчинення дітьми адміністративних і кримінальних правопорушень, а також на позитивний вплив на поведінку окремих дітей на території України, в окремому регіоні, у сім'ї, за місцем проживання.

Профілактичні заходи підрозділів ювенальної превенції спрямовані на особистість дитини, середовище, яке її формує, а також на умови, обставини та ситуації, що призводять до вчинення дитиною адміністративних і кримінальних правопорушень.

Працівники підрозділів ювенальної превенції здійснюють такі заходи профілактики:

- проводять ознайомлювальні, попереджувальні та виховні бесіди з дитиною за місцем проживання, навчання, роботи;
- відповідно до компетенції організують надання допомоги дитині у вирішенні питань, що пов'язані з працевлаштуванням, організацією дозвілля, установами соціально корисних контактів, вибором життєвих цілей, а також залучення дитини до соціально корисних занять трудового, спортивного, творчого, самодіяльного характеру;
- відвідують за місцем проживання дитину для з'ясування умов проживання, а також чинників, які можуть негативно впливати на неї та спонукати до вчинення адміністративних і кримінальних правопорушень;
- сприяють у вирішенні соціальних проблем дитини, зокрема конфліктних ситуацій у сім'ї, а саме щодо батьків, законних представників, які не займаються вихованням дітей чи вчиняють стосовно них насильство в сім'ї, застосовують заходи впливу згідно із законодавством, ініціюють перед службами у справах дітей, відділами охорони здоров'я місцевих органів влади та органів місцевого самоврядування питання щодо спрямування дитини до відповідного закладу для надання необхідної медичної, психологічної допомоги;
- заходи індивідуальної профілактики здійснюються щодо дитини, яка схильна до вчинення адміністративних правопорушень або вчинила кримінальне правопорушення, була засуджена до покарання, не пов'язаного з позбавленням волі, звільнена зі спеціальної виховної установи.

Працівники підрозділів ювенальної превенції відповідно до законодавства уживають таких заходів щодо попередження насильства в сім'ї стосовно дітей:

- виявляють причини і умови, що сприяють проявам насильства в сім'ї, вживають у межах своїх повноважень заходів щодо їх усунення;
- беруть на алфавітно-довідковий облік дорослих осіб, схильних до вчинення насильства в сім'ї, та проводять виховно-попереджувальну роботу з ними;
- відвідують сім'ї, члени яких перебувають на профілактичному обліку, за місцем їх проживання і проводять з ними профілактичну роботу;
- виносять офіційні попередження членам сім'ї про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї;
- приймають та розглядають у межах своїх повноважень, визначених законом, заяви і повідомлення про насильство в сім'ї щодо дітей або про реальну загрозу його вчинення;
- вживають відповідних заходів щодо припинення насильства в сім'ї, а також дій членів сім'ї, що направлені на виконання реальної загрози вчинення насильства в сім'ї;
- повідомляють членів сім'ї, де виникає реальна загроза вчинення насильства в сім'ї або де було вчинено насильство в сім'ї, про права, заходи і послуги, якими вони можуть скористатися;
- направляють жертв насильства в сім'ї до спеціалізованих установ для осіб, які вчинили насильство в сім'ї, та жертв такого насильства;
- контролюють виконання вимог захисних приписів;
- направляють осіб, які вчинили насильство в сім'ї, до кризових центрів для проходження корекційної програми;
- взаємодіють із спеціально уповноваженими органами виконавчої влади з питань попередження насильства в сім'ї, з органами опіки і піклування та спеціалізованими установами для осіб, які вчинили насильство в сім'ї, та жертв такого насильства у питаннях попередження насильства в сім'ї;
- надають інформацію з питань попередження насильства в сім'ї на запит уповноважених органів.

Примітка

Ювенальна превенція активно взаємодіє зі службами у справах неповнолітніх, центрами соціальних служб для молоді, органами прокуратури, освіти, навчальними закладами, закладами охорони здоров'я відповідно до законодавства. У разі потреби термінового вилучення дитини із сім'ї, де батьки чи особи, що їх замінюють, жорстоко поведуться з нею, працівники ювенальної превенції спільно зі службами у справах неповнолітніх вирішують питання щодо подальшого влаштування дитини.

9.3. Основні завдання, форми та методи діяльності «зелених кімнат» для дітей, функціонування та діяльність яких забезпечують підрозділи ювенальної превенції поліції превентивної діяльності

Основна мета та завдання «зеленої кімнати»

Основна мета та підстави для створення і функціонування «зеленої кімнати» для дітей полягають у соціальному та правовому захисті дітей і виявленні та документуванні злочинної діяльності, спрямованої на дітей чи за участю дітей. «Зелена кімната» може також використовуватися для проведення заходів щодо психологічної профілактики та корекції відхилень у поведінці дітей, виявлення та усунення причин і умов, що сприяють учиненню дітьми злочинів і правопорушень.

Організація роботи здійснюється на основі індивідуального підходу до кожної дитини з урахуванням її віку та ступеня розвитку. Якщо працівник кримінальної міліції у справах дітей помітить, що підліток потребує додаткової допомоги, то запрошується відповідний фахівець – психолог або педагог. У разі виявлення факторів, які негативно впливають на поведінку дитини, фахівцями вносяться пропозиції щодо їх усунення та рекомендації стосовно проведення подальшої профілактичної чи психологічної роботи.

«Зелена кімната» допомагає дітям відчувати затишну, доброзичливу атмосферу, сприяє відкритому спілкуванню з дорослими. Як показала практика, діти в таких кімнатах краще ідуть на контакт.

Основними завданнями «зелених кімнат» є:

- а) збір доказового матеріалу про злочин чи правопорушення, в яких дитина стала жертвою чи свідком злочину або правопорушником;
- б) робота з адаптації дитини після скоєння над нею насильства;
- в) поновлення психоемоційного статусу дитини, яка перебуває в стресовому стані внаслідок конфліктної, аварійної чи іншої екстремальної ситуації;
- г) блокування гострих стресових реакцій у дитини;
- д) попередження психоемоційного навантаження у дитини, пом'якшення впливу психотравмуючих ситуацій та психофізичних навантажень;
- е) усунення фізичного дискомфорту та емоційної напруги, нормалізація процесу життєдіяльності;
- ж) короткотермінова чи довготермінова психокорекція;
- з) психологічна допомога особам, схильним до різних видів залежностей;

і) психологічні консультавання з рекорегування взаємовідносин в родині, навчальних закладах, у дитячому колективі;

к) попередження, профілактика, корекція негативних наслідків відхилення в поведінці та психологічної деформації дітей, схильних до скоєння правопорушень і злочинів;

л) допомога дитині зрозуміти й усвідомити причини її поганого пристосування до реальності, і надання допомоги в адаптації та побудові більш реалістичної комунікації.

Категорії дітей, з якими працюють у «зелених кімнатах»

Враховуючи багатофункціональність та численність основних завдань «зелених кімнат», їх можливості в роботі з надання дітям необхідної допомоги та підтримки щодо поновлення їхніх прав та в кращих інтересах дитини, можна визначити основні категорії дітей, з якими слід працювати в «зелених кімнатах». Це, зокрема, діти, які:

- 1) потрапили в кризову ситуацію;
- 2) стали жертвою насильства: фізичного, сексуального, психологічного, економічного;
- 3) постраждали від торгівлі людьми;
- 4) стали жертвою чи свідком злочину;
- 5) з відхиленням в поведінці;
- 6) вчинили злочин чи правопорушення;
- 7) з неблагополучних родин;
- 8) бездоглядні діти; діти без постійного місця проживання; діти, які займаються жебрацтво або бродяжництвом;
- 9) перебувають на обліках кримінальної міліції у справах дітей (звільнені з місць позбавлення волі; які повернулись із загальноосвітніх шкіл та професійних училищ соціальної реабілітації; засуджені до покарання, не пов'язаного з позбавленням волі; обвинувачені у вчиненні злочинів і не взяті під варту в період досудового слідства; що вчинили суспільно небезпечні діяння до досягнення віку, з якого настає кримінальна відповідальність; звільнені від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру);
- 10) систематично покидають навчально-виховні заклади; віком до 18 років, які систематично залишають сім'ю, а також діти, покинуті батьками та опікунами;
- 11) систематично вживають спиртні напої або практикують немедичне вживання наркотичних засобів;
- 12) скоїли правопорушення, за яке настає адміністративна відповідальність, до досягнення віку, з якого настає адміністративна відповідальність;

льність, у випадках, коли їх особа не встановлена чи якщо вони не мають місця проживання чи перебування.

Примітка

У «зелених кімнатах» не можуть знаходитись діти: у стані алкогольного, наркотичного та іншого сп'яніння; психічно хворі із вираженими симптомами захворювання.

Основні вимоги до розмірів кімнати, її інтер'єру, меблів та облаштування

«Зелена кімната» для дітей – це дві суміжні кімнати:

- терапевтичний зал, в якому безпосередньо з дитиною працюють працівник ювенальної превенції, психолог, залучені фахівці із педіатрії, дитячої гінекології, психіатрії, педагогіки тощо;
- робоче приміщення для працівників ювенальної превенції та залучених спеціалістів, з якого ведеться спостереження за поведінкою дітей (кімната для спостереження).

Між двома кімнатами повинно бути скло позавізуального спостереження та вмонтована відеоапаратура.

Терапевтичний зал

При облаштуванні терапевтичного залу повинні бути дотримані основні стандарти.

Є декілька основних вимог до оформлення терапевтичного залу:

1) передусім, атмосфера кімнати повинна бути затишною. Кімната має розташовуватись у тихому місці, ізольованому від шуму вулиці, розмов, які ведуться в коридорі або в сусідніх кімнатах. Чуючи голоси, які долинають

з-за дверей чи стіни, дитина може побоюватись, що її конфіденційні свідчення почує хтось сторонній ззовні. У кімнаті не повинно бути телефону, який будь-якої хвилини може задзвонити.

Також неприпустимо, щоб до кімнати під час опитування заходили сторонні. Це порушує в дитини відчуття безпеки і приватності, викликає втрату концентрації, може спровокувати відмову від контакту і ускладнити продовження надання свідчень;

2) терапевтичний зал повинен бути світлим та теплим. Зразкова кімната – це освітлене приміщення зі шторами на вікнах. Відповідна кімнатна температура і хороша вентиляція також важливі для сконцентрованості дитини і спеціалістів, які працюють з нею;

3) необхідною є атмосфера конфіденційності, оскільки дитина

прибула сюди розповідати про речі, які викликають сором, страх і дуже часто становлять глибоко приховану таємницю.

Терапевтичний зал «зеленої кімнати»:

- обладнаний відповідно до потреб дитини і забезпечує фізичну та емоційну безпеку для дитини під час інтерв'ю;
- пофарбований у заспокійливі кольори;
- відповідний до потреб як старших, так і маленьких дітей;
- комфортний (столи та стільці, диван чи крісло, м'який килим);
- обладнаний матеріалами та пристосуваннями, корисними для збору інформації від дитини (кольорові олівці, папір, анатомічні ляльки тощо).

Обстановка в приміщенні повинна заспокоювати дитину, налаштовувати її на довірливу розмову з спеціалістом;

4) створення умов безпеки та інтимності. Діти краще концентруються в малих кімнатах. Невеликий простір краще забезпечує почуття безпеки та інтимності, створює відчуття контролю над ситуацією. У великих приміщеннях дитина може почуватися загубленою, а її увагу більшою мірою привертатиме оточення, а не запитання, які ставляться. Стіни в теплих пастельних тонах створюють почуття безпеки, роблять можливою більш чітку фіксацію того, що відбувається;

5) ніщо не повинно нагадувати дитині про трагедію, яка з нею трапилась. У кімнаті не повинно бути плакатів та брошур, пов'язаних із темою насильства, ображення дітей, їх сексуального використання, оскільки вони можуть викликати стрес у дитини. В обстановці й оформленні кімнати не може бути нічого, що могло б асоціюватися з травматичною подією, насильством, сексуальним використанням тощо;

б) атмосфера спокою – основа проведення успішної роботи з дитиною, тому варто уникати декорацій, які могли б викликати неспокій або агресію. Хороший інтер'єр має бути лише фоном для проведення розмови. Але це не означає, що в ньому мають бути повністю відсутні декоративні елементи. Навпаки, використовуючи в інтер'єрі дитячі малюнки або прості візерунки на стінах, можна посилити в дитини почуття безпеки – так дитина дізнається, що інші діти теж були в цій кімнаті і переживали складні ситуації, пов'язані з спогадами про неприємні події. Елементи, які свідчать про перебування тут інших дітей, дуже важливі, але стіни варто декорувати помірно, бо надлишок декоративних елементів може відволікати увагу дитини і розпорозувати її;

7) робота з дитиною передбачає безпосередню присутність тільки однієї дорослої особи, яка опитує дитину. Інші беруть участь в опитуванні з іншої робочої кімнати. Через допоміжну апаратуру вони можуть

ставити додаткові запитання, спілкуючись із спеціалістом, який присутній безпосередньо біля дитини. Таке вирішення ідеальне з точки зору забезпечення спокою дитини і значно підвищує якість її свідчень. Опитування в присутності одного, максимум двох дорослих людей, як правило, є найефективнішим;

8) дотримання техніки безпеки. Безпека дітей, особливо найменших, вимагає, щоб розетки в кімнаті були закриті і щоб у доступних для малюків місцях не було небезпечних предметів, наприклад, тих, що легко б'ються. Обов'язково в кімнаті мають бути гігієнічні серветки, питна вода та аптечка;

9) дитина не повинна в жодному разі зустрічатися із звинуваченням у вчиненні злочину, що розслідується. Якщо необхідно провести впізнання підозрюваних, це може бути зроблене тільки через скло позавізуального спостереження. Якщо дитина побачить виконавця злочину безпосередньо, шанси отримання достовірної інформації значно зменшаться;

10) прості, зручні і пристосовані до віку дитини меблі забезпечують комфорт у цьому особливому місці. Це може бути вирішальним в успішності проведення роботи. Підліток, якого посадять за маленький столик, може почувати себе приниженим або таким, якого всерйоз не сприймають. Така ситуація ускладнює процес опитування і може спровокувати «блокування» підлітка. Облаштування приміщення повинно складатися з двох комплектів стільців і столиків різної висоти.

Облаштування кімнати м'яким кріслом чи диваном дає дитині можливість вибору місця для сидіння. Така банальна можливість вибору перед початком розмови посилює в дитини почуття її важливості і додає трохи сміливості. Плануючи розміщення меблів, слід за можливістю взяти до уваги те, щоб місце, яке дитина може обирати для сидіння, було розташоване навпроти дверей. Це забезпечує дитині почуття певного контролю над ситуацією – дитина може спостерігати, чи хтось заходить до кімнати. Деякі маленькі діти відчуваються найбільш комфортно, коли сидять на підлозі – для цього необхідний маленький килимок або килимове покриття, що одночасно утеплює приміщення.

У такій особливій ситуації людина, що веде опитування, також сідає на підлогу, щоб бути на тому ж зоровому рівні, що й дитина. В деяких кімнатах є столи зі скляною поверхнею, що дозволяє спостерігати і фіксувати рухи тіла дитини – наприклад, рухи ніг, що може бути важливим при аналізі невербальних реакцій дитини. Але треба брати до уваги, що звук постукування крейди (чи інших предметів) по скляній поверхні може позначитися на якості аудіозапису;

11) оформлення інтер'єру. Матеріали, що найчастіше використовуються у зразкових кімнатах для опитування дітей, – це натуральне дерево і тканини. Вони краще допомагають зробити інтер'єр теплішим, забезпечити атмосферу інтимності і «домашності», ніж метал чи пластик. Діти потребують часу, щоб освоїтись у новому просторі – чим багатшим буде облаштування кімнати, тим довше дитина буде залишатись дезорієнтованою і розгубленою. При формуванні середовища з метою терапевтичного ефекту доцільно використовувати керамічні композиції, акваріуми та інші доповнення, щоб інтер'єр приміщення підвищував психологічну комфортність дітей. Загальний інтер'єр «зеленої кімнати»: меблі (дивани, крісла), килимове покриття, шпалери на стінах – усе в зелених тонах. Різноманітні іграшки та художня дитяча література. Головна вимога при цьому – використання спокійних або нейтральних кольорових тонів, що не викликають зайвого подразнення. Різноманітні деталі інтер'єру повинні гармоніювати між собою за кольором.

Отже, як підсумок, для зняття напруги в залученої до слідчих дій дитини необхідно при обладнанні «зеленої кімнати» дотримуватися таких вимог:

- наявність належної звукоізоляції приміщення;
- забезпечення мікроклімату (постійна температура і свіже повітря) за рахунок наявності витяжки і кондиціонерів;
- достатня кількість зручних м'яких місць для сидіння (диван, крісла з високими спинками, що дозволяють приймати розслаблену позу);
- належне освітлення;
- естетичне оформлення «зеленої кімнати» (наявність кімнатних квітів, різноманітних дитячих іграшок та ін.).

Обстановка у приміщенні повинна заспокоювати дитину, налаштовувати її на довірливу розмову з спеціалістом.

Допоміжні засоби

Облаштування терапевтичного залу передбачає наявність у ньому паперу для малювання, крейди, олівців і фломастерів (у них є значна перевага над крейдою – вони не кришаться) – дуже часто вони виявляються найважливішим знаряддям у спілкуванні між дитиною та особою, що веде опитування. Малювання – це природна і добре знайома дітям дія. У першій фазі опитування, тобто зав'язуванні контакту з дитиною, коли вона щойно знайомиться з чужими для неї людьми, можна попросити її намалювати щось на папері (це стосується лише молодших дітей). Малювання чи бездумне водіння крейдою може полегшити дитині розповідь про пережиту травму. Іноді те, чого вона не може виразити

словами, легше представити на малюнку (наприклад, предмет або місце злочину). Трапляється, що таким чином може бути здобута важлива інформація, наприклад, про деталі одягу, що може допомогти в ідентифікації злочинця.

Комунікаційна допомога, яку необхідно мати в центрі інтерв'ювання, включає:

1) детальні анатомічні малюнки людей (жіночої та чоловічої статі): для сором'язливих/ збентежених дітей; для маленьких дітей. Іноді діти не можуть чи не хочуть говорити, але ручкою «розказати», що з ними відбулось за допомогою малюнку;

2) олівці, фарби та папір для письмового описання/малювання про насильство;

3) «обличчя почуттів» для малих дітей для звіту про їх почуття (злість, щастя, страх, тощо);

4) іграшку-телефон, щоб дитина могла говорити. Це інструмент, що може допомогти розмові з маленькими дітьми. Можна застосовувати і інші подібні засоби, такі як м'які іграшки, шкатулки «для секретів» тощо;

5) анатомічні ляльки (хлопчик та дівчинка).

Подібну до крейди функцію виконує будиночок для ляльок, за допомогою якого дитина може описати місце, де було скоєно злочин. Працюючи з дітьми з розумовими відхиленнями, іноді використовуються малюнки облич, які представляють різні емоції, щоб визначити ставлення дитини до тих чи інших осіб. Іноді дуже допомагають схеми людських фігур. На них дитина може зазначати і називати частини тіла, зокрема й інтимні, що має ключове значення для розуміння лексики, якою вона користується. У комунікації з дитиною допомагають також іграшки. Дитині варто дозволити прийти з власним ведмедиком чи лялькою, але важливо, щоб це не була іграшка з шумовими ефектами, наприклад, машина швидкої допомоги, оскільки вона буде заважати розмові. Іграшка, яку можна стискати, обіймати чи гладити, займає дитині руки і допомагає концентруватися. Дитина може розповідати свою історію іграшки, якщо для неї це буде найбільш комфортним рішенням.

Робоча кімната для працівників ювенальної превенції та залучених спеціалістів

Кімната, де проводять роботу з дитиною, має камерний характер, а робоча кімната, чи кімната спостереження, має бути пристосована для більшої кількості людей, які мають право там перебувати. Важливо, щоб ця кімната була просторою. Один із способів з'єднання терапевти-

чного залу (кімнати опитування) з робочою кімнатою для працівників ювенальної превенції – скло позавізуального спостереження, яке дозволяє людям, що сидять у сусідній кімнаті, бачити, що відбувається під час опитування, без впливу на дитину.

У робочій кімнаті спостереження, крім стола і стільців, монтується технічне обладнання, яке дозволяє дивитися, як проходить опитування: монітор, підсилювач, обладнання для відео- та аудіозапису. Таким чином на моніторі можна бачити зображення з камери, яка веде запис, і чути хід опитування.

Робоче приміщення «зеленої кімнати» має бути обладнане:

- камерою/ми для запису інтерв'ю (всю кімнату, поведінку дитини та її реакції);
- апаратурою для аудіо- та відеозапису (VHS + DVD);
- мікрофонами в кімнаті, де спостерігають проведення інтерв'ю;
- навушниками для психолога (судді).

Важливо визначити правила комунікації між терапевтичним залом (кімнатою опитування) і робочою кімнатою для працівників ювенальної превенції та інших спеціалістів. На практиці використовують два основних методи комунікації. За першим спеціаліст, який веде опитування, під час перерви в розмові, виходить до залу спостереження і консультується з особами, які знаходяться там. Таким чином він переконується, що не упустив жодного важливого питання. Інші теж можуть таким чином передати свої запитання дитині. Але цей метод, який передбачає стукання в двері, виходи і повернення, порушує концентрацію і перебіг розмови. Оптимальне рішення – радіозв'язок між двома кімнатами, причому в залі спостереження знаходиться мікрофон, а спеціаліст, який веде опитування, вдягає на вухо навушник. У такому разі люди, які спостерігають за опитуванням, можуть під час розмови ставити свої запитання.

Використання технічних засобів

Відеоапаратура, як правило, викликає зацікавлення дітей, які заходять до кімнати для опитування. Тому вона не повинна бути надто помітною, хоча приховувати її за будь-яку ціну теж не варто. Дитині обов'язково треба сказати, що розмова з нею буде записуватись, і пояснити причини цієї ситуації, повідомити, хто матиме доступ до касети, і відповісти на всі можливі питання. Не треба обманювати дитину, казати, що це не камера або що вона не працює. Якщо пізніше виявиться, що насправді опитування було записане, дитина може втратити довіру до дорослих і відчувати себе обманутою. Треба запевнити дитину, що цей

матеріал ніколи не покажуть по телевізору і ніхто небажаний його не побачить. На практиці дитина спочатку цікавиться мікрофонами і камерою, а потім швидко звикає до присутності апаратури в кімнаті і забуває про неї.

У деяких кімнатах опитування встановлюють дві камери, одну широкоформатну, яка охоплює всю кімнату, і другу, націлену на дитину, середнього плану. Якщо використовується одна камера, необхідно, щоб вона охоплювала широкий план, що має особливе значення при опитуванні маленьких, дуже рухливих дітей та у випадках, коли дитина часто змінює місце сидіння. Можливий також запис опитування через віденське дзеркало – але це гірше рішення. Тоді варто пам'ятати про приглушення світла в залі спостереження, де знаходиться камера, щоб звести до мінімуму відображення у склі.

Мікрофони мають бути достатньо чутливими, щоб вони могли вловлювати шепіт дитини. Найкраще рішення – мікрофони, які монтуються на стіну чи стелю, вони особливо ефективні у звукоізольованих кімнатах.

Правильне опитування, записане на диск чи касету, – це важливий доказ, який є ефективнішим, ніж зачитаний протокол запису свідчень. Невербальні сигнали та емоційні реакції в більшості випадків не ослаблюють, а посилюють правдивість свідчень. Запис розвіює сумніви, які могли б з'явитися при інтерпретації заданих питань – бо ми точно бачимо, як були сформульовані питання. Це дозволяє відкинути звинувачення захисників звинуваченого в тому, що дитині ставилися питання, які передбачали певну відповідь. Також не можна оминати впливу, який має сам процес запису на людину, що веде опитування. Практика показує, що така ситуація дисциплінує особу, яка ставить питання. Вона турбується про те, щоб використовувати правильні техніки і не допускати помилок, а це покращує якість доказового матеріалу.

Відеозапис опитування може зменшити можливість відмов від свідчень свідка-жертви, що нерідко трапляється під тиском оточення.

Великою перевагою цього методу є редукція кількості опитувань, в яких дитина має брати участь. У разі виникнення якихось сумнівів щодо свідчень дитини, касету можна показати спеціалісту, який дасть свою оцінку. Тому одна з основних переваг використання відеозапису – це позбавлення дитини необхідності повторного переживання розмови про болісні події. Трапляється, що дитину опитували тільки раз, але багато разів направляли на розмови з психологом та суддею, де знову, іноді через кілька років після події, їй доводилося повертатися до неприємних спогадів. Відеозапис дозволить уникнути необхідності повто-

рних викликів дитини представниками правоохоронних органів.

Скло позавізуального спостереження, яке розташоване між терапевтичним залом та приміщенням для працівників ювенальної превенції, забезпечує проведення відповідної роботи з дитиною не тільки фахівцем, який безпосередньо працює з дитиною в терапевтичному залі, а й інших осіб, що перебувають у приміщенні для працівника ювенальної превенції. Завдяки вказаному склу можна спостерігати за поведінкою дитини, відслідковувати, як вона реагує на запитання.

Підліток спілкується не з групою працівників, а лише з однією людиною, в той час як решта спеціалістів може непомітно спостерігати за ходом опитування, через спеціальну систему спілкування ставити уточнюючі питання та фіксувати бесіду за допомогою технічних засобів.

Використання технічних засобів у роботі «зеленої кімнати» найменше травмуватиме дитячу психіку та сприятиме якнайскорішому встановленню особи зловмисника, причин і умов, що сприяли негативним явищам, вчиненню правопорушення.

Сьогодні законодавство України дозволяє таку відео- та аудіофіксацію слідчих дій. У тому числі й допиту дитини – потерпілої чи свідка.

Згідно з чинним законодавством відео- або звукофіксація не є обов'язковою. Новий Кримінально-процесуальний кодекс містить пропозицію щодо вдосконалення цього положення, особливо в аспекті фіксації допиту дітей. Це значно наблизить законодавство України до міжнародних стандартів щодо захисту прав дітей – жертв та свідків злочинів.

9.4. Особливості діяльності тренінгового центру «Зелена кімната ювенальної превенції» на базі Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Основна мета та підстави для створення і функціонування «зеленої кімнати» для дітей

Основна мета створення «зеленої кімнати» для дітей полягає у соціальному та правовому захисті дітей і виявленні та документуванні злочинної діяльності, спрямованої на дітей чи за участю дітей. «Зелена кімната» може також використовуватися для проведення заходів щодо психологічної профілактики та корекції відхилень у поведінці дітей, виявлення та усунення причин і умов, що сприяють учиненню дітьми зло-

чинів і правопорушень.

Організація роботи кваліфікованих фахівців здійснюється на основі індивідуального підходу до кожної дитини з урахуванням її віку та ступеня розвитку. До організації роботи «зеленої кімнати» залучаються такі фахівці: працівник ювенальної превенції підрозділу превентивної діяльності Національної поліції, законний представник, психолог, педагог, за необхідності лікар, слідчий та інші процесуальні особи для проведення слідчих дій.

У разі виявлення факторів, які негативно впливають на поведінку дитини, фахівцями вносяться пропозиції щодо їх усунення та рекомендації стосовно проведення подальшої профілактичної чи психологічної роботи.

Основними завданнями «зелених кімнат» є:

- 1) збір доказового матеріалу про злочин чи правопорушення, в яких дитина стала жертвою чи свідком злочину або правопорушником;
- 2) робота з адаптації дитини після скоєння над нею насильства;
- 3) поновлення психоемоційного статусу дитини, яка перебуває в стресовому стані внаслідок конфліктної, аварійної чи іншої екстремальної ситуації;
- 4) блокування гострих стресових реакцій у дитини;
- 5) попередження психоемоційного навантаження у дитини, пом'якшення впливу психотравмуючих ситуацій та психофізичних навантажень;
- 6) усунення фізичного дискомфорту та емоційної напруги, нормалізація процесу життєдіяльності;
- 7) короткотермінова чи довготермінова психокорекція;
- 8) психологічна допомога особам, схильним до різних видів залежностей;
- 9) психологічні консультації з рекорегування взаємовідносин в родині, навчальних закладах, у дитячому колективі;
- 10) попередження, профілактика, корекція негативних наслідків відхилення в поведінці та психологічної деформації дітей, схильних до скоєння правопорушень і злочинів;
- 11) допомога дитині зрозуміти й усвідомити причини її поганого пристосування до реальності, і надання допомоги в адаптації та побудові більш реалістичної комунікації.

Основні вимоги до розмірів кімнати та її облаштування

«Зелена кімната» для дітей – це дві суміжні кімнати: перша – терапевтичний зал, в якому безпосередньо з дитиною працюють працівник ювенальної превенції, психолог, залучені фахівці із педіатрії, дитячої гінекології, психіатрії, педагогіки тощо; друга – робоче приміщення для працівників ювенальної превенції та залучених спеціалістів, з якого ведеться спостереження за поведінкою дітей (кімната для спостереження).

Між двома кімнатами повинно бути скло позавізуального спостереження та вмонтована відеоапаратура.

Основною вимогою до такого приміщення є наявність зручної кімнати, яка забезпечує дитині почуття безпеки та конфіденційності й відповідає потребам дітей почуватися у фізичній та психологічній безпеці під час опитування. Зокрема, приміщення повинно забезпечувати можливість опитування дитини лише одним фахівцем (наприклад, суддею, чи слідчим), тоді як всі інші зацікавлені особи (адвокати обвинувачуваного, прокурор тощо) можуть спостерігати за проведенням інтерв'ю з іншого приміщення та спілкуватися з інтерв'юером через систему зв'язку.

Приміщення повинно мати належну звукоізоляцію, відповідати потребам дітей різного віку, бути пофарбованим у м'які, пастельні кольори та обладнаним методичними та іншими матеріалами (іграшки, кольорові олівці, анатомічні ляльки тощо), які допоможуть отримати від дитини необхідну інформацію.

Робоча кімната для працівників ювенальної превенції підрозділу превентивної діяльності та залучених спеціалістів

Кімната, де проводять роботу з дитиною, має камерний характер, а ***робоча кімната, чи кімната спостереження***, має бути пристосована для більшої кількості людей, які мають право там перебувати. Важливо, щоб ця кімната була просторою. Один із способів з'єднання терапевтичного залу (кімнати опитування) з робочою кімнатою для працівників ювенальної превенції – скло позавізуального спостереження, яке дозволяє людям, що сидять у сусідній кімнаті, бачити, що відбувається під час опитування, без впливу на дитину.

У робочій кімнаті спостереження, крім стола і стільців, монтується технічне обладнання, яке дозволяє дивитися, як проходить опитування: монітор, підсилювач, обладнання для відео- та аудіозапису. Таким чи-

ном на моніторі можна бачити зображення з камери, яка веде запис, і чути хід опитування.

Робоче приміщення «зеленої кімнати» має бути обладнане:

а) терапевтичний зал: 3 камери для запису інтерв'ю (всю кімнату, поведінку дитини та її реакції для здійснення відеозапису (VHS + DVD); 2 мікрофони в кімнаті, де спостерігають проведення інтерв'ю (для фіксації голосу та здійснення аудіозапису); навушники для психолога;

б) робоча кімната для фахівців: комп'ютер (для відтворювання процесу опитування та запису інформації); мікрофон (для передачі запитань); записуючий пристрій (VHS + DVD).

Важливо визначити правила комунікації між терапевтичним залом (кімнатою опитування) і робочою кімнатою для працівників ювенальної превенції та інших спеціалістів.

Використовується два основних методи комунікації. За першим спеціаліст, який веде опитування, під час перерви в розмові виходить до залу спостереження і консультується з особами, які знаходяться там. Таким чином він переконується, що не упустив жодного важливого питання. Інші теж можуть таким чином передати свої запитання дитині. Але цей метод, який передбачає стукання в двері, виходи і повернення, порушує концентрацію і перебіг розмови. Оптимальне рішення – радіозв'язок між двома кімнатами, причому в залі спостереження знаходиться мікрофон, а спеціаліст, який веде опитування, вдягає на вухо навушник. У такому разі люди, які спостерігають за опитуванням, можуть під час розмови ставити свої запитання.

Використання технічних засобів

У деяких кімнатах опитування встановлюють дві камери, одну широкоформатну, яка охоплює всю кімнату, і другу, націлену на дитину, середнього плану. Якщо використовується одна камера, необхідно, щоб вона охоплювала широкий план, що має особливе значення при опитуванні маленьких, дуже рухливих дітей та у випадках, коли дитина часто змінює місце сидіння. Можливий також запис опитування через віденське дзеркало – але це гірше рішення. Тоді слід пам'ятати про приглушення світла в залі спостереження, де знаходиться камера, щоб звести до мінімуму відображення у склі.

Мікрофони мають бути достатньо чутливими, щоб вони могли вловлювати шепіт дитини. Найкраще рішення – мікрофони, які монту-

ються на стіну чи стелю, вони особливо ефективні у звукоізованих кімнатах.

Опитування, записане на диск чи касету, – це важливий доказ, який є ефективною доказовою базою.

Відеозапис опитування може зменшити можливість відмов від свідчень свідка-жертви, що нерідко трапляється під тиском оточення.

Одна з основних переваг використання відеозапису – це позбавлення дитини необхідності повторного переживання розмови про болісні події. Трапляється, що дитину опитували тільки раз, але багато разів направляли на розмови з психологом та суддею, де знову, іноді через кілька років після події, їй доводилося повертатися до неприємних спогадів. Відеозапис дозволить уникнути необхідності повторних викликів дитини представниками правоохоронних органів.

Скло позавізуального спостереження, яке розташоване між терапевтичним залом та приміщенням для працівників ювенальної превенції, забезпечує проведення відповідної роботи з дитиною не тільки фахівцем, який безпосередньо працює з дитиною в терапевтичному залі, а й інших осіб, що перебувають у приміщенні для працівника ювенальної превенції. Завдяки вказаному склу можна спостерігати за поведінкою дитини, відслідковувати, як вона реагує на запитання.

Підліток спілкується не з групою працівників, а лише з однією людиною, в той час як решта спеціалістів може непомітно спостерігати за ходом опитування, через спеціальну систему спілкування ставити уточнюючі питання та фіксувати бесіду за допомогою технічних засобів.

Використання технічних засобів у роботі «зеленої кімнати» найменше травмуватиме дитячу психіку та сприятиме якнайскорішому встановленню особи зловмисника, причин і умов, що сприяли негативним явищам, вчиненню правопорушення.

«Зелена кімната» допомагає дітям відчувати затишну, доброзичливу атмосферу, сприяє відкритому спілкуванню з дорослими. Як показала практика, діти в таких кімнатах краще ідуть на контакт.

Рекомендовані джерела

Закони, кодекси України

1. Конституція України. Прийнята на 5-й сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради УРСР. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122 (з наступними змінами та доповненнями).
4. Кримінальний кодекс України від 1 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25-26. Ст. 131.
5. Кримінальний процесуальний Кодекс України від 19 листопада 2012 р.
6. Кодекс адміністративного судочинства. К., 2005.
7. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05 липня 2012 р.
8. Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі: Закон України від 1 грудня 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. 1994. № 52. Ст. 455.
9. Про громадянство України: Закон України від 18 січня 2001 р. // Офіційний вісник України. 2001. № 9. Ст. 342.
10. Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави: Закон України від 19 червня 2003 р. // Голос України. 2003. 29 липня. № 139.
11. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 24 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. 1994. № 11. Ст. 50.
12. Про дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України: Закон України від 22 лютого 2006 р. // Відомості Верховної Ради України. 2006. № 29.
13. Про звернення громадян: Закон України від 2 жовтня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 47. Ст. 256.
14. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 зі змін. та доповненнями // Голос України. 1992. 13 листопада.
15. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>.
16. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 р. // Голос України. 2002. 27 березня.
17. Про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх: Закон України від 24 січня 1995 р. // Голос України. 1995. 23 лютого
18. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30 червня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. 1993. № 35. Ст. 358.

19. Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинуві незаконними діями органів дізнання, досудового слідства, прокуратури і суду: Закон України від 01 грудня 1994 р. // *Голос України*. 1995. 17 січня
20. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16 березня 2000 р. // *Офіційний вісник України*. 2000. № 15. Ст. 588.
21. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 № 3773-VI // *Голос України*. 2011.
22. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII // *Відомості Верховної Ради України*. 2014.
23. Про соціальну адаптацію осіб, які відбували покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк: Закон України від 17.03.2011 № 3160-VI // *Голос України*. 2011.
24. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону: Закон України від 22 червня 2000 р. // *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 40. Ст. 338.
25. Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення: Закон України від 22 вересня 2005 р. // *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 52. Ст. 565.
26. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності: Закон України від 06 вересня 2005 р. // *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 48. Ст. 483.
27. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017.
28. Про дорожній рух: Закон України від 30 червня 1993 р. // *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 31. Ст. 338.
29. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживання ними: Закон України від 15 лютого 1995 р. № 62/95-ВР // *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 10. Ст. 62. (в редакції Закону України від 8 липня 1999 р. // *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 36. Ст. 317.)

ПІДЗАКОННІ ПРАВОВІ АКТИ

Акти Президента України та Верховної Ради України

30. Указ Президента України від 09.12.2015 № 693 «Про День Національної поліції України».
31. Про додаткові заходи щодо запобігання дорожньо-транспортним пригодам: Указ Президента України від 18 червня 2008 р. // *Урядовий кур'єр* від 25.06.2008 - № 115
32. Про заходи щодо забезпечення особистої безпеки громадян та протидії злочинності: Указ Президента України від 19 липня 2005 р. № 1119 // *Урядовий кур'єр*. 2005. № 135. 23.07.
33. Про стратегію сталого розвитку «Україна-2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 // *Офіційний вісник Президента України*. 2015. № 2.

Ст.. 154

34. Про першочергові заходи щодо забезпечення реалізації та гарантування конституційного права на звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування: Указ Президента України від 07 лютого 2008 р. // Офіційний вісник Президента України. 2008. № 5. Ст. 207.

35. Про заходи щодо забезпечення захисту прав і законних інтересів дітей: Указ Президента України від 5 травня 2008 р. // Урядовий кур'єр від 14.05.2008. № 86.

36. Про додаткові заходи щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина, громадського порядку та посилення боротьби зі злочинністю: Указ Президента України від 28 березня 2008 р. // Офіційний вісник Президента України. 2008. № 8. Ст. 433.

37. Про заходи щодо зміцнення правопорядку і посилення взаємодії місцевих органів виконавчої влади та правоохоронних органів: Указ Президента України від 15 грудня 2006 року № 1087/2006.

38. Про додаткові заходи щодо запобігання зникненню людей, удосконалення взаємодії правоохоронних та інших органів виконавчої влади в їх розшуку: Указ Президента України від 18.01.2001 № 20.

39. Про додаткові заходи до боротьби з відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом

що-
від

19.07.01 № 532.

40. Про заходи щодозапобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом: Указ Президента України від 10.12.2001 № 1199.

41. Про заходи щодо подальшого зміцнення правопорядку, охорони прав і свобод громадян: Указ Президента України від 18.02.2002 № 143.

42. Про невідкладні заходи щодо посилення боротьби з організованою

додатко-
злочинніс-
тю

і корупцією: Указ Президента України від 06.02.2003 № 84.

43. Про заходи щодо розвитку системи протидії (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму: Указ Президента України від 22.07.2003 № 740.

44. Про затвердження положень про паспорт громадянина України, про свідоцтво про народження та про паспорт громадянина України для виїзду за кордон: Постанова Верховної Ради України від 26.06.1992 № 2503.

Постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України

45. Про затвердження Положення про Національну поліцію: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 877.

46. Про утворення територіальних органів Національної поліції та ліквідацію територіальних органів Міністерства внутрішніх справ: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.09.2015 № 730.

47. Про утворення територіального органу Національної поліції / Департамент захисту економіки як міжрегіональний територіальний орган Національної поліції від 13.10.2015 № 830.

48. Про утворення територіального органу Національної поліції: Постанова Кабінету Міністрів України від 13.10.2015 № 831 (Департамент кібер-

поліції як міжрегіональний територіальний орган Національної поліції).

49. Про затвердження Положення про дозвільну систему: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.10.1992 № 576.

50. Про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівливої дії: Постанова Кабінету Міністрів України від 07.08.1993 № 706.

51. Положення про проходження служби рядовим та начальницьким складом органів внутрішніх справ України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 29 липня 1991 р. № 114 / оголошено наказом МВС України № 358 від 13 вересня 1991 р.

52. Правила застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку в Україні: Затверджено постановою Ради Міністрів УРСР від 27 лютого 1991 р. // ЗП УРСР. 1991. № 3. Ст. 18.

53. Про затвердження Порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2003 р. № 616.

54. Про затвердження Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 листопада 2011 р. № 1363.

Нормативно-правові акти центральних органів виконавчої влади

55. Інструкція про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів: Затверджена наказом МВС України від 21 серпня 1998 р. за № 622.

56. Положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі Міністерства внутрішніх справ України: Наказ МВС України № 550 від 11.11.2010.

57. Про забезпечення зачитування основних прав затриманих під час затримання громадян за підозрою у вчиненні злочину або у зв'язку з учиненням адміністративного правопорушення: Вказівка Кабінету Міністрів від 12 квітня 2006 р. № 338.

58. Про забезпечення охорони громадського порядку й безпеки громадян під час підготовки та проведення масових заходів: Розпорядження Міністра внутрішніх справ від 11 червня 2005 р. № 484.

59. Про затвердження Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах і підрозділах внутрішні їх справ України заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події: Наказ МВС України від 06 листопада 2015 р. № 1377.

60. Про затвердження Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 листопада 2011 р. № 1363.

61. Наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, МВС від 07.09.2009 № 3131/386 „Про затвердження Інструкції щодо порядку взає-

модії управліннь (відділів) у справах сім'ї, молоді та спорту, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї». (Зареєстровано в Мін'юсті 30.09.2009 за № 917/16933).

62. Положення про патрульну службу: Наказ МВС України від 02.07.2015 № 796.

63. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції: Наказ МВС України від 06.11.2015 № 1376.

64. Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції: Наказ МВС, МОЗ України від 09.11.2015 № 1452/735.

65. Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі: Наказ МВС України від 07.11.2015 № 1395.

66. Про реалізацію повноважень Національної поліції з видачі та анулювання дозволів: наказ МВС України від 29.12.2015 № 1644.

Підручники:

1. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ: особлива частина: навч. посіб. / Т.П. Мінка, О.М. Обушенко, Д.Г. Заброта та ін.; за заг. ред. С.М. Алфьорова. Х.: Право, 2013. 312 с.

2. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ: загальна частина: навч. посібник / кол. авт., за заг. ред. докт. юрид. наук, проф. С.М. Алфьорова. Дніпропетровськ, 2014. 216 с.

3. Адміністративна діяльність. Частина особлива: підручник / за заг. ред. О.М. Бандурки. Харків: Ун-т внутр. справ, 1998. 305 с.

4. Административная деятельность органов внутренних дел. Часть Особенная: учебник. Изд. 3-е, исправ. и доп. / под ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. РАЕН А.П. Коренева. М.: Щит-М, 2001. 360 с.

5. Адміністративна (поліцейська) діяльність органів внутрішніх справ (Загальна частина): підручник / авт. колектив (Ю.І. Римаренко, Є.М. Моїсеєв, В.І. Олефір – керівники). К.: КНТ, 2008. 816 с.

6. Адміністративна діяльність. Частина особлива: підручник / за заг. ред. проф. О.М. Бандурки. Харків: Вид-во Ун-ту внутр. справ, «Еспада», 2000. 368 с.

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали:

1. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ: навч. посібник / Київський націон. ун-т внутр. справ / Є.М. Моїсеєв (заг. ред.). К.: КНТ, 2008. 263 с.

2. Адміністративна діяльність: навчальний посібник. Львів: Вид-во ЛьвДУВС, «Правова єдність», 2009. 432 с.

3. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ: навч. посібник / за заг. ред. Моїсеєва Є.М.; Сущенко В.Д., Олефір В.І., Константинов С.Ф. та ін. К.: КНТ, 2008. 264 с.
4. Адміністративна діяльність: навч. посібник / за заг. ред. О.І. Остапенка. Л.: Афіша, 2002. 52 с.
5. Бельский К.С. Полицейское право: лекционный курс / под ред. канд. юрид. наук А.В. Куракина. М.: Изд-во «Делор и сервис», 2004.
6. Губанов А.В. Полиция зарубежных государств: основные черты организации и деятельности. М.: ВНИИ МВД СССР, 1991. 101 с.
7. Доненко В.В., Гаркуша В.В. Безпека дорожнього руху: дослідження в юридичних науках: посібник / Доненко В.В., Гаркуша В.В. Д.: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2011. 65 с.
8. Доненко В.В., Гаркуша В.В. Безпека дорожнього руху в наукових працях українських вчених: посібник / Доненко В.В., Гаркуша В.В. Д.: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2011. 80 с.
9. Протидія насильству в сім'ї органами внутрішніх справ МВС України: посібник-практикум для курсантів факультетів підготовки фахівців для підрозділів міліції громадської безпеки вищих навчальних закладів, МВС України / укладачі: Мінка Т.П., Гаркуша В.В., Репан М.І. Дніпропетровськ, 2013.
10. Зразки протоколів про адміністративні правопорушення, складання яких підвідомче Національній поліції: практич. посіб. / авт.-уклад.: Т.П. Мінка, Р.В. Миронюк, В.А. Глуховець та ін. Х.: Право, 2016. 182 с.
11. Науково-практичний коментар розділу IV «Повноваження поліції» та розділу V «Полицейські заходи» Закону України «Про Національну поліцію»: науково-практичний коментар / кол. авт. Х.: Право, 2016. 178 с.
12. Олефір В.І. Черній В.В., Лошицький М.В. Охорона громадського порядку в сучасних умовах: навч.-метод. посіб. К.: Нац. акад. внутр. справ України, 2003. 133 с.
13. Організаційно-правові основи охорони громадського порядку в сучасних умовах: науково-практич. посібник / Новіков В.В., Чистоклетов Л.Г., Ковалів М.В., Скиба Л.Д. Львів, 2003. 136 с.

Монографії та інші наукові видання:

1. Корнієнко М.В. Роль органів внутрішніх справ України в охороні громадського порядку при ускладненні оперативної обстановки: монографія. Д.: Україна, 2001. 430 с.
2. Негодченко О.В. Забезпечення прав та свобод людини органами внутрішніх справ України: монографія. Д.: Поліграфіст, 2002. 416 с.
3. Негодченко О.В. Організаційно-правові засади діяльності органів внутрішніх справ щодо забезпечення прав і свобод людини: монографія. Д.: Вид-во Дніпропетровського ун-ту, 2003. 448 с.
4. Методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Протидія насильству в сім'ї» з використанням інтерактивних технологій для перепідготовки працівників патрульної поліції Національної поліції України: метод. рекомендації / Мінка Т.П., Гаркуша В.В., Репан М.І., Жилияков М.І. Д.: ДДУВС, 2016. 34 с.

Навчальне видання

ДОВІДНИК
ПРАЦІВНИКА ПОЛІЦІЇ
ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Навчальний посібник

Колектив авторів

Керівник –
кандидат юридичних наук,
Заслужений юрист України
А.Є. Фоменко

Редактор, оригінал-макет – *А.В. Самотуга*
Редактор *Н.Ю. Веріго*

Підп. до друку 26.12.2018. Формат 60x84/16. Друк – цифровий. Папір офісний
Гарнітура – Times. Ум.-друк. арк. 10,00. Обл.-вид. арк. 10,25. Тираж – 50 прим.

Надруковано у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26, т. (056) 370-96-59
Свідоцтво про внесення до державного реєстру ДК № 6054 від 28.02.2018